

De Doorstuurcultuur

Een kwalitatieve contentanalyse naar nieuwsverspreiding
in WhatsApp-groepsgesprekken

Thomas Albers van der Linden, 5901618
Bachelor-scriptie
Communicatie- en informatiewetenschappen

Abstract

In dit onderzoek is door middel van een kwalitatieve contentanalyse onderzocht hoe bevriende Utrechtse studenten betekenis construeren rondom een nieuwsgebeurtenis in besloten WhatsApp-groepsgesprekken. Op 18 maart 2019 vond een schietpartij plaats in een tram op het Utrechtse 24 Oktoberplein. Rondom deze gebeurtenis vond veel activiteit plaats in de WhatsApp-groepsgesprekken waarvan de onderzoeker deel uitmaakt. Hoewel WhatsApp wijdverbreid is, is onderzoek naar nieuwsverspreiding via de app schaars. Dit sociale medium leent zich echter goed voor nieuwsverspreiding via de groepsgesprekken die het faciliteert. Daarnaast onderscheidt WhatsApp zich op meerdere vlakken van andere sociale media waardoor het op een uitzonderlijke manier gevoelig is voor de verspreiding van misinformatie. Aan de hand van de kwalitatieve contentanalyse van Hsieh & Shannon (2005), is onderzocht hoe studenten nieuws verspreiden, hoe de betekenis die studenten geven aan de nieuwsgebeurtenis sociaal gestuurd wordt, en welke rol misinformatie speelt in het proces van betekenisconstructie. Het onderzoeksmateriaal is een corpus, samengesteld uit alle communicatie omtrent de nieuwsgebeurtenis die plaatsvond op 18 maart 2019 in drie vriendschappelijke WhatsApp-groepsgesprekken. In totaal zijn 227 berichten getranscribeerd en op inductieve wijze gecategoriseerd op basis van semantische kenmerken. Dit proces leverde negentien categorieën op in zeven verschillende clusters. Uit de analyse bleek dat betekenis geconstrueerd werd op basis van nieuwsupdates en de interpretaties van die updates in de vorm van metacommunicatie. Daarnaast bleek dat de verspreiding van misinformatie in sommige gevallen tot foutieve betekenisgeving leidde, en dat de communicatie in de groepsgesprekken onder invloed stond van sociale normen.

Inhoudsopgave

1. Aanleiding	p.4
1.1 Digitaal nieuws	p.4
1.2 WhatsApp	p.4
1.3 Betekenisconstructie	p.5
1.4 Onderzoeksvraag	p.6
2. Theoretisch kader	p.7
2.1 Fake news en misinformatie	p.7
2.2 WhatsApp: The Dark Social	p.8
2.3 Social Influence Theory	p.10
2.4 Bestaand onderzoek	p.11
3. Methodiek	p.11
3.1 Corpus	p.13
3.1.1 Schietpartij 24 Oktoberplein	p.13
3.1.2 Units	p.13
3.1.3. Groepsgesprekken	p.14
3.2 Conventionele contentanalyse	p.15
3.2.1. Categoriseren	p.15
3.2.2. Interpreteren data	p.16
4. Analyse	p.17
4.1 Open coding	p.17
4.2 Reviseren	p.19
4.3 Resultaten	p.21
4.4 Misinformatie	p.23
4.5 Social Influence Theory	p.26
4.5.1 Groepsgesprek 1	p.27
4.5.2 Groepsgesprek 2	p.28
4.5.3 Groepsgesprek 3	p.29

5. Conclusie	p.30
6. Discussie	p.31
7. Literatuurlijst	p.33
8. Bijlagen	p.39
1. Transcripten	p.39
Bijlage 1.1 Transcript Groepsgesprek 1	p.39
Bijlage 1.2 Transcript Groepsgesprek 2	p.49
Bijlage 1.3 Transcript Groepsgesprek 3	p.52
2. Open coding	p.54
Bijlage 2.1 Open coding Groepsgesprek 1	p.54
Bijlage 2.2 Open coding Groepsgesprek 2	p.64
Bijlage 2.3 Open coding Groepsgesprek 3	p.67
Bijlage 2.4 Tabel open coding	p.69
3. Definitieve categorisering	p.70
Bijlage 3.1 Definitieve categorisering Groepsgesprek 1	p.70
Bijlage 3.2 Definitieve categorisering Groepsgesprek 2	p.80
Bijlage 3.3 Definitieve categorisering Groepsgesprek 3	p.83
Bijlage 3.4 Tabel definitieve categorisering	p.85
4. Frequentietabellen	p.86
Bijlage 4.1 Frequentietabel contentanalyse	p.86
Bijlage 4.2 Tabel misinformatie	p.87
Bijlage 4.3 Frequentietabel Groepsgesprek 1	p.90
Bijlage 4.4 Frequentietabel Groepsgesprek 2	p.91
Bijlage 4.5 Frequentietabel Groepsgesprek 3	p.92

1. Aanleiding

1.1 Digitaal nieuws

Digitale nieuwsmedia zijn populair onder jongvolwassenen; uit onderzoek naar nieuwsconsumptie van het Sociaal Cultureel Planbureau blijkt dat Nederlanders tussen de 20 en 34 jaar dagelijks bijna twee keer zo vaak online nieuwskanalen raadplegen als oudere leeftijdsgroepen (Wennekers & De Haan, 2017, p. 10). Deze jongvolwassenen behoren tot de generatie *digital natives*, ofwel de mensen die zijn opgegroeid met digitale technologieën en daar op vroege leeftijd vertrouwd mee zijn geraakt (Prensky, 2001, p. 2). Het feit dat nieuws zich in toenemende mate verplaatst van traditionele naar digitale kanalen, wordt breed erkend (Flaxman, Goel & Rao, 2016; Hermida, Fletcher, Korell & Logan, 2012; Lee & Chyi, 2015; Villi, Matikainen & Khaldarova, 2016). Dat verklaart waarom nieuwsconsumptie ook onder Nederlandse jongvolwassenen steeds vaker online plaatsvindt.

Tot online nieuwskanalen behoren niet enkel nieuwssites of -apps, maar ook de sociale media waarop nieuwsberichten kunnen worden verspreid. De ‘deel dit artikel’-icoontjes van verschillende sociale media zijn niet meer weg te denken van nieuwssites als *Nu.nl* of *Nrc.nl* (Hille & Bakker, 2014; Kümpel, Karnowski & Keyling, 2015). Hoewel WhatsApp met haar 1.5 miljard gebruikers de grootste chatapplicatie ter wereld is (Hootsuite, 2019), is onderzoek naar WhatsApp als nieuwsverspreider schaars. Bestaand onderzoek naar nieuwsverspreiding op sociale media blijft veelal beperkt tot Facebook en Twitter binnen de Noord-Amerikaanse context (Baym & boyd, 2012; Lee & Ma, 2012; Matsa & Shearer, 2018; Tsagkias, De Rijke & Weerkamp, 2011). In Nederland is WhatsApp met afstand het meest gebruikte sociale medium: 8,3 miljoen gebruikers communiceren dagelijks via de app (Van der Veer, Boekee, Hoekstra & Peters, 2018, p. 6). Uit dit onderzoek van Onderzoeksbureau Newcom blijkt zelfs dat 93% van de jongvolwassenen WhatsApp gebruikt, waarvan 80% dat dagelijks doet (p. 20). WhatsApp is duidelijk het populairste digitale communicatiemiddel onder Nederlandse jongvolwassenen. Daarbij komt dat de applicatie zich uitstekend leent voor nieuwsverspreiding.

1.2 WhatsApp

WhatsApp is een gratis platformafhankelijke *instant messaging* (IM) applicatie die een relatief gesloten chatomgeving faciliteert waarbinnen een groot aantal mediatypen kan worden uitgewisseld met andere gebruikers. De app ondersteunt chatberichten, afbeeldingen, video's, audio-opnames, gps-locaties en diverse documenten (Church & De Oliveira, 2013; O'Hara, Massimi, Harper, Rubens, & Morris, 2014). Kümpel, Karnowski & Keyling (2015, p. 10) benadrukken in hun artikel dat WhatsApp, naast Facebook en Twitter, een belangrijk kanaal

kan zijn voor nieuwsverkeer. Echter, zij expliceren niet of het hier gaat om privé- of groeps gesprekken. Op het eerste gezicht hebben WhatsApp-groeps gesprekken qua functionaliteit veel gemeen met Facebook en Twitter. Echter, er zijn ook essentiële verschillen die deze chatomgeving op een uitzonderlijke manier gevoelig maken voor nieuwsverspreiding, en in het bijzonder voor nepnieuwsverspreiding. Het theoretisch kader zal hier dieper op ingaan.

Groeps gesprekken zijn een absolute kernfunctie van WhatsApp. Gebruikers kunnen groepen tot wel 256 deelnemers gemakkelijk aanmaken en wijzigen. Seufert, Hoßfeld, Schwind, Burger & Tran-Gia (2016, p. 539) hebben aangetoond dat van alle actieve chats waarvan hun jongvolwassen respondenten deel uitmaakten, gemiddeld 18% uit groepen bestond. WhatsApp faciliteert dus een aanzienlijk deel van hun dagelijkse groepscommunicatie (O'Hara et al., 2014, p. 3). Aangezien jongvolwassenen bijna allemaal gebruikmaken van WhatsApp, en vaak in groepen communiceren, is het aannemelijk dat ze hierin ook over nieuwsgebeurtenissen praten. Recent onderzoek bevestigt deze aanname (Ahad & Lim, 2014; Batra, 2016). Bovendien creëert het alledaagse karakter van een groeps gesprek een ideale omgeving om gebeurtenissen uit het nieuws te bespreken of informatie over dat nieuws te delen. WhatsApp nodigt haar gebruikers hiertoe uit, omdat de app zo is ingericht dat zij moeiteloos grote hoeveelheden content op hoge snelheid kunnen verspreiden (Malka, Ariel & Avidar, 2015, p. 2). Een video van rellen bij een demonstratie of een foto van een verkeersongeluk kunnen daardoor binnen enkele seconden worden gedeeld. Desondanks is er weinig bekend over de daadwerkelijke inhoud van de gesprekken over nieuws, die jongvolwassen gebruikers met elkaar voeren.

1.3 Betekenisconstructie

Dialogvoering in groepsverband, zowel online als offline, heeft een belangrijke functie: sociale interacties voeden ons begrip van de wereld door middel van betekenisgeving. Betekenis stuurt hoe mensen kennis interpreteren en toepassen (Krauss, 2005, p. 763). De taaluitingen in een dialoog stellen men in staat om een beeld te scheppen van de werkelijkheid, doordat objecten of gebeurtenissen worden geduid in voor hen begrijpelijke taal. In feite worden individuele acties en begrip van de wereld aangedreven door de semiotische handvatten die worden aangereikt in de sociale contexten waarbinnen men interacteert (Kumpulainen & Kaartinen, 2000, p. 432). Anders gezegd, de betekenis die men geeft aan de wereld om zich heen, vloeit voort uit de communicatie met *peers*, en stuurt het denken en het doen. Naast begrip van objecten of gebeurtenissen staan betekenissen ook aan de basis van complexe constructen zoals cultuur, wereldbeeld en ideologie (Lofland & Lofland, 1996).

Volgens Miranda & Saunders (2003, p. 88) wordt betekenis sociaal geconstrueerd. Dat wil zeggen dat betekenis afgeleid wordt van de gezamenlijke interpretaties van meerdere personen, en niet van een individu. Deze sociaal constructivistische benadering van communicatie is typerend voor kwalitatief onderzoek (Krauss, 2005, p. 760). Integraal aan deze discipline is de aanname dat een eenduidige werkelijkheid niet bestaat. Kwalitatief onderzoekers veronderstellen dat werkelijkheid een sociaal construct is dat meerdere unieke vormen kan aannemen (p. 760). In principe zien zij de werkelijkheid dus als een samenstelling van sociaal geconstrueerde betekenissen. De betekenissen die men aan verschillende aspecten van de werkelijkheid ontleent, zijn afhankelijk van de sociale context waarbinnen gecommuniceerd wordt. Dit geldt eveneens voor de betekenis die wordt geconstrueerd rondom nieuwsgebeurtenissen in WhatsApp-groepsgesprekken. Elk groepsgesprek heeft een unieke samenstelling waarbinnen mogelijk andere betekenissen prevaleren.

1.4 Onderzoeksvraag

Kwalitatief onderzoek naar de inhoud van groepscommunicatie is een bruikbare methode om processen van betekenisgeving bloot te leggen. Volgens Krauss (2005, p. 763) is het inherente doel van kwalitatief onderzoek om de oorsprong van unieke betekenissen in een groep te achterhalen. Daarmee doelt de auteur op betekenissen die een groep onderscheiden van de samenleving in zijn geheel. In WhatsApp-groepsgesprekken bieden nieuwsgebeurtenissen potentieel ruimte voor nieuwe betekenissen, omdat bestaande betekenissen door toevoer van nieuwe informatie kunnen worden betwist of bekrachtigd (p. 763). Een analyse van dit fenomeen zal relevante inzichten opleveren over betekenisconstructie in WhatsApp-groepsgesprekken.

Bestaand onderzoek naar het gedrag van WhatsApp-gebruikers legt zich vooral vast op de gebruiksfrequentie van respondenten op basis van hun demografische kenmerken (Blabst & Diefenbach, 2017; Church & De Oliveira, 2013; Montag, Błaszczewicz, Sariyska, Lachmann, Andone, Trendafilov, Eibes & Markowitz, 2015; Rosenfeld, Sina, Sarne, Avidov & Kraus, 2018) of hun motivatie voor het gebruik van de app (Ahad & Lim, 2014; Batra, 2016; O'Hara et al., 2014). Een Braziliaanse studie naar de verspreiding van nieuws in WhatsApp-groepsgesprekken richt zich uitsluitend op openbare chats en niet op groepsgesprekken die vanuit vriendschap zijn ontstaan (Resende, Melo, Sousa, Messias, Vasconcelos, Almeida, Benevenuto, 2019). Kwalitatief onderzoek is nodig om inzicht te krijgen in de gezamenlijke constructie van betekenis in besloten WhatsApp-groepsgesprekken. Het huidige onderzoek

poogt deze leemte gedeeltelijk op te vullen, met als specifieke focus communicatie omtrent een nieuwsgebeurtenis. De vraag die centraal staat in dit onderzoek luidt:

Hoe wordt betekenis rondom een nieuwsgebeurtenis geconstrueerd in besloten WhatsApp-groepsgesprekken tussen bevriende Utrechtse studenten?

Door middel van een kwalitatieve contentanalyse tracht ik kennis te vergaren over de wijze waarop studenten betekenis geven aan nieuws, maar ook over de manier waarop zij nieuws verspreiden, en wat er gebeurt met de betrouwbaarheid van informatie wanneer zij dit via WhatsApp doen. Dit doe ik om inzicht te krijgen in de daadwerkelijke gevolgen van de keuze voor WhatsApp als medium voor nieuwsverspreiding. De aanwezigheid van misinformatie of de werking van onderliggende sociale factoren zouden bijvoorbeeld van grote invloed kunnen zijn op de betekenisconstructie rondom een nieuwsgebeurtenis. Hier wordt in het theoretisch kader uitgebreid aandacht aan besteed.

Voor mijn analyse zal ik gebruikmaken van een corpus van passages uit drie vriendschappelijke WhatsApp-groepsgesprekken waar ik zelf actief deelnemer van ben. Dat doe ik om een zo realistisch mogelijk beeld te scheppen van de unieke communicatie die heeft plaatsgevonden in de groepen, en omdat ik geen toegang heb tot andermans WhatsApp-database. Alle deelnemers van de te analyseren groepsgesprekken vallen binnen de leeftijdsgroep van 20 tot 25 jaar en zijn Utrechtse studenten. Ik richt me daarom uitsluitend op deze groep, en niet op alle jongvolwassenen, om overhaaste generalisaties te voorkomen. In de methodesectie zal nauwkeurig worden beschreven hoe het corpus is samengesteld.

2. Theoretisch kader

2.1 Fake news en misinformatie

Uit extensief literatuuronderzoek naar nieuwsverspreiding op sociale media door Kümpel, Karnowski & Keyling (2015) wordt duidelijk dat sociale media zich recentelijk hebben ontwikkeld tot bruisende nieuwsnetwerken. Gevestigde persbureaus zijn niet langer hoofdverantwoordelijke voor onze dagelijkse nieuwsvoorziening. Gebruikers van sociale media kunnen namelijk actief deelnemen aan de distributie, selectie en interpretatie van nieuwsgebeurtenissen (Hermida et al., 2012, p. 819). Dit in combinatie met de digitalisering van nieuws heeft grote gevolgen gehad voor de manier waarop nieuws geconsumeerd wordt. Enerzijds heeft het geleid tot een snellere en massalere toegang tot wereldwijd nieuws,

anderzijds heeft het *fake news* in de kaart gespeeld (Shu, Sliva, Wang, Tang, & Liu, 2017, p. 1). Deze auteurs waarschuwen voor de negatieve gevolgen die fake news kan hebben op de publieke perceptie van nieuws, bijvoorbeeld doordat men authentieke nieuwsberichten niet meer als zodanig kan herkennen, of dat meningen gestuurd worden vanwege herhaaldelijke blootstelling aan foutieve informatie (p. 4). De betekenis die men geeft aan nieuws kan hierdoor sterk afwijken van de feitelijke gebeurtenis. Het omstreden *Cambridge Analytica* heeft fanatiek gebruik gemaakt van deze tactiek om het Brexit-referendum en de Amerikaanse Presidentsverkiezingen van 2016 te manipuleren (Cadwalladr, Graham-Harrison, 2018). Fake news is dus zo krachtig, dat het zelfs het kiesgedrag van burgers kan beïnvloeden. Alcott & Gentzkow (2016, p. 213) definiëren fake news als nieuwsartikelen die opzettelijk zijn voorzien van foutieve informatie en die lezers zouden kunnen misleiden. De intentie om te misleiden is essentieel voor fake news. Ontbreekt deze opzettelijkheid, dan is er gewoonweg sprake van misinformatie (Shu et al., 2017, p. 3).

Binnen dit onderzoeksveld wordt de aanwezigheid van fake news op Facebook en Twitter algemeen erkend (Grinberg, Joseph, Friedland, Swire-Thompson, & Lazer, 2019; Lazer, Baum, Benkler, Berinsky, Greenhill, Menczer, Metzger, Nyhan, Pennycook, Rothschild, Schudson, Sloman, Sunstein, Thorson, Watts, Zittrain, 2019; Palomo, 2018; Mustafaraj & Metaxas, 2017). Deze sociale media worden door Swart, Peters & Broersma (2018, p. 4330) onderscheiden als ‘open’, publieke platformen. Sociaal verkeer van gebruikers wordt daar weergegeven in een openbare tijdlijn en *posts* zijn altijd terug te leiden naar hun oorsprong. Deze sociale media zijn gestoeld op gebruikersprofielen waarop eerdere activiteit zichtbaar is. Hoewel de openbaarheid van een profiel kan variëren, blijft de auteur van een Facebook-statusupdate of een Twitter-bericht altijd traceerbaar. Dat geldt dus ook voor fake news-berichten op die sociale media. Op ‘open’ sociale media komt *clickbait* het meest voor. Deze artikelen worden gekenmerkt door aansprekende koppen, sensatiegerichte inhoud en professionele vormgeving (Shu et al., 2017, p. 5). Deze kenmerken maken fake news-berichten relatief makkelijk herkenbaar. Binnen WhatsApp-groepen daarentegen, zijn fake news en misinformatie moeilijk te detecteren, en dat is goed te verklaren.

2.2 WhatsApp: The Dark Social

In algemene zin zijn Facebook, Twitter en WhatsApp vergelijkbare sociale media. Kaplan & Haenlein (2010, p. 61) definiëren sociale media als alle internet-gebaseerde toepassingen die voortbouwen op de ideologische en technologische fundamenten van Web 2.0, en die de creatie

en uitwisseling van door gebruikers gegenereerde content mogelijk maken. Alle drie lijken te voldoen aan deze criteria, en toch zijn er een aantal essentiële verschillen. Ten eerste is WhatsApp een ‘gesloten’ sociaal medium, ook wel *dark social* genoemd. In een dark social wordt gebruikersactiviteit niet gekoppeld aan een specifieke bron, waardoor de oorsprong van content lastig te traceren is (Swart, Peters & Broersma, 2018, p. 4330). WhatsApp-berichten uit de eerste lijn zijn wel zichtbaar verbonden aan hun afzender, maar wanneer een bericht doorgestuurd wordt, verdwijnt deze aanduiding. Het bericht wordt enkel gemarkeerd met het label ‘Doorgestuurd’, en krijgt een nieuwe afzender. Dat maakt het erg lastig om te bepalen waar informatie vandaan komt en of er sprake is van misinformatie.

Ten tweede vindt communicatie via WhatsApp plaats in besloten chats met *end-to-end* encryptie. Dat betekent dat alle activiteit in chats automatisch vergrendeld wordt met een code. Alleen de betrokken gebruikers en hun gesprekspartner(s) hebben toegang tot de sleutel (WhatsApp, z.d.). In tegenstelling tot Facebook of Twitter, vindt er op WhatsApp geen *content moderation* plaats. Content moderators zijn medewerkers die sociale mediaplatformen beschermen tegen ongewenste content (Newton, 2019; Gillespie, 2018; Levin, 2017). Hierdoor is WhatsApp allesbehalve openbaar en is er geen controle over de content die circuleert op het platform. Dit maakt de app opnieuw zeer gevoelig voor misinformatie.

Tot slot communiceert men op ‘open’ platformen volgens het *one-to-many* principe; een gebruiker verstuurt een bericht dat gelezen kan worden door iedereen met toegang tot die content, bijvoorbeeld volgers of abonnees (Seufert et al., 2016, p. 537). In WhatsApp-groepsgesprekken is er eerder sprake van een *many-to-many* principe waarbij iedereen berichten kan sturen, toegang heeft tot die berichten en kan reageren op die berichten. Anders dan bij Facebook of Twitter, zijn WhatsApp-gebruikers niet onderhevig aan sociale waarderingssystemen zoals volgen en liken. Een WhatsApp-profiel is simpel van aard en bevat enkel een profielfoto, een naam en een status (Anglano, 2014, p. 6). De afwezigheid van sociale waarderingssystemen maakt dat de betekenisconstructie in een groepsgesprek een democratisch proces is. Communicatie binnen WhatsApp draait meer om de wederkerigheid van informatie in naam van de groep, en minder om individueel gewin. Zodoende zijn WhatsApp-gebruikers meer gelijkwaardig aan elkaar (Kümpel, Karnowski & Keyling, 2015, p. 8). Op Facebook is er een duidelijke discrepantie tussen gebruikers op basis van hun sociale *metrics* (Quercia, Lambiotte, Stillwell, Kosinski, Crowcroft, 2012; Zywicki, Danowski, 2008). Daar is op WhatsApp nauwelijks sprake van, waardoor groepscommunicatie binnen de app meer verwantschap heeft met groepscommunicatie in het echt.

2.3 Social Influence Theory

Vriendschappelijke WhatsApp-groepsgesprekken kunnen fungeren als digitale afspiegeling van offline vriendengroepen. Volgens O'Hara en anderen (2014, p. 7) zijn dergelijke groepen gebaseerd op eerdere ontmoetingen en relaties uit de 'echte' wereld. WhatsApp-groepen lijken in die zin op echte vriendengroepen. Ze faciliteren een omgeving waarin gediscussieerd kan worden zoals dat in het echt ook zou gebeuren. Er is sprake van een doorlopende sociale interactie binnen een groep die op meerdere kanalen in stand wordt gehouden (Isaacs, 2012, p. 10). Gillespie (2015, p. 1) claimt dat sociale mediaplatforms sturen wat gebruikers doen. Ik ben ervan overtuigd dat medegebruikers onderling ook sturen wat andere gebruikers doen. De *social influence theory* is een bruikbaar theoretisch raamwerk voor deze benadering. In deze theorie wordt beweerd dat individueel gedrag in groepsverband wordt gestuurd door drie factoren: meegaandheid, identificatie en internalisatie (Kelman, 2017). (1) Meegaandheid duidt op de mate waarin een persoon in staat is om zich te schikken naar de meningen van personen die diegene belangrijk vindt. (2) Identificatie omwille van sociale identiteit heeft betrekking op de mate waarin een individu zich aangetrokken voelt tot of onderdeel voelt van een groep, en daardoor in staat is zich conform de sociale identiteit te gedragen. (3) Internalisatie van groepsnormen geeft aan in hoeverre een persoon in staat is om groepsnormen eigen te maken en daar zelfs eigen normen voor opzij te zetten (Dholakia et al., 2004; Shen et al., 2011).

Deze drie factoren zijn zeer relevant voor mijn onderzoek naar nieuwsverspreiding in WhatsApp-groepsgesprekken. Dat komt omdat sociale factoren een eventuele verklaring zouden kunnen geven voor communicatief gedrag, en dus ook voor de manier waarop nieuws wordt verspreid. Groepsnormen kunnen zeer bepalend zijn voor de informatie die wel, of juist niet wordt gedeeld. Hoe er vervolgens gediscussieerd wordt over die informatie, staat ook weer onder invloed van die sociale normen. In situaties waar WhatsApp wordt gebruikt om op de hoogte te blijven van een nieuwsgebeurtenis, wordt dus op een bepaalde manier betekenis gegeven aan dat nieuws doordat deelnemers zich op een bepaalde manier tot elkaar verhouden. In feite vormen de drie parameters van de social influence theory, in combinatie met de inhoud van communicatie, de grenzen waarbinnen de gezamenlijk betekenis geconstrueerd wordt. Een integratie van deze theorie in de kwalitatieve contentanalyse, zal uitwijzen hoe nieuwsverspreiding en betekenisconstructie binnen WhatsApp groepsgesprekken sociaal gestuurd worden.

2.4 Bestaand onderzoek

Tot dusver is duidelijk geworden dat onderzoek naar nieuwsverspreiding in vriendschappelijke WhatsApp-groepsgesprekken schaars is. Zoals gezegd wordt in bestaand empirisch onderzoek hoofdzakelijk gezocht naar gebruikspatronen binnen WhatsApp en mogelijke verklaringen daarvoor (Ahad & Lim, 2014; Bouhnik, Desen & Gan, 2014; Church & De Oliveira, 2013; Montag et al., 2015; O'Hara et al., 2014). Deze studies bevestigen dat WhatsApp een bindende factor is op sociaal gebied, en dat men daarom zo veelvuldig gebruikmaakt van de app. Seufert en anderen (2015) onderschrijven ook dat de keuze voor het gebruik van dit medium sociaal gestuurd wordt. Het huidige onderzoek bouwt voort op deze beweringen door de social influence theory van Kelman (2017) toe te passen op de gezamenlijke betekenisconstructie rondom nieuws in WhatsApp-groepsgesprekken. De focus op de daadwerkelijke betekenis van communicatie is wat dit onderzoek onderscheidt van eerder onderzoek.

Dit onderzoek hanteert een conventionele kwalitatieve contentanalyse zoals deze in het artikel van Hsieh & Shannon (2005, p. 1279) wordt beschreven. Het is een gevestigde methode die veelal wordt gebruikt om communicatieve fenomenen mee te ontdekken en beschrijven door een specifieke focus op de inhoud van teksten aan te houden. Tot op heden bestaat er geen wetenschappelijk onderzoek waarin deze methode wordt toegepast op WhatsApp-groepsgesprekken. Een contentanalyse is passend voor dit onderzoek omdat het breed inzetbaar en exploratief van aard is. Aangezien er weinig bekend is over het fenomeen dat hier wordt onderzocht, lijkt mij deze aanpak zeer geschikt. Binnen de context van dit onderzoek zullen betekenisconstructie en de social influence theory fungeren als leidraad voor de interpretatie van de resultaten van de conventionele contentanalyse. De precieze uitwerking van dit type contentanalyse wordt in de methodesectie verder toegelicht.

3. Methodiek

In dit onderzoek zal betekenisconstructie worden onderzocht door middel van een kwalitatieve contentanalyse. Deze methode levert een precieze categorisering van taal op semantisch niveau op. Dat wil zeggen dat de berichten in de groepsgesprekken worden beoordeeld op basis van hun betekenis. Voorafgaand aan de analyse ben ik actief op zoek gegaan naar bestaand contentonderzoek binnen verscheidene onderzoeksdisciplines. Hieruit hoopte ik bruikbare semantische categorieën te kunnen putten waar ik mijn analyse op kon baseren. Toen bleek dat er geen bruikbare categorieën te vinden waren, heb ik gezocht naar signaalwoorden in

kwalitatief onderzoek naar betekenisgeving, om mijn keuzes voor de categorisering alsnog theoretisch te kunnen onderbouwen. Helaas heeft ook deze stap geen kennis opgeleverd die toepasbaar was op mijn specifieke onderzoek. Daarom zal de semantische categorisering van berichten in dit onderzoek pragmatisch ingegeven zijn, en dus volledig inductief. Ik zal op zoek gaan naar signaalwoorden of talige constructies die van belang zijn voor de betekenis van een bericht. Berichten met een vergelijkbare betekenis worden vervolgens ingedeeld in een categorie. De inhoud van de informatie die men deelt is overigens niet de enige bron van betekenis. Ook de manier waarop men die informatie deelt en de wijze waarop men reageert op die informatie, zijn van invloed op de betekenis die binnen een groep wordt geconstrueerd, en zullen worden meegenomen in de analyse. Wel zal de inhoud van de communicatie fungeren als uitgangspunt voor de categorisering.

De kwalitatieve contentanalyse is een effectieve methode waarmee grote hoeveelheden tekst kunnen worden teruggebracht tot kleinere, analyseerbare categorieën om zo patronen in communicatie te ontdekken. Kenmerkend voor deze methode is dat de tekstuele data eerst wordt gekwantificeerd, waarna een kwalitatieve interpretatie van de resultaten volgt. Het onderzoek wordt uitgevoerd aan de hand van een analyse van passages uit drie vriendschappelijke WhatsApp-groepsgesprekken waar ik actief deelnemer van ben. Tot het corpus behoren niet alleen tekstberichten, maar ook foto's, screenshots, video's en audiobestanden die binnen een beperkt tijdsbestek zijn gestuurd in de chats. Voordat ik inga op de systematiek van de conventionele contentanalyse, leg ik uit hoe het corpus is samengesteld. De keuze voor het specifieke tijdsbestek zal worden onderbouwd, evenals de keuze voor de drie groepsgesprekken die ik heb geselecteerd. Ook zal ik toelichten hoe ik de 'rauwe' data heb gecodeerd tot analyseerbare, tekstuele data. Na mijn analyse geef ik van elk groepsgesprek en haar deelnemers een gedetailleerde beschrijving. Hieruit moet onder andere duidelijk worden waarom de groep tot stand is gekomen, wat de relatie is tussen de deelnemers en welke sociale normen vanuit mijn oogpunt gelden binnen de groep. Op basis van die informatie zal ik een inschatting maken van de mate van meegaandheid, identificatie en internalisatie van de gespreksdeelnemers. Dit zal ik doen om bij de interpretatie van mijn resultaten, mogelijk te reflecteren op de groepsgesprekken vanuit de social influence theory. Zo tracht ik een dieper begrip te ontwikkelen van de wijze waarop betekenis rondom nieuws in WhatsApp-groepsgesprekken sociaal geconstrueerd wordt.

3.1 Corpus

3.1.1 Schietpartij 24 Oktoberplein

Ter voorbereiding van een kwalitatieve contentanalyse, dient een duidelijke selectie gemaakt te worden van de te analyseren *units*. Aangezien dit een flexibele methode is, zijn er geen voorschriften voor de selectie van deze units. De belangrijkste voorwaarde is dat het corpus representatief moet zijn voor het fenomeen dat wordt onderzocht (Elo & Kyngäs, 2008, p. 109). Daarom heb ik besloten om een recente nieuwsgebeurtenis te kiezen waaromtrent veel activiteit plaatsvond op WhatsApp. Een incident dat daaraan voldeed was de schietpartij op maandag 18 maart 2019 te Utrecht. Rond 10:45 opende de 37-jarige Gökmen T. het vuur op de inzittenden van een tram die zich op dat moment op het 24 Oktoberplein in Kanaleneiland bevond. Direct nadat er melding werd gedaan bij de Utrechtse politie, begon de klopjacht op de schutter. De man werd diezelfde dag om 18:18 opgepakt in de Utrechtse Wijk C. (Klomp & Van der Heeden, 2019). Bij de schietpartij kwamen vier mensen om en raakten zes mensen gewond.

Ik kies voor deze schietpartij omdat mij is opgevallen dat er veel communicatie was over de gebeurtenis in de WhatsApp-groepsgesprekken waar ik in zit. De zoektocht naar de dader duurde ruim zeven uur en tijdens die zeven uur werd er fanatiek gespeculeerd over het incident. Dat komt omdat er lang veel onduidelijk bleef over de gebeurtenis in zijn geheel. Toch was de berichtgeving vanuit gevestigde nieuwsmidia gedurende die dag zeer direct waardoor de weinige ontwikkelingen die er waren, heel nauw konden worden gevolgd. Het *NOS Journaal* deed bijvoorbeeld live verslag van de zoektocht naar de dader (Althusius, 2019). Het is daarom aannemelijk dat het gros van de Utrechters die dag precies heeft gevolgd wat er gebeurde. Dat komt mede door de afkondiging van het maximale dreigingsniveau rond 12:30 door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (Bouma, 2019). In dit bericht werd men opgeroepen om binnen te blijven en het nieuws te volgen. Winkels en openbare gebouwen werden gesloten en het openbaar vervoer kwam stil te liggen (De Vries, 2019). Men kon daardoor niet naar elkaar toe en begon het nieuws te delen via WhatsApp. Daarom denk ik uit drie groepsgesprekken een passende hoeveelheid data te kunnen putten om een analyse op uit te voeren. In de volgende sectie wordt toegelicht welke units ik precies zal analyseren.

3.1.2 Units

Ik heb gekozen om mijn corpus samen te stellen uit alle communicatie die te maken had met de schietpartij in drie groepsgesprekken uit mijn eigen WhatsApp-chatlijst. Met alle communicatie

doel ik op alle informatie die werd gedeeld over het incident, die ik zal benaderen als nieuwsupdates, en de metacommunicatie waarmee op die content werd gereflecteerd of gereageerd. Dit doe ik opzettelijk om zo een tweedeling te creëren tussen nieuwsverspreiding en discussie over het nieuws. Hier zal de analysesectie dieper op ingaan. Ik kies er bewust voor om niet nieuws-gerelateerde communicatie buiten beschouwing te laten. De chats bevatten namelijk naast de berichten over het incident, ook andere berichten die niet van toevoeging zijn op mijn onderzoek. Uiteraard zal ik zorgvuldig te werk gaan in de selectie van de berichten zodat ik geen waardevolle data over het hoofd zie.

Deze selectiemethode levert een corpus op van tekstberichten, foto's, screenshots, video's en audiobestanden. Ik heb de chats met mijn eigen smartphone geopend, ben teruggescrold naar 18 maart 2019 en heb screenshots genomen van de berichten vanaf het moment dat bekend werd dat er een schietpartij had plaatsgevonden, tot aan het moment dat de communicatie over het incident stopte voor die dag. De tekstberichten konden allemaal worden gevangen in de screenshots, maar de andere mediatypen niet volledig. Deze heb ik uit de WhatsApp-database van mijn smartphone geïmporteerd. Vervolgens heb ik van elke verschillende chat een chronologisch transcript gemaakt. Ik heb alle tekstberichten overgetypt en voorzien van een tijdstip en een afzender. Van de foto's en de inhoud van de screenshots is een gedetailleerde beschrijving toegevoegd aan de transcripten. De video's en audiobestanden zijn ook getranscribeerd tot tekst en voor elke video is een gedetailleerde beschrijving van de inhoud gegeven. Om privacyredenen heb ik de gespreksdeelnemers geanonimiseerd, doch herkenbaar gehouden voor de lezer met behulp van kleuren. Op die manier maakt WhatsApp zelf ook onderscheid tussen de verschillende deelnemers van een groepsgesprek. Zo is een chronologisch tekstueel transcript opgesteld voor elk van de drie chats, met alle communicatie over de nieuwsgebeurtenis (zie Bijlagen 1.1, 1.2 en 1.3).

3.1.3 Groepsgesprekken

De drie groepsgesprekken die ik heb geselecteerd voor mijn onderzoek zijn de drie chats waarin de meeste activiteit plaatsvond op de dag van het schietincident. Het zijn alle drie chats die een vriendengroep of ander soort vriendschappelijk collectief representeren die in het echt ook bestaat. In alle chats is Nederlands de voertaal en zitten uitsluitend Nederlands sprekende studenten. Ik heb de deelnemers waarvan berichten in het corpus terug te vinden zijn individueel om toestemming gevraagd voor het gebruiken van hun data in mijn onderzoek. Alle deelnemers

hebben geïnformeerd consent gegeven, mits ik hun namen zou anonimiseren. In mijn analyse zal een gedetailleerde beschrijving volgen van de drie afzonderlijke groepsgesprekken.

3.2 Conventionele contentanalyse

3.2.1 Categoriseren

Door middel van een conventionele contentanalyse worden taaluitingen en ander communicatief gedrag zorgvuldig gecategoriseerd. Met deze categorieën kunnen patronen in grote hoeveelheden tekst worden blootgelegd. In principe bestaan er twee soorten kwalitatieve contentanalyse; inductief en deductief. In dit onderzoek zal ik inductief te werk gaan. Dat betekent dat de categorieën voortvloeien uit de tekstuele data, zonder voort te bouwen op een bestaande theorie of categorisering van taaluitingen (Hsieh & Shannon, 2005, p. 1279). Dit lijkt mij de juiste keuze omdat er weinig bekend is over dit fenomeen. Binnen de context van nieuwsverspreiding bestaan er nog geen theoretisch gegronde categorieën die ik zou kunnen toepassen op de WhatsApp-passages. Met een inductieve aanpak blijft de onderzoeker zo dicht mogelijk bij het materiaal (Mayring, 2001, p. 3). Zodoende zal ik inzicht proberen te krijgen in alle relevante vormen van nieuws-gerelateerde communicatie in de groepsgesprekken. Alle berichten zijn mogelijk van belang voor de betekenisconstructie rondom de gebeurtenis en daarom worden alle geselecteerde berichten meegenomen in de categorisering.

De eerste stap in dit proces heet *open coding* (Hsieh & Shannon, 2005, p. 1280). Dit betekent simpelweg dat de onderzoeker de tekstuele data doorleest en, op basis van gelijkwaardige semantische kenmerken in de data, grove categorieën opstelt. De focus ligt hier op de betekenis per tekstueel of audiovisueel bericht die bijdraagt aan de betekenisconstructie omtrent de nieuwsgebeurtenis. Daarom zal ik niet letten op losse woorden, maar op hele berichten. Berichten met een vergelijkbare betekenis worden ingedeeld in dezelfde categorie. Voorbeelden van mogelijke kenmerken zijn berichten waarin een ontwikkeling in het nieuws kenbaar gemaakt wordt of een uiting van bezorgdheid wordt gedeeld. Op soortgelijke wijze zal ik de categorieën opstellen waarin uiteindelijk alle berichten in de transcripten worden onderverdeeld. Voor elk bericht dat afwijkt van reeds gecodeerde berichten, zal een nieuwe categorie worden geformuleerd. Elk bericht dat tot een reeds bestaande categorie behoort, wordt daarbij ingedeeld. Dit zal ik doen door elke categorie een kleur te geven en de bijbehorende berichten te markeren met de corresponderende kleur.

In de corpusbeschrijving werd al aangekaart dat ik een verdeling zal maken tussen

niewsupdates en metacommunicatie in de groepsgesprekken. Dit doe ik om de categorieën overzichtelijk en representatief te houden. Mijn verwachting is dat berichten met nieuwsupdates meer uiteenlopende betekenissen zullen hebben dan metacommunicatie. Om het proces van open coding vlot te laten verlopen begin ik met het langste transcript en eindig ik met het kortste transcript. Dit is een logische volgorde omdat het langste transcript waarschijnlijk de meeste categorieën zal opleveren. Berichten in de kortere transcripten zullen vervolgens makkelijker te categoriseren zijn. Belangrijk om op te merken is dat de meeste categorieën voortkomen uit een subjectieve interpretatie van de betekenissen.

Na dit eens te hebben gedaan zal ik de opgestelde categorieën reviseren (Mayring, 2001, p. 4). Dat wil zeggen dat ik de categorieën met elkaar vergelijk en deze eventueel aanpas indien er teveel of te weinig gelijkenissen zijn. Deze stap moet structuur aanbrengen in de grove categorieën die open coding heeft opgeleverd. Vervolgens zal ik de teksten opnieuw doorlezen en een nieuwe indeling maken van de WhatsApp-berichten aan de hand van de opgestelde categorieën. Voor berichten die niet binnen de bestaande categorieën passen, zal een nieuwe categorie worden geformuleerd. Dit proces zal zich herhalen totdat alle uitingen in een definitieve categorie zijn ingedeeld. In de categorisering van tekstuele berichten zal uitsluitend worden gelet op de betekenis op semantisch niveau. Dat wil zeggen dat betekenis de basis vormt voor de categorisering van de data. Volgens Becker (1996, p. 4) stelt dit de onderzoeker in staat om via interpretatie de standpunten van de gesprekspartners te duiden. Hoe dichter de onderzoeker bij het daadwerkelijke proces van betekenisgeving betrokken is, hoe beter hij deze betekenissen kan beschrijven (p. 5). Aangezien betekenisgeving het hoofdthema van mijn onderzoek is, lijkt mij deze aanpak uitermate geschikt.

3.2.2 Interpretieren data

Een indeling van alle berichten in de transcripten van de drie WhatsApp-groepsgesprekken in categorieën levert drie gemarkeerde transcripten op. Op basis van de markeringen zal ik frequentietabellen opstellen die aangeven hoe vaak de berichten per categorie voorkwamen. Dit levert bruikbare data op voor interpretatie. In sectie 4.3 wordt een uitgebreide evaluatie gegeven van de manier waarop Utrechtse studenten binnen hun vriendschappelijke WhatsApp-groepen betekenis geven aan een nieuwsgebeurtenis. Ik zal onder andere ingaan op de manier waarop informatie gedeeld wordt, en hoe men daarop reageert. Vervolgens wordt de waarachtigheid van de nieuwsupdates gecontroleerd (sectie 4.4). Dit moet onder andere uitwijzen hoe misinformatie zich mogelijk kan verspreiden in WhatsApp-groepsgesprekken tijdens

nieuwsgebeurtenissen, en welke invloed dit heeft op betekenisconstructie. Om de feitelijkheid van informatie per moment te bepalen zal de liveblog op *AD.nl* fungeren als tegenhanger voor de nieuwsberichten in de groeps gesprekken. Op deze nieuwssite staat een gratis liveblog met een chronologisch overzicht van alle updates over het schietincident die op 18 maart 2019 zijn geüpload, inclusief tijdstip. Dit geeft de ontwikkelingen omtrent de gebeurtenis nauwkeurig weer en stelt mij in staat om te bepalen op welk moment er sprake was van misinformatie. Bovendien is de feed waarin de nieuwsberichten gepresenteerd worden erg vergelijkbaar met die van een ‘open platform’, wat het onderscheid met WhatsApp symboliseert dat in het theoretisch kader is geschetst. Bij twijfel zal de website *rtnieuws.nl* fungeren als back-up.

Na een algemene interpretatie van de resultaten van de contentanalyse, zal in sectie 4.5 een verdere interpretatie van de resultaten worden uitgevoerd aan de hand van de social influence theory. Hierin zullen de drie geanalyseerde groeps gesprekken in detail worden beschreven, en zal duidelijk worden waar de oorsprong van de groep ligt, wat de onderlinge relatie is tussen de groepsdeelnemers en welke kenmerken bepalend zijn voor de sociale normen in de groep. Deze gegevens zijn van belang omdat hiermee bepaald kan worden hoe de social influence theory mogelijk van kracht is in de groeps gesprekken. Opvallende resultaten zullen per groeps gesprek apart worden behandeld.

4. Analyse

In deze sectie worden de resultaten van de kwalitatieve contentanalyse gepresenteerd en geïnterpreteerd. Allereerst zal het tweeledige coderingsproces in detail worden besproken, waarna ik de resultaten zal interpreteren vanuit het begrip betekenisconstructie. Hierin zal tevens aandacht worden besteed aan de betrouwbaarheid van informatie en zal de social influence theory worden ingezet als verklarende factor voor eventuele bevindingen. In mijn rapportage zal ik telkens verwijzen naar de bijbehorende bijlagen. Deze bijlagen zijn te vinden in sectie 8. van het onderzoek.

4.1 Open coding

Open coding heeft in totaal zestien semantische categorieën opgeleverd. In de bijlagesectie zijn alle drie de transcripten voorzien van markeringen die zijn geplaatst op basis van de grove categorieën (zie Bijlagen 2.1, 2.2 en 2.3). In totaal bevatten de drie transcripten 227 berichten. Uit de 167 berichten in het eerste transcript zijn veertien categorieën voortgekomen. Voor

nieuwsupdates was dit één categorie en de overige hadden betrekking op metacommunicatie. De 33 berichten in het tweede transcript leverden nog twee categorieën van metacommunicatie op. Het derde transcript bevatte 27 berichten die allemaal in reeds opgestelde categorieën konden worden ingedeeld. Tabel 1. is een schematisch overzicht van de grove categorisering die is voortgekomen uit open coding (zie ook Bijlage 2.4).

Tabel 1. Schematisch overzicht categorisering na open coding

Type bericht	Categorie	Kleur
Nieuwsupdate	Informatie die te maken heeft met de nieuwsgebeurtenis	Groen
Metacommunicatie	Bevestiging informatie	Donkergroen
	Twijfel aan informatie kenbaar gemaakt	Rood
	Bevestiging twijfel aan informatie	Donkerrood
	Vraag om meer informatie	Zwart
	Reactie over de ernst van de situatie	Geel
	Mening over de gevolgen van de gebeurtenis	Lichtblauw
	Uiting met humor (bagatelliseren)	Roze
	Mening over een bericht	Donkergrijs
	Oproep tot actie	Paars
	Gedragsverandering kenbaar gemaakt	Grijs
	Drang naar zekerheid kenbaar gemaakt	Zeegroen
	Drang naar zekerheid erkend	Blauw
	Informatie over de veiligheid van groepsdeelnemers	Donkerblauw
	Uiting van bezorgdheid over anderen	Wit/rood
Speculatie	Bruin	

Uit open coding is gebleken dat er een duidelijke tweedeling is tussen de berichten die nieuwe informatie bevatten, en de metacommunicatie die plaatsvond over die informatie. Gaandeweg viel op dat de metacommunicatie relatief gemakkelijk te categoriseren was, terwijl de betekenissen van de nieuwsupdates sterk uiteenliepen. De categorie ‘Informatie die te maken heeft met de nieuwsgebeurtenis’ is te breed om alle nieuwsupdates onder te scharen. Het zegt iets over de functie maar niets over de betekenis van de berichten. Daarom is het met deze indeling niet mogelijk om uitspraken te doen over de betekenisconstructie die plaatsvindt in de WhatsApp-groepen. In de revisie zal hier kritisch naar gekeken worden.

4.2 Reviseren

Open coding heeft een groot aantal categorieën opgeleverd, en daarmee ook een aantal bezwaren. Het voornaamste bezwaar tegen de categorisering in Tabel 1. was de onevenwichtigheid tussen nieuwsupdates en metacommunicatie. Hoewel er in de transcripten veel nieuwsupdates stonden, zijn deze in Tabel 1. niet verder onderverdeeld op basis van hun betekenis. Dat maakte het erg lastig om de betekenis van de nieuwsupdates te interpreteren. Aangezien dit onderzoek is gericht op de betekenisconstructie, is het van belang dat de verschillende nieuwsupdates voldoende belicht worden. Voor de berichten met metacommunicatie gold juist het tegenovergestelde. Het aantal categorieën was te groot waardoor een onoverzichtelijk beeld ontstond van de metacommunicatie in de groepen. Om deze redenen heb ik besloten om voor beide typen bericht clusters op te stellen waarin de categorieën die qua betekenis het meest overeenkwamen, zijn samengevoegd. Voor de nieuwsupdates heb ik drie nieuwe categorieën opgesteld zodat de betekenissen van verschillende berichten niet onterecht als hetzelfde werden bestempeld. Aanvankelijk was ik zeer content met de categorisering van metacommunicatie, maar om de omvang van mijn onderzoek beperkt te houden, heb ik besloten de categorieën terug te brengen tot clusters. Er was simpelweg geen ruimte om alle zestien categorieën te behandelen in de analyse. De categorieën die niet bij een cluster konden worden ingedeeld heb ik behouden omdat ik deze toch van belang acht voor mijn analyse. Deze categorieën staan onder het cluster ‘Overig’. Naast de aanpassingen in de categorisering door middel van clustering en uitbreiding van het aantal categorieën voor nieuwsupdates, heb ik een aantal taalkundige aanpassingen gedaan. De formulering van categorieën kon in sommige gevallen concreter en consequenter met de andere categorieën. Dit heb ik gedaan om de categorieën zo goed mogelijk van elkaar te onderscheiden en dubbelzinnigheid te voorkomen. Tot slot heb ik alle berichten in de transcripten genummerd

zodat in de resultatensectie gemakkelijk kon worden verwezen naar losse berichten of passages. Tabel 2. is een schematisch overzicht van de definitieve categorisering die is voortgekomen uit revisie (zie ook Bijlage 3.4).

Tabel 2. Schematisch overzicht definitieve categorisering na revisie

Type bericht	Cluster	Categorie	Markering
Nieuwsupdate	Nieuwsupdate	Informatie die te maken heeft met de nieuwsgebeurtenis	Groen
		Informatie over de schietpartij	Groen dikgedrukt
		Informatie over de klopjacht	Groen onderstreept
		Informatie over veiligheidsmaatregelen	Groen/wit
Metacommunicatie	Twijfel	Twijfel aan informatie kenbaar gemaakt	Rood
		Erkenning twijfel aan informatie	Donkerrood
	Mening	Reactie op de ernst van de situatie	Geel
		Mening over de gevolgen van de gebeurtenis	Lichtblauw
		Mening over een bericht	Donkergrijs
	Actie	Oproep tot actie aan anderen	Paars
		Gedragsverandering kenbaar gemaakt	Grijs
	Zekerheid	Drang naar zekerheid kenbaar gemaakt	Zeegroen
		Drang naar zekerheid erkend	Blauw
		Veiligheid	Uiting van bezorgdheid over anderen
Informatie over de veiligheid van groepsdeelnemers			Donkerblauw
Overig		Erkenning informatie	Donkergroen
		Vraag om meer informatie	Zwart
		Humor (bagatelliseren)	Roze
		Speculatie	Bruin

4.3 Resultaten

Na revisie zijn de drie transcripten opnieuw gecodeerd met behulp van de definitieve categorieën. Enkele berichten werden anders ingedeeld maar de voornaamste verandering was de uitsplitsing van nieuwsupdates in vier categorieën (zie Bijlagen 3.1, 3.2, 3.3 en 3.4). Op basis van deze resultaten is Tabel 3. opgesteld waarin de algehele uitkomsten van het coderingsproces schematisch zijn weergegeven (zie Bijlage 4.1). Hierin zijn het totale aantal berichten per categorie, evenals de samengevoegde aantallen per opgesteld cluster van de drie transcripten terug te vinden. In dit onderdeel van de resultatensectie worden de belangrijkste resultaten besproken en geïnterpreteerd.

Wat direct opviel is dat van alle berichten, nieuwsupdates het vaakst voorkwamen: in totaal 69 keer. Dat betekent dat bijna één op de drie berichten een nieuwsupdate bevatte. Voor de individuele groepsgesprekken bleek deze verhouding ook op te gaan: in alle drie de gevallen lag het aantal nieuwsupdates rond de 30%. Hoewel het cluster ‘Overig’ met 65 berichten ook omvangrijk was, representeerde dit cluster geen specifiek type categorie. Die categorieën dienden daarom los van elkaar te worden gezien. Op nieuwsupdates na waren er nog twee aantallen die opvielen: onder de categorieën in het cluster ‘Mening’ en onder de categorie ‘Humor’ vielen respectievelijk 42 en 33 berichten (zie Bijlage 4.1). Samen waren deze categorieën goed voor een derde van de berichten in de groepsgesprekken. Hoewel men met dergelijke berichten meningen verkondigde die van waarde waren voor de manier waarop men betekenis rondom nieuws construeerde, waren ze vooral reactief van aard. Ook de categorieën in clusters ‘Actie’ en ‘Twijfel’, met respectievelijk 6,6% en 8,8% van de berichten, volgden over het algemeen als reacties op de nieuwsupdates (zie Bijlage 4.1). Uit deze gegevens maak ik op dat nieuwsupdates de basis vormden voor betekenisconstructie rondom de nieuwsgebeurtenis.

De structuur van de gesprekken was tevens een belangrijke indicator voor deze dynamiek. Wat namelijk opviel in de transcripten is dat een verzameling meta-communicatieve berichten vaak werd ingegeven door een nieuwsupdate, waarna het gesprek voor korte tijd stilviel, totdat een volgende nieuwsupdate de stilte doorbrak en er een nieuwe discussie aangewakkerd werd. Dit gebeurde bijvoorbeeld in Groepsgesprek 1 van Bericht 26. (12:06 – Clubgenoot 7) tot en met Bericht 33. (12:30 – Clubgenoot 3) (zie Bijlage 3.1). Hier was te zien dat er een nieuwsupdate werd gestuurd, gespreksdeelnemers daarop reageerden, en dat er vanaf 12:11 niets meer werd gezegd, totdat er een nieuwe nieuwsupdate volgde om 12:30. Vergelijkbare interacties waren terug te vinden in Groepsgesprek 2 van Bericht 1. (11:27 –

Huisgenoot 1) tot en met Bericht 5. (12:25 – Huisgenoot 1) (zie Bijlage 3.2) en in Groepsgesprek 3 van Bericht 4. (12:07 – Commissiegenoot 2) tot en met Bericht 13. (12:10 – Commissiegenoot 5) (zie Bijlage 3.3). Deze voorbeelden suggereerden dat nieuwsupdates de drijvende kracht waren achter het proces van betekenisconstructie in de groepsgesprekken. Er werd herhaaldelijk een beperkte hoeveelheid ‘nieuwe’ informatie verstrekt over de nieuwsgebeurtenis. Het geheel aan beschikbare informatie omtrent de nieuwsgebeurtenis fungeerde zo consequent als uitgangspunt voor de lopende discussie.

De reacties die men gaf op de nieuwsupdates gaven vervolgens weer hoe de gespreksdeelnemers de beschikbare informatie interpreteerden en eventueel handelden als gevolg van die interpretaties. Voorbeelden van dergelijke interacties waren terug te vinden in Groepsgesprek 1 van Bericht 11. (11:59 – Clubgenoot 5) tot en met Bericht 25. (12:04 – Clubgenoot 3) en van Bericht 59. (12:39 – Clubgenoot 2) tot en met Bericht 77. (12:44 – Clubgenoot 3) (zie Bijlage 3.1). Ook in Groepsgesprek 2 was te zien hoe een nieuwsupdate, waar of niet waar, reacties uitlokte bij de andere groepsdeelnemers: van Bericht 17. (12:58 – Huisgenoot 3) tot en met Bericht 24. (13:00 – Huisgenoot 7) (zie Bijlage 3.2). In deze voorbeelden is zichtbaar hoe men actief bezig is de verstuurde berichten te duiden en binnen de reeds beschikbare kennis over de nieuwsgebeurtenis te plaatsen.

Uiteraard bestond een substantieel deel van de passages ook uit discussies waarin nieuwsupdates en metacommunicatie elkaar minder structureel opvolgden. Hierin waren dan ook andere patronen te herkennen. Zoals gezegd was het cluster ‘Mening’ met 42 berichten sterk vertegenwoordigd in de drie transcripten. Opmerkelijk was dat in alle drie de chats, de ‘Reacties op de ernst van de situatie’ niet meer plaatsvonden na 13:10. Dat terwijl de gesprekken in de drie groepsgesprekken doorgingen tot minstens 17:34. In de eerste twee uur na het schietincident reageerde men nog geschokt over de ernst van de gebeurtenis. Daarna werd, door middel van nieuwsupdates, vooral aandacht besteed aan de klopjacht op de dader en ging men weer over tot de orde van de dag. Voorbeelden van dergelijke interacties waren terug te vinden in Groepsgesprek 1 van Bericht 126. (13:55 – Clubgenoot 2) tot en met Bericht 138. (14:26 – Clubgenoot 6), waarin de aandacht vooral uitging naar de stillegging van het openbaar vervoer (zie Bijlage 3.1). Ook in Groepsgesprek 2 en Groepsgesprek 3 vonden soortgelijke interacties plaats: van Bericht 30. (14:21 – Huisgenoot 7) tot en met Bericht 33. (18:52 – Huisgenoot 7) (zie Bijlage 3.2) en van Bericht 21. (13:43 – Commissiegenoot 9) tot en met Bericht 27. (18:30 – Commissiegenoot 1) (zie Bijlage 3.3). Zo werd duidelijk dat het sentiment in het gesprek veranderde naarmate de nieuwsgebeurtenis zich vorderde. Hoe meer er bekend werd over de daadwerkelijke gebeurtenis, hoe minder berichten uit de clusters ‘Mening’,

‘Twijfel’ of ‘Veiligheid’ voorkwamen in de gesprekken. Berichten binnen die clusters kwamen in Groepsgesprek 1 na 15:55 niet meer voor, in Groepsgesprekken 2 en 3 zelfs niet meer na 13:43. Dat terwijl het *AD* pas om 18:28 berichtte dat de hoofdverdachte was aangehouden. Hieruit blijkt dat de geconstrueerde betekenis op basis van eerdere interacties dus stuurde hoe men in het vervolg communiceerde over de nieuwsgebeurtenis.

Tot slot viel op dat de categorie ‘Humor’ vooral in één chat hoog scoorde. Groepsgesprek 1 bevatte namelijk 28 berichten met humoristische betekenis (zie Bijlage 4.3). De andere twee chats bevatten gezamenlijk slechts vijf berichten in die categorie. ‘Humor’ is een enigszins afwijkende categorie omdat humor subjectief is. Echter kon ik vanwege de aanzienlijke hoeveelheid humor niets anders dan een categorie opstellen. Ik heb bij mijn categorisering van humoristische berichten gelet op betekenissen die een komische reactie uitlokten. Humoristische berichten hadden in deze context een zeker bagatelliserend effect, gezien de ernst van de situatie en het hoge dreigingsniveau. In sectie 4.5.1. wordt verder aandacht besteed aan deze categorie, die exemplarisch is voor Groepsgesprek 1.

4.4 Misinformatie

Uit Tabel 3. bleek dat er gedurende de dag een overvloed aan nieuwsupdates was in de groepsgesprekken. Nieuwsberichten in verschillende vormen werden in hoog tempo gedeeld. Sommige berichten waren afkomstig van een bekende nieuwsbron, en bevatten ook een aanduiding of verwijzing naar die bron. Voorbeelden hiervan waren Bericht 152. (15:54 – Clubgenoot 1) van het *AD* in Groepsgesprek 1 (zie Bijlage 3.1) en Bericht 1. (11:27 – Huisgenoot 1) van *DUIC* in Groepsgesprek 2 (zie Bijlage 3.2). Echter, van de 69 nieuwsupdates zijn er 41 berichten gestuurd in de chats zonder enige vorm van bronvermelding of teken van betrouwbaarheid. Dat betekent dat het op 18 maart 2019 in meer dan de helft van de gevallen onduidelijk was of het nieuws dat de gespreksdeelnemers met elkaar deelden, ook daadwerkelijk klopte. Bovendien betekent dit niet dat de 28 resterende nieuwsupdates wel klopten, puur op basis van hun bronvermelding. Ik richt me bewust op nieuwsupdates zonder bronvermelding, omdat die berichten typerend zijn voor WhatsApp als dark social. Voor deze berichten was het binnen het sociale medium zelf uiterst moeilijk te bepalen wat de oorsprong was en of de informatie klopte. Uit deze sectie zal blijken in hoeverre misinformatie vat heeft gekregen op de deelnemers van de groepsgesprekken en daarmee op de betekenisconstructie rondom de nieuwsgebeurtenis.

Allereerst heb ik met behulp van de liveblog van *AD.nl* alle foutieve nieuwsupdates

opgespoord. Dat wil zeggen dat ik de nieuwsupdates zonder bronvermelding heb gecontroleerd op feitelijkheid door ze te vergelijken met de berichtgeving in de liveblog. Ik heb hierbij nauw gelet op de tijdstippen waarop de berichten zijn gestuurd. Als op het moment van sturen onduidelijk was of de informatie klopte of niet, raadpleegde ik de liveblog. Vervolgens heb ik alle berichten waarvan zeker was dat ze misinformatie bevatten verzameld in Tabel 4. (zie Bijlage 4.2). In deze tabel is vervolgens per bericht aangegeven om wat voor type WhatsApp-bericht het ging, en of deze achteraf niet bleek te kloppen of diezelfde dag nog werd ontkracht. In totaal zijn er zeventien berichten gevonden met misinformatie die te maken zouden hebben met de schietpartij (zie Bijlage 4.2). Hiervan kwamen er dertien uit Groepsgesprek 1, twee uit Groepsgesprek 2 en twee uit Groepsgesprek 3. De berichten bevatten louter ‘Informatie over de schietpartij’ of ‘Informatie over de klopjacht’. Dat betekent dat alle berichten in de categorieën ‘Informatie die te maken heeft met de nieuwsgebeurtenis’ en ‘Informatie over veiligheidsmaatregelen’ zonder bronvermelding, waar bleken te zijn. Een mogelijke verklaring was dat de ‘Informatie over veiligheidsmaatregelen’ in de meeste gevallen werd overgenomen van autoriteiten zoals de gemeente Utrecht of het Openbaar Ministerie. Bovendien bevonden een aantal gespreksdeelnemers zich op het moment van de schietpartij op de Uithof, waar directe berichtgeving over veiligheidsmaatregelen plaatsvond (zie Bericht 96. - Groepsgesprek 1 en Berichten 9. en 10. – Groepsgesprek 2 in Bijlagen 3.1 en 3.2).

Wat opviel aan de inhoud van de berichten met misinformatie was dat deze veel specifiekere informatie bevatten over de dader en de klopjacht op de dader dan berichten met een betrouwbare bron. In Bericht 16. en Bericht 34. werd bijvoorbeeld geclaimd dat hij ‘ongeveer 6 wapens om zn nek had hangen’ en dat er drie daders waren. Ook werden er in Bericht 26., Bericht 34. en Bericht 120. specifieke locaties genoemd waar zich meer schietpartijen zouden afspelen. Zo zou er bij Tivoli Vredenburg geschoten zijn, zouden de ‘daders’ zich ‘richting de Uithof bewegen’ en was er ‘net een man doodgeschoten in Kanaleneiland’ (zie Bijlage 4.2). Bericht 89. (Groepsgesprek 1) en Bericht 29. (Groepsgesprek 2) bevatten video’s waarin te zien was hoe agenten in operatie respectievelijk een gebouw onder schot hielden en een persoon naar de grond werkten (zie Bijlage 4.2). In beide gevallen was niet van de beelden af te lezen of het ging om een aanhouding van de hoofdverdachte. Echter, de persoon die filmde voorzag haar video in beide gevallen van foutieve informatie door in Bericht 89. te zeggen dat ‘de dader gewoon bij de Rabobank werkt’ en in Bericht 29. te zeggen dat ‘de dader is opgepakt’.

Kenmerkend voor de bovengenoemde berichten is dat op het moment van sturen onduidelijk was of de informatie klopte of niet. Via gevestigde nieuwsmedia zoals het NOS

Journal en de liveblog van het *AD* werd ondertussen zeer weinig bekendgemaakt. Politiewoordvoerder Bernhard Jens kon rond 13:30 nog niets loslaten over de schietpartij. Ook Pieter-Jaap Aalbersberg, Nationaal Coördinator Terrorisbestrijding en Veiligheid, gaf in zijn persconferentie rond 13:15 aan dat de er nog veel onzekerheid was over de gebeurtenis (NOS, 2019). Zo werd op dat moment rekening gehouden met meerdere daders en meerdere schietpartijen. Belangrijk om op te merken is dat alle bovengenoemde berichten met specifieke misinformatie over de schietpartij, gestuurd zijn vóór 13:30.

De combinatie van geruchten, een afkondiging van het hoogste dreigingsniveau en gebrek aan duidelijkheid vanuit autoriteiten, maakte dat misinformatie binnen WhatsApp vat kon krijgen op de deelnemers van de groepsgesprekken. In Groepsgesprek 1 werd misinformatie zichtbaar meegenomen in de betekenis die de deelnemers gaven aan de nieuwsgebeurtenis. In Bericht 7. (11:33 – Clubgenoot 2) werd beweerd dat er meerdere daders waren, en Bericht 129. (13:56 – Clubgenoot 1) bevestigde deze assumptie door te speculeren dat Utrecht Centraal dicht bleef totdat ‘die gasten gepakt zijn’. Ook in Groepsgesprek 3 werd dit gerucht met Bericht 15. (12:14 – Commissiegenoot 6) bevestigd (zie Bijlage 3.3). Geruchten van meerdere schietpartijen zorgden ervoor dat deelnemers een verkeerde inschatting maakten van de dreiging, en daardoor elkaar opriepen om binnen te blijven. Voorbeelden van dergelijke interacties zijn te vinden in Groepsgesprek 1 van Bericht 26. (12:06 – Clubgenoot 7) tot en met Bericht 30. (12:07 – Clubgenoot 6) en in Groepsgesprek 2 van Bericht 17. (12:58 – Huisgenoot 3) tot en met Bericht 18. (12:58 – Huisgenoot 1) (zie Bijlagen 3.1 en 3.2).

In enkele gevallen was er niet per se sprake van misinformatie, en werd er toch een foutieve betekenis gegeven aan berichten op basis van eerdere informatie. Het signalement dat de dader was gevlucht in een rode Renault Clio, verspreidde zich snel in Groepsgesprek 2: Bericht 5. (12:25 – Huisgenoot 1) en in Groepsgesprek 3: Bericht 12. (12:08 - Commissiegenoot 4) (zie Bijlagen 3.2 en 3.3.). Dit bericht bleek te kloppen, maar de omschrijving van de vluchtauto was niet nauwkeurig genoeg waardoor nieuwe misinformatie zich kon verspreiden onder de studenten. Er circuleerden namelijk meerdere video’s en afbeeldingen van *NOS*-verslaggever Theo Verbruggen die voor het afgezette gedeelte van de Trumanlaan in Kanaleneiland stond, terwijl er een rode Renault Clio achter hem langreed. In de video in Bericht 124. werd verband gelegd tussen de auto in beeld en de vermeende vluchtauto van Gökmen T. (zie Bijlage 4.2). In Groepsgesprek 2, Bericht. 25 (13:05 – Huisgenoot 1), werd tevens een foto gestuurd van het moment dat de auto achter Verbruggen in beeld kwam. Boven de afbeelding stond de tekst: ‘De politie zoekt een rode Renault Clio #utrecht’. Uiteraard komt het het veiligheidsgevoel en het vertrouwen in de politie niet ten goede wanneer de vluchtauto

van de hoofdverdachte in beeld komt op het *NOS Journaal*. Dus kan het construeren van de verkeerde betekenis leiden tot wantrouwen in hulpdiensten. Later die dag bleek dat het ging om een jonger type Renault Clio dan op de beelden, en werd het gerucht ontkracht (Klomp & Van der Heeden, 2019). Ook in de interactie aansluitend op Bericht 59. in Groepsgesprek 1 (12:39 – Clubgenoot 2), waarin te zien was hoe tientallen politiewagens opgesteld stonden, werd een betekenis geconstrueerd die gebaseerd was op een verkeerde interpretatie van de afbeelding. De clubgenoten reageerden geschokt op de afbeelding, in de vooronderstelling dat de Uithof daadwerkelijk onder vuur lag. Uiteindelijk werd deze assumptie gecorrigeerd met Bericht 70. (12:43 – Clubgenoot 5), maar feit bleef dat foutieve betekenissen geconstrueerd werden op basis van beschikbare informatie in de groepsgesprekken. Zo is gebleken hoe niet alleen misinformatie, maar ook gebrekkige informatie kon leiden tot foutieve betekenisgeving, omdat feiten en geruchten dwars door elkaar liepen.

Tijdens de zoektocht naar misinformatie zijn nog een aantal patronen aan het licht gekomen. Zo werden alle berichten met misinformatie met betrekking op het motief van de dader, achteraf pas ontkracht. Daar kwam ik achter toen de waarachtigheid van deze berichten niet kon worden gecontroleerd met de liveblogs van het *AD* of *rtnieuws*. Hiervoor heb ik een webartikel van 19 maart 2019 moeten gebruiken. In drie berichten met misinformatie in Groepsgesprek 1 werd beweerd dat er sprake was van een incident in de relationele sfeer. Gökmen T. zou zijn vriendin of zijn schoonzus hebben vermoord (zie Bericht 159. en Bericht 162. in Bijlage 4.2). Hoewel er na de schietpartij rekening werd gehouden met een terroristisch motief, werden de geruchten over een familiedrama pas ontkracht nadat het Openbaar Ministerie bekendmaakte dat de dader geen verband hield met de slachtoffers (AD, 2019). Dit laat het belang zien van accurate berichtgeving van autoriteiten naar het publiek. Tot slot viel op dat in twaalf van de zeventien berichten met misinformatie, de aanduiding ‘Doorgestuurd’ boven het bericht stond. Dat betekent dat in het merendeel van de gevallen, misinformatie zonder bronvermelding vanuit andere chats werd doorgestuurd in de groepsgesprekken, zonder dat men wist of deze informatie betrouwbaar was. De kans bestond dat ook de oorsprong van de informatie onduidelijk was bij de verzender, en dat deze niet te achterhalen viel.

4.5 Social influence theory

In dit deel van de resultatensectie worden overige bevindingen uit mijn analyse per groepsgesprek geïnterpreteerd met behulp van de social influence theory. Ook zal ik relevante bevindingen uit het coderingsproces en de contentanalyse meenemen in mijn interpretaties.

4.5.1 Groepsgesprek 1

Groepsgesprek JC ‘Volume, is de WhatsApp-chat van mijn jaarclub. Deze vriendengroep is in oktober 2017 ontstaan doordat we elkaar zijn tegengekomen op onze studentenvereniging in Utrecht. De club bestaat uit dertien mannen tussen de 20 en 25 jaar die veel gemeen hebben met elkaar, en wekelijks bijeenkomen. Het is een hechte vriendengroep waarin ieder individu een gewaardeerd onderdeel is van het collectief. Binnen de groep is geen sprake van een hiërarchie waardoor alle deelnemers compleet gelijkwaardig aan elkaar zijn. Er heerst van nature een ongedwongen sfeer, en het is veilig om te stellen dat er een hoge mate van identificatie is. Dit resulteerde in een actieve discussie omtrent de nieuwsgebeurtenis, waarin tien van de dertien clubgenoten hun ongefilterde mening gaven. Wat deze groep kenmerkt is dat men elkaar niet erg serieus neemt. Er bestaat weinig competitie onderling, behalve dat iedereen graag de meest gevatte opmerking van het gesprek wil plaatsen. Dit uitte zich in een hoge hoeveelheid grappen, cynische opmerkingen en sceptische reacties op berichten van anderen. In totaal werd er 28 keer een grap gemaakt (zie Bijlage 4.3). Met humor werd duidelijk geprobeerd de ernst van de situatie te verzachten. Voorbeelden zijn Bericht 24. (12:03 – Clubgenoot 1), Bericht 56. (12:38 – Clubgenoot 9) en Bericht 123. (13:40 – Clubgenoot 1) (zie Bijlage 3.1).

Ook de mate van meegaandheid in de meningen van anderen was opvallend laag. Zo werd er 10 keer getwijfeld aan informatie en 10 keer gevraagd om meer informatie. Iets wat een ander zei werd dus niet zomaar geloofd. Daarnaast schroomde men niet een ander te vertellen dat diegene ongelijk had of iets onbetrouwbaars deelde. Binnen de context van betekenisconstructie was het zeer gunstig dat de clubgenoten niet zomaar alles van elkaar aannamen. Hierdoor werd het merendeel van de doorgestuurde berichten met misinformatie, opgevolgd door een bericht met ‘Twijfel aan informatie’, en werd de misinformatie in de kiem gesmoord. Dergelijke interacties vonden plaats van Bericht 33. (12:30 – Clubgenoot 3) tot en met Bericht 41. (12:35 – Clubgenoot 5), en van Bericht 59. (12:39 – Clubgenoot 2) tot en met Bericht 74. (12:44 – Thomas) (zie Bijlage 3.1). Zo werd foutieve betekenisconstructie in de meeste gevallen voorkomen als resultaat van de sociale normen in de groep. Ook dit was van belang voor de constructie van gezamenlijke betekenis, omdat men de informatie als onwaar interpreteerde en zodoende, de betekenis verder afbakende.

De reden dat misinformatie zonder bronvermelding toch werd doorgestuurd, werd in Bericht 42. (12:35 – Clubgenoot 3), expliciet gemaakt. Voor deze clubgenoot oversteeg de drang naar zekerheid over de gebeurtenis zijn behoefte aan feitelijke informatie. Door de

misinformatie te delen, ging hij ervan uit dat de andere groepsdeelnemers daar ook behoefte aan hadden, ongeacht of de informatie klopte of niet. Aangezien het via WhatsApp erg gemakkelijk is om vrijwel elk type bericht te delen, is de drempel om iets door te sturen in een chat laag. Met zicht op de geldende sociale normen in de groep, was het logisch dat de clubgenoot besloot om het bericht voor de zekerheid door te sturen. Alle berichten werden namelijk getolereerd en men nam elkaar niet te serieus, dus leken er ook geen grote gevolgen te zijn.

4.5.2 Groepsgesprek 2

Groepsgesprek HDRH, is de WhatsApp-chat van mijn studentenhuus. Ik woon samen met drie mannelijke, en vier vrouwelijke huisgenoten tussen de 20 en 25 jaar. Binnen de groep is sprake van een milde hiërarchie waarbij de jongste huisgenoten minder inspraak hebben dan de oudste. Dit is gebaseerd op het principe dat jongere huisgenoten minder ervaren zijn dan oudere. Hierdoor genieten oudere huisgenoten meer voordelen en hebben zij meer aanzien omdat zij langer in huis wonen. Belangrijk om op te merken is dat dit geen vriendengroep is die huisgenoten zijn geworden, maar een groep studenten die bevriend is geraakt door het samenwonen. De autoriteit van oudere huisgenoten over jongere huisgenoten, is een volledig geïnternaliseerde sociale norm. Deze norm bepaalt voor een groot deel hoe de groepsgenoten met elkaar communiceren, en welke uitspraken acceptabel zijn. Alle huisgenoten hebben zeer uiteenlopende persoonlijkheden, en toch is de mate van identificatie met de groep en internalisatie van groepsnormen hoog. Dat wordt veroorzaakt door de hiërarchie in huis. Zo wordt verwacht dat jongere huisgenoten zich aanpassen aan de oudere, omdat dat de onderlinge cohesie ten goede komt. In vergelijking met Groepsgesprek 1 zijn de mate van identificatie en internalisatie dus hoog, maar op een minder natuurlijke wijze ontstaan. Meegaandheid in de meningen van anderen wordt bepaald door de plek in de rangorde en varieert dus per huisgenoot. De mening van oudere huisgenoten weegt immers zwaarder.

De huisgenoten zijn zeer betrokken bij elkaar en zorg voor de ander staat hoog in het vaandel. Dit kwam in het groepsgesprek duidelijk tot uiting. Tijdens open coding werden voor dit groepsgesprek twee nieuwe categorieën geformuleerd: ‘Uiting van bezorgdheid over anderen’ en ‘Informatie over de veiligheid van groepsdeelnemers’ (zie Bijlage 2.4). Deze berichten kwamen in Groepsgesprek 1 niet één keer voor. De aanwezigheid van vrouwen in deze chat zie ik als de belangrijkste oorzaak voor dit verschil. Op het moment dat duidelijk werd dat andere groepsgenoten mogelijk gevaar liepen, steeg de behoefte naar meer informatie

over andermans veiligheid. Twee van de oudere huisgenoten vroegen in Bericht 6. (12:54 – Huisgenoot 1) en Bericht 11. (12:57 – Huisgenoot 2) expliciet waar de andere huisgenoten zich op dat moment bevonden (zie Bijlage 3.2). In de interactie van Bericht 6. (12:54 – Huisgenoot 1) tot en met Bericht 15. (12:58 – Thomas), werd meteen vastgesteld of iedereen in veiligheid was (zie Bijlage 3.2). Daarna was er pas weer ruimte voor andere berichten zoals nieuwsupdates door jongere huisgenoten (Bericht 17. 12:58 – Huisgenoot 3). Hieruit werd duidelijk dat de manier waarop de huisgenoten betekenis gaven aan de nieuwsgebeurtenis, ingeleid werd door een inschatting van het mogelijke gevaar op basis van eerdere berichten, en leidde tot de drang naar informatie over de veiligheid van de anderen. Tot slot viel op dat oudere huisgenoten fel reageerden op een nieuwsupdate met misinformatie, afkomstig van een jongere huisgenoot. Op Bericht 17. (12:58 – Huisgenoot 3) reageerden drie oudere huisgenoten met sterke twijfel aan de informatie (Bericht 19., Bericht 20. en Bericht 22.) (zie Bijlage 3.2). Ook hieruit bleek hoe de onderlinge relaties tussen de huisgenoten stuurde hoe men betekenis gaf aan het gedeelde bericht.

4.5.3 Groepsgesprek 3

Dit groepsgesprek genaamd KORT Mooi, is de WhatsApp-chat van de commissie waar ik lid van ben. Deze commissie is verwant aan dezelfde studentenvereniging als mijn huis en mijn jaarclub. Aan de chat namen op het moment van de schietpartij 56 mensen deel, waarvan 33 mannen en 23 vrouwen tussen de 20 en 25 jaar oud. Ook in deze commissie is sprake van een milde hiërarchie waarbij de jongste lichten minder voordelen genieten dan de oudere lichten. Daarnaast is er een jaarlijks wisselend bestuur van drie personen dat de commissie aanstuurt en evenementen organiseert.

De communicatie in deze chat was zeer verschillend van de andere twee chats omdat dit de groep was met de meeste deelnemers en de minste berichten. Op basis van de geringe hoeveelheid berichten was het lastig om uitspraken te doen over de sociale factoren van kracht, zeker omdat ik de groepsdeelnemers niet allemaal persoonlijk kende. Toch kwamen een aantal interacties tussen de commissiegenoten sterk overeen met die in Groepsgesprekken 1 en 2. Zo uitte een vrouwelijke commissiegenoot in Bericht 2. (11:51 – Commissiegenoot 1) haar zorgen over de anderen. Dit was tevens een van de oudere personen in de chat. Net als in Groepsgesprek 2, vond er een interactie plaats waarin een commissiegenoot misinformatie doorstuurde, en daarmee stuitte op tegenreacties van andere commissiegenoten. Echter betrof het dit keer een van de oudste commissiegenoten: Bericht 4. (12:07 – Commissiegenoot 2) (zie Bijlage 3.3). Hierna volgde een tweetal reacties waarin men kenbaar maakte niet blij te zijn met de

gecreëerde angst als gevolg van het bericht met misinformatie: Bericht 10. (12:08 – Commissiegenoot 3) en Bericht 13. (12:10 – Commissiegenoot 5). Op deze berichten reageerde de verspreider van misinformatie met Bericht 14. (12:13 – Commissiegenoot 2), een bericht dat sterk overeenkwam met Bericht 42. (12:35 – Clubgenoot 3) in Groepsgesprek 1. (zie Bijlagen 3.2 en 3.1). Hieruit bleek opnieuw dat drang naar zekerheid als excuus diende voor het versturen van berichten die mogelijk misinformatie bevatten.

5. Conclusie

Dit onderzoek analyseerde hoe bevriende Utrechtse studenten betekenis construeren rondom een nieuwsgebeurtenis in besloten WhatsApp-groepsgesprekken. Hiertoe is een kwalitatieve contentanalyse van drie groepsgesprekken uitgevoerd. Uit de resultaten van de analyse is gebleken dat betekenis gezamenlijk werd geconstrueerd in een doorlopende wisselwerking tussen nieuwsupdates en metacommunicatie. De informatie in nieuwsupdates over de gebeurtenis vormde de basis voor betekenis, waarna groepsdeelnemers deze betekenis interpreterden door middel van verschillende soorten reacties op de beschikbare informatie. Nieuwsupdates voedden consequent de interacties waarin vervolgens de betekenis omtrent de nieuwsgebeurtenis werd afgebakend. Betekenis bleek een variabel construct te zijn omdat nieuwsupdates en metacommunicatie veranderden naarmate de nieuwsgebeurtenis vorderde. Zodoende werd de geconstrueerde betekenis voortdurend gerectificeerd.

Na een inhoudelijke analyse van alle nieuwsupdates in de groepsgesprekken, bleek dat een kwart van de nieuwsupdates aantoonbaar misinformatie bevatte (zie Bijlage 4.2). Typerend voor deze vaak gedetailleerde berichten was dat elke vorm van bronvermelding ontbrak. Alle berichten met misinformatie waren gemoeid met het verdere verloop van de nieuwsgebeurtenis, en niet met de praktische gevolgen van dien. Een belangrijke uitkomst was dat het merendeel van de berichten met misinformatie, doorgestuurde berichten waren. Zoals alle nieuwsupdates, lokten berichten met misinformatie structureel reacties uit bij andere gespreksdeelnemers. De misinformatie werd in de meeste gevallen kritisch afgewogen tegen het reeds beschikbare geheel aan informatie. Dit leidde over het algemeen tot een ontkrachting van de misinformatie in de nieuwsupdates. Desondanks werd in enkele gevallen wel degelijk foutieve betekenis gegeven aan de nieuwsgebeurtenis. Verkeerde interpretaties werden dan ingegeven door zowel misinformatie als gebrekkige nieuwsupdates.

Uit de resultaten van de afzonderlijke groepsgesprekken bleek dat de nieuwsgebeurtenis in Groepsgesprek 1 en Groepsgesprek 2 zeer verschillend werd benaderd. Sociale normen

binnen de groepen en de mate waarin gespreksdeelnemers instemden met die normen, waren van invloed op de wijze waarop betekenis werd gegeven aan de gebeurtenis. De inhoud van nieuwsupdates fungeerde evengoed als beginpunt voor de betekenis. Echter, de manier waarop men die berichten vervolgens interpreteerde door middel van interactie binnen de context van het eigen groepsgesprek, stuurde de betekenisconstructie omtrent de nieuwsgebeurtenis. Zo werd in Groepsgesprek 1 voornamelijk humor gebruikt om de nieuwsgebeurtenis te relativiseren, en hechtten de deelnemers van Groepsgesprek 2 vooral belang aan andermans veiligheid. Ook werd zeer verschillend, doch overwegend effectief, omgegaan met misinformatie als gevolg van geldende sociale normen binnen de groepen.

Samengevat is gebleken dat betekenis omtrent een nieuwsgebeurtenis in besloten WhatsApp-groepsgesprekken tussen Utrechtse studenten geconstrueerd werd volgens een tweeledig proces van informatieverspreiding door middel van nieuwsupdates en interpretatie door middel van interacties. Misinformatie kon zich wel degelijk manifesteren tussen andere nieuwsupdates. Over het algemeen werd in de daaropvolgende interacties tussen gespreksdeelnemers voorkomen dat de aanwezige misinformatie leidde tot foutieve betekenisconstructie, maar dit kon niet altijd worden tegengegaan. Tot slot was de betekenis die de studenten construeerden omtrent de nieuwsgebeurtenis afhankelijk van de inhoud van de nieuwsupdates, maar werd de interpretatie van deze berichten sociaal gestuurd.

6. Discussie

In dit onderzoek zijn drie WhatsApp-groepsgesprekken onder de loep genomen waarmee het fenomeen betekenisconstructie is onderzocht binnen de context van een nieuwsgebeurtenis. Er is opzettelijk gekozen voor een exploratieve methode, aangezien dit fenomeen tot op heden niet op soortgelijke wijze is onderzocht. Het corpus gaf een realistisch beeld van nieuwsverspreiding onder studenten via WhatsApp omdat de communicatie zich daadwerkelijk heeft afgespeeld. Echter, de resultaten van dit onderzoek zijn niet generaliseerbaar naar een groter deel van de populatie of naar andere situaties waarin nieuwsverspreiding via WhatsApp plaatsvindt. Dat komt omdat de onderzochte gespreksdeelnemers simpelweg niet representatief zijn voor alle Nederlandse studenten. Bovendien was dit onderzoek gericht op een uiterst specifieke gebeurtenis: de schietpartij op 18 maart 2019. Mijn advies voor toekomstig onderzoek naar nieuwsverspreiding binnen WhatsApp is om een representatieve steekproef te nemen en een groter corpus met meerdere nieuwsgebeurtenissen op te stellen. Dit zou de externe validiteit van het onderzoek aanzienlijk verbeteren.

Desondanks heeft de contentanalyse relevante inzichten opgeleverd over de gevolgen van nieuwsverspreiding binnen een dark social. Generaliseerbaarheid was immers niet waar dit onderzoek naar streefde. Het doel was om een eerste aanzet te geven tot onderzoek naar de effecten van WhatsApp als nieuwsverspreider. In voorgaand onderzoek werd gesuggereerd dat WhatsApp mogelijk een belangrijk nieuwskanaal kan zijn (Kümpel, Karnowski & Keyling, 2015). Het huidige onderzoek heeft uitgewezen dat dit sociale medium inderdaad actief wordt gebruikt om nieuws te delen. Wellicht belangrijker is het feit dat dit onderzoek blootlegt hoe WhatsApp-groepsgesprekken een unieke vorm van nieuwsverspreiding faciliteren. Bovendien is duidelijk geworden welke risico's dergelijk gebruik van de app mogelijk met zich meebrengt.

De resultaten van dit onderzoek zijn deels te wijten aan de communicatie van autoriteiten naar het publiek op de dag van de schietpartij. Uit een recent rapport van het Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement blijkt dat communicatie tijdens en na de schietpartij te wensen over liet. Zo wordt beweerd dat de publieke behoefte aan informatie groot was maar er te weinig afstemming was tussen betrokken partijen over communicatie op nationaal en lokaal niveau (COT, 2019, p. 5). Door dubbelzinnigheid in de berichtgeving vanuit verschillende kanalen ontstond veel onduidelijkheid rondom de schietpartij. Daarom denk ik dat gebrekkige communicatie mede bepalend is geweest voor het gemak waarmee de studenten misinformatie verspreidden. Bij grote behoefte aan meer informatie en gebrek aan berichtgeving vanuit betrouwbare bronnen, is het logisch dat men binnen WhatsApp op zoek gaat naar opheldering. Het belang van feitelijkheid weegt dan niet op tegen de drang naar zekerheid en veiligheid. Deze redenering werd tweemaal expliciet gemaakt in de chats. Zo kon misinformatie meer vat krijgen op de gespreksdeelnemers.

Uit onderzoek van het Reuters Instituut blijkt dat slechts 31% van de Nederlanders zich zorgen maakt om misinformatie in online nieuws (Newman, Fletcher, Kalogeropoulos, Nielsen, 2019, p. 22). Dat terwijl men massaal communiceert met een digitaal medium waarop nauwelijks te bepalen is op informatie klopt of niet. Het is van groot belang dat WhatsApp-gebruikers zich realiseren dat misinformatie vat op hen kan krijgen, doordat elke vorm van bronvermelding simpelweg ontbreekt en alle denkbare content vrij baan heeft op WhatsApp. Vervolgonderzoek is nodig om een beter begrip te ontwikkelen van de implicaties van nieuwsverspreiding via sociale media. De digitalisering van nieuws is een onomkeerbaar feit, en het is essentieel dat men zich bewust is van de bijkomende gevolgen. Dit onderzoek zet een belangrijke stap in die richting.

7. Literatuurlijst

- Ahad, A. D., & Lim, S. M. A. (2014). Convenience or nuisance?: The 'WhatsApp' dilemma. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 155, 189-196.
- Allcott, H., & Gentzkow, M. (2017). Social media and fake news in the 2016 election. *Journal of economic perspectives*, 31(2), 211-36.
- Althusius, J. (2019, Maart). *Het enige wat duidelijk was tijdens de live-uitzending van de NOS, was dat alles onduidelijk was*. Geraadpleegd van <https://www.volkskrant.nl/columns-opinie/het-enige-wat-duidelijk-was-tijdens-de-live-uitzending-van-de-nos-was-dat-alles-onduidelijk-was~bc4bafec/?referer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>.
- Anglano, C. (2014). Forensic analysis of WhatsApp Messenger on Android smartphones. *Digital Investigation*, 11(3), 201-213.
- Batra, B. (2016). News Communication Through WhatsApp. *International Journal of Informative & Futuristic Research*, 3 (10).
- Baym, N. K., & boyd, D. (2012). Socially mediated publicness: An introduction. *Journal of broadcasting & electronic media*, 56(3), 320-329.
- Becker, H. S. (1996). The epistemology of qualitative research. *Ethnography and human development: Context and meaning in social inquiry*, 27, 53-71.
- Blabst, N., & Diefenbach, S. (2017, Juli). WhatsApp and Wellbeing: A study on WhatsApp usage, communication quality and stress. In *Proceedings of the 31st British Computer Society Human Computer Interaction Conference* (p. 85). BCS Learning & Development Ltd..
- Bouhnik, D., Dshen, M., & Gan, R. (2014). WhatsApp goes to school: Mobile instant messaging between teachers and students. *Journal of Information Technology Education: Research*, 13(1), 217-231.
- Bouma, F., (2019, Maart). *Dreigingsniveau naar hoogste niveau door incident Utrecht*. Geraadpleegd van <https://www.nrc.nl/nieuws/2019/03/18/meerdere-gewonden-bij-schietpartij-utrecht-a3953629>.

- Cadwalladr, C., & Graham-Harrison, E. (2018). Revealed: 50 million Facebook profiles harvested for Cambridge Analytica in major data breach. *The guardian*, 17, 22.
- Church, K., & De Oliveira, R. (2013, Augustus). What's up with whatsapp?: comparing mobile instant messaging behaviors with traditional SMS. In *Proceedings of the 15th international conference on Human-computer interaction with mobile devices and services* (pp. 352-361). ACM.
- COT, Instituut voor Veiligheids- en Crisismanagement. (2019, September). *Een stad in stilte. Leerevaluatie schietincident 18 maart Utrecht*. Geraadpleegd van <https://www.utrecht.nl/fileadmin/uploads/documenten/bestuur-en-organisatie/tijdelijke-paginas/2019-12-Evaluatie-COT-een-stad-in-stilte.pdf>
- De Vries, M. (2019, Maart). *Teruglezen: aanslag Utrecht van minuut tot minuut*. Geraadpleegd van <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/nederland/artikel/4646226/schietpartij-utrecht-gewonden-gemeld>.
- Dholakia, U. M., Bagozzi, R. P., & Pearo, L. K. (2004). A social influence model of consumer participation in network-and small-group-based virtual communities. *International journal of research in marketing*, 21(3), 241-263.
- Elo, S., & Kyngäs, H. (2008). The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing*, 62(1), 107-115.
- Flaxman, S., Goel, S., & Rao, J. M. (2016). Filter bubbles, echo chambers, and online news consumption. *Public opinion quarterly*, 80(S1), 298-320.
- Gillespie, T. (2015). Platforms intervene. *Social Media+ Society*, 1(1), 1-2.
- Gillespie, T. (2018). *Custodians of the Internet: Platforms, content moderation, and the hidden decisions that shape social media*. Yale University Press.
- Grinberg, N., Joseph, K., Friedland, L., Swire-Thompson, B., & Lazer, D. (2019). Fake news on Twitter during the 2016 US presidential election. *Science*, 363(6425), 374-378.

- Hermida, A., Fletcher, F., Korell, D., & Logan, D. (2012). Share, like, recommend: Decoding the social media news consumer. *Journalism studies*, 13(5-6), 815-824.
- Hille, S., & Bakker, P. (2014). Engaging the social news user: Comments on news sites and Facebook. *Journalism Practice*, 8(5), 563-572.
- Hootsuite. (2019). *We are social: Digital Report 2019*. Geraadpleegd van <https://wearesocial.com/global-digital-report-2019>.
- Hsieh, H. F., & Shannon, S. E. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative health research*, 15(9), 1277-1288.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of Social Media. *Business horizons*, 53(1), 59-68.
- Kelman, H. C. (2017). Further thoughts on the processes of compliance, identification, and internalization. In *Social power and political influence* (pp. 125-171). Verenigd Koninkrijk, Abingdon, Routledge.
- Klomp, C., & Van der Heeden, D. (2019, Maart). *Teruglezen: In totaal drie verdachten aangehouden na schietpartij Utrecht*. Geraadpleegd van <https://www.ad.nl/binnenland/teruglezen-in-totaal-drie-verdachten-aangehouden-na-schietpartij-utrecht~af608212/>.
- Krauss, S. E. (2005). Research paradigms and meaning making: A primer. *The qualitative report*, 10(4), 758-770.
- Kümpel, A. S., Karnowski, V., & Keyling, T. (2015). News sharing in social media: A review of current research on news sharing users, content, and networks. *Social media+ society*, 1(2), 1-14.
- Kumpulainen, K., & Kaartinen, S. (2000). Situational mechanisms of peer group interaction in collaborative meaning-making: Processes and conditions for learning. *European Journal of Psychology of Education*, 15(4), 431-454.

- Lazer, D. M., Baum, M. A., Benkler, Y., Berinsky, A. J., Greenhill, K. M., Menczer, F., ... & Schudson, M. (2018). The science of fake news. *Science*, 359(6380), 1094-1096.
- Lee, A. M., & Chyi, H. I. (2015). The rise of online news aggregators: Consumption and competition. *International Journal on Media Management*, 17(1), 3-24.
- Lee, C. S., & Ma, L. (2012). News sharing in social media: The effect of gratifications and prior experience. *Computers in human behavior*, 28(2), 331-339.
- Levin, S. (2017). Google to hire thousands of moderators after outcry over youtube abuse videos. *The Guardian*.
- Lofland, J., & Lofland, L. (1996). *Analyzing social settings* (3rd ed.). Belmont, CA: Wadsworth.
- Malka, V., Ariel, Y., & Avidar, R. (2015). Fighting, worrying and sharing: Operation 'Protective Edge' as the first WhatsApp war. *Media, War & Conflict*, 8(3), 329-344.
- Matsa, K. E., & Shearer, E. (2018). News use across social media platforms 2018. *Pew Research Center, Journalism and Media*.
- Mele, N., Lazer, D., Baum, M., Grinberg, N., Friedland, L., Joseph, K., ... & Mattsson, C. (2017). Combating fake news: An agenda for research and action. *Di <https://www.hks.harvard.edu/publications/combating-fake-news-agenda-research-and-action>* (Retrieved October 17, 2018).
- Miranda, S. M., & Saunders, C. S. (2003). The social construction of meaning: An alternative perspective on information sharing. *Information systems research*, 14(1), 87-106.
- Montag, C., Błaszkiwicz, K., Sariyska, R., Lachmann, B., Andone, I., Trendafilov, B., ... & Markowetz, A. (2015). Smartphone usage in the 21st century: who is active on WhatsApp?. *BMC research notes*, 8(1), 331.

- Mustafaraj, E., & Metaxas, P. T. (2017, June). The fake news spreading plague: was it preventable?. In *Proceedings of the 2017 ACM on web science conference* (pp. 235-239). ACM.
- Newman, N., Fletcher, R., Kalogeropoulos, A., & Nielsen, R. (2019). *Reuters institute digital news report 2019* (Vol. 2019). Reuters Institute for the Study of Journalism.
- Newton, C. (2019). The Trauma Floor. The secret lives of Facebook moderators in America. *The Verge*, 25.
- NOS. (2019, Maart). *LIVE: Extra journaal (12.00 uur) na schoten in Utrecht* [YouTube]. Geraadpleegd van <https://www.youtube.com/watch?v=U6M2mHuK-Is>.
- O'Hara, K. P., Massimi, M., Harper, R., Rubens, S., & Morris, J. (2014, February). Everyday dwelling with WhatsApp. In *Proceedings of the 17th ACM conference on Computer supported cooperative work & social computing* (pp. 1131-1143). ACM.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the horizon*, 9(5), 1-6.
- Quercia, D., Lambiotte, R., Stillwell, D., Kosinski, M., & Crowcroft, J. (2012, February). The personality of popular facebook users. In *Proceedings of the ACM 2012 conference computer supported cooperative work* (pp. 955-964). ACM.
- Resende, G., Melo, P., Sousa, H., Messias, J., Vasconcelos, M., Almeida, J., & Benevenuto, F. (2019, May). (Mis) Information Dissemination in WhatsApp: Gathering, Analyzing and Countermeasures. In *The World Wide Web Conference* (pp. 818-828). ACM.
- Rosenfeld, A., Sina, S., Sarne, D., Avidov, O., & Kraus, S. (2018). A study of WhatsApp usage patterns and prediction models without message content. *arXiv preprint arXiv:1802.03393*.
- Seufert, M., Hoßfeld, T., Schwind, A., Burger, V., & Tran-Gia, P. (2016, May). Group-based communication in WhatsApp. In *2016 IFIP networking conference (IFIP networking) and workshops* (pp. 536-541). Verenigde Staten, New York, IEEE.

- Shen, A. X., Cheung, C. M., Lee, M. K., & Chen, H. (2011). How social influence affects we intention to use instant messaging: The moderating effect of usage experience. *Information Systems Frontiers*, 13(2), 157-169.
- Shu, K., Sliva, A., Wang, S., Tang, J., & Liu, H. (2017). Fake news detection on social media: A data mining perspective. *ACM SIGKDD Explorations Newsletter*, 19(1), 22-36.
- Swart, J., Peters, C., & Broersma, M. (2018). Shedding light on the dark social: The connective role of news and journalism in social media communities. *new media & society*, 20(11), 4329-4345.
- Tandoc Jr, E. C., Lim, Z. W., & Ling, R. (2018). Defining “fake news” A typology of scholarly definitions. *Digital journalism*, 6(2), 137-153.
- Tsagkias, M., De Rijke, M., & Weerkamp, W. (2011, February). Linking online news and social media. In *Proceedings of the fourth ACM international conference on Web search and data mining* (pp. 565-574). Verenigde Staten, New York, ACM.
- Van der Veer, N., Boekee, S., & Peters, O. (2018). Nationale social media Onderzoek 2018. *Newcom Research & Consultancy BV*.
- Villi, M., Matikainen, J., & Khaldarova, I. (2016). Recommend, tweet, share: User-distributed content (UDC) and the convergence of news media and social networks. In *Media Convergence Handbook-Vol. 1* (pp. 289-306). Duitsland, Berlijn, Springer.
- Wennekers, A., & de Haan, J. (2017). *Nederlanders en nieuws*.
- WhatsApp. (2019). *End-to-end encryptie*. Geraadpleegd van <https://faq.whatsapp.com/general/28030015/?lang=nl>.
- Zywica, J., & Danowski, J. (2008). The faces of Facebookers: Investigating social enhancement and social compensation hypotheses; predicting Facebook and offline popularity from sociability and self-esteem, and mapping the meanings of popularity with semantic networks. In *Journal of Computer-Mediated Communication*, 14(1), 1-34.

8. Bijlagen

1. Transcripten

Bijlage 1.1 Transcript Groepsgesprek 1

Naam groepsgesprek	JC 'Volume
Aantal deelnemers	13
Deelnemers dit transcript	10
Type groep	Jaarclub
Aangemaakt op	12-10-2017

Transcript van WhatsApp-groepsgesprek 18 maart 2019 van 11:24 tot 17:34

11:24 – Clubgenoot 1 stuurt een bericht van *AD.nl* in de groep: *Persoon opent vuur in tram bij 24 Oktoberplein in Utrecht, antiterreureenheid op de been*

11:24 - Clubgenoot 1 zegt: 'Holy fuck'

11:24 – Clubgenoot 2 zegt: 'Jo wtf'

11:25 – Clubgenoot 3 zegt: 'Lijp'

11:28 – Clubgenoot 1 zegt: "'Dader is ontkomen''"

11:30 – Thomas zegt: 'Wtf maat'

11:33 – Clubgenoot 2 zegt: 'Meerdere daders blijktbaar'

11:33 – Clubgenoot 3 zegt: 'Geeft je wel weer veilig gevoel'

11:34 – Clubgenoot 2 zegt: 'Erg veel zin om dalijk op cs aan te komen'

11:49 – Clubgenoot 4 zegt: 'Anders ik wel'

(...)

11:59 – Clubgenoot 5 stuurt een screenshot van een ander groepsgesprek in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

11:27 – Persoon 1 stuurt een screenshot van artikel op *AD.nl*: 'Persoon opent vuur in tram bij 24 Oktoberplein in Utrecht'

11:28 - Persoon 2 zegt: 'Jaa'

11:29 - Persoon 2 zegt: 'Maar hij heeft een auto onder dwang gejat en is er van doorgegaan. Nu loopt die in een wijk van utrecht rond te schieten.'

11:29 – Persoon 2 zegt: 'Politie en terreureenheid zitten achter hem aan.'

11:29 – Persoon 2 zegt: 'Dus blijf toch maar binnen schatjes'

11:29 – Persoon 2 zegt: 'Ik begreep dat die ongeveer 6 wapens om zn nek heeft hangen'

12:00 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Ja hoor’

12:01 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Ik blijf even mijn roes uitslapen in Nijmegen dan’

12:01 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Weten jullie dat!!’

12:01 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Haha zelfde in Amersfoort’

12:01 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Die ‘Persoon 2’ kan me nog meer vertellen’

12:01 – Clubgenoot 5 zegt: ‘‘Persoon 2’ is het zelf gewoon’

12:02 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Mafkees is dat’

12:03 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Wel blij dat ik mijn tram gewoon in de garage heb laten staan vanochtend’

12:04 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Maakte me al zorgen om je’

12:06 – Clubgenoot 7 stuurt een screenshot van een ander groepsgebesprek in de groep:

12:04 – Persoon 3 zegt: ‘Huisgenoot van me zegt dat er nu bij tivoli geschoten werd?’

12:06 – Persoon 4 zegt: ‘Serieus’

12:07 – Clubgenoot 7 zegt: ‘Blijf maar ff binnen mannen’

12:07 – Clubgenoot 8 zegt: ‘luister naar Clubgenoot 7!’

12:07 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Dankje Clubgenoot 7!’

12:07 – Clubgenoot 3 stuurt een screenshot van een Twitterbericht in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

12:03 – Persoon 5 schrijft: ‘Ik hoop dat er enorm veel doden zijn gevallen. Het westen zal bloeden, inclusief mijzelf! Allahoe akbar!! #utrecht’

12:11 – Thomas zegt: ‘Ik denk dat ‘Persoon 5’ even geen raad weet met zichzelf’

12:30 – Clubgenoot 3 stuurt een screenshot van een ander privégesprek in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

11:59 – Persoon 6 zegt: ‘Ja mn collega heeft n neef die politie is, die belde ons net met allemaal info’

12:00 – Persoon 6 zegt: ‘Zijn 3 daders, gaan rixhting uithof’

12:00 – Persoon 7 zegt: ‘Wtf, Omg nee’

12:00 – Persoon 6 zegt: ‘Uithof wordt afgesloten’

12:30 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Weet niet of het klopt’

12:31 – Clubgenoot 7 zegt: ‘Niks van te merken’

12:35 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Fake news man’

12:35 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Iedereen is opeens expert’

12:35 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Al die roddels zou ik ff niet geloven’

12:35 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Ja ik zeg het ff voor de zekerheid’

12:36 – Clubgenoot 9 stuurt een foto in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Op de foto is vanuit een raam te zien dat er vijf gewapende mannen in zwarte pakken voor de portiek van een gebouw staan.

12:36 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Ja begrijp ik wel, mijn vriendin ook net gebeld.’

12:36 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Die zit gezellig uithof’

12:36 – Clubgenoot 9 zegt als reactie op zijn foto: ‘Bij maatje voor zijn deur op Kanaleneiland’

12:36 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Gebeld door wie’

12:36 – Clubgenoot 1 zegt als reactie op de foto van Clubgenoot 9: ‘Jo wat ziek’

12:37 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Lijp’

12:37 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Zieke pakken man, lijkt wel modern warfare’

12:37 – Clubgenoot 1 zegt als reactie op de foto van Clubgenoot 9: ‘Dat wil ik ook worden als ik later groot ben’

12:37 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Hahahahahaha’

12:38 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Hahahaha helaas Clubgenoot 1, misschien hebben ze wel een lilly putter elite’

12:38 – Clubgenoot 1 stuurt een foto in de groep:

De foto is een screenshot van de vorige foto waarbij ingezoomd is op één van de mannen in politiepak die voor de portiek staat. Op de foto is goed te zien welke apparatuur en lichaamsbescherming de persoon op zich draagt.

12:38 – Clubgenoot 2 zegt: ‘All stars nog aan’

12:38 – Clubgenoot 9 zegt: ‘Wie heeft er zin om even Call of Duty Mw1 te spelen?’

12:38 – Clubgenoot 9 zegt: ‘Gratis downloaden op ps4!’

12:39 – Clubgenoot 1 zegt als reactie op het bericht van Clubgenoot 2: ‘All stars nog aan’, ‘had hij haast ofzo’

12:39 – Clubgenoot 2 stuurt een foto in de groep:

Op de foto is te zien hoe zo’n twintig politiewagens en -busjes opgesteld staan op een parkeerplaats vlakbij de Heidelberglaan.

12:39 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Koekoek’

12:39 – Thomas zegt: ‘Holy shit hahahah’

12:39 – Clubgenoot 9 zegt als reactie op de foto van Clubgenoot 2: ‘Waar is dit dan’

12:39 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Hoooooly fuck’

12:39 – Thomas zegt: ‘Das toch heidelberg?’

12:39 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Ja dat is de uithof’

12:39 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Ja’

12:40 – Thomas zegt: ‘Sws 1 dode trouwens’

12:42 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Wat bad dit allemaal’

12:43 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Journaal kan je aanzetten’

12:43 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Staan wel heel netjes en niet op de weg. Vanochtend gingen er 70 politie wagens demonstreren voor hun pensioen vanuit Utrecht naar den haag. Het kan zijn dat zij hier vanochtend hun ontmoetingsplaats hadden om van daar uit te vertrekken’

12:44 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Zit wat in’

12:44 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Of maak jij net zelf die foto Clubgenoot 2?’

12:44 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Nee kreeg hem’

12:44 – Thomas zegt: ‘Was indd een staking ja, toeval dus’

12:44 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Aha’

12:44 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Lekkere timing’

12:44 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Echt he’

12:50 – Thomas zegt: ‘Hahahaha die kuzu wat een malloot’

12:50 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Hahaha ja die mafkuzu’

12:50 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Wat zegt ie?’

12:50 – Thomas zegt: ‘”Ik was afgelopen week nog in Kanaleneiland, laten we de kalmtte bewaren”’

12:50 – Thomas zegt: ‘Slijmbap’

12:50 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Naar ventje is dat’

12:50 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Engnek’

12:50 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Aantal Uithof gebouwen worden wel gesloten’

12:50 – Clubgenoot 7 zegt: ‘Ja lol ik mag ook gebouw niet uit’

12:54 – Thomas zegt: ‘Spanning en sensatie’

12:54 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Voel weer dat ik leef’

12:54 – Clubgenoot 7 stuurt een video van 1 minuut en 32 seconden door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

In de video is vanuit een raam te zien hoe er een tiental gewapende agenten in zwarte pakken voor het gebouw van de Rabobank aan de Europalaan in Kanaleneiland staan. Ze hebben hun handwapens op het gebouw gericht en ogen klaar om het gebouw binnen te vallen. De agenten manoeuvreren om de voorkant van het gebouw heen met hun wapens in de aanslag. De persoon die de video maakt praat ondertussen met iemand op de achtergrond. Zij zeggen dat ‘de dader gewoon bij de Rabobank werkt’, dat hij ‘een pak aan heeft’ en dat ‘het een heftige situatie is’.

12:55 – Clubgenoot 8 zegt als reactie op het bericht van Clubgenoot 7: ‘Ja lol ik mag gebouw ook niet uit’: ‘Ja ik ook niet’

12:55 – Clubgenoot 7 stuurt een foto door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Op de foto is te zien hoe de zwaar bewapende agenten uit de vorige video vlak voor de ingang van het gebouw van de Rabobank knielen. Zij richten hun machinegeweren op het gebouw en houden een schild vast.

12:56 – Clubgenoot 8 zegt: ‘Ik dacht dat ze hbo wel zouden overslaan maar mooi niet dus’

12:56 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Hoezo?’

12:59 – Clubgenoot 8 zegt: ‘Ja laat mij lekker naar huis’

13:00 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Waar zit jij dan’

13:01 – Clubgenoot 9 stuurt een audiobestand van 39 seconden door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Het volgende bericht wordt omgeroepen op de Uithof:

‘Dames en heren, op dit moment zijn de deuren van de bibliotheek op verzoek van de politie gesloten. Dit houdt verband met een incident elders in de stad. Er is op dit moment geen concrete dreiging, maar op last van de politie en in verband met onderzoek in de binnenstad, zijn wij gevraagd om in belang van ieders veiligheid, de deuren gesloten te houden. Op dit moment kunt u dus het pand niet verlaten. Zodra we meer weten, laten we dat zo spoedig mogelijk weten.’

13:06 – Thomas zegt: ‘Zou kunnen dat die vent dacht ja als die vent in NZ het kan kan ik het ook.’

13:08 – Clubgenoot 1 stuurt een bericht door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

‘Nu massaal thuisbezorgd bestellen, sturen we alle bezorgers door oorlogsgebied’

13:09 – Thomas zegt: ‘Hahaha biertaxi naar de uithof’

13:10 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Terrorborroll!!!’

13:11 – Thomas stuurt een video van elf seconden door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Op de video is vanuit een raam op een onherkenbare locatie te zien hoe twee agenten bovenop een andere persoon liggen en diegene onder dwang op de grond houden. De persoon die de video maakt zegt ondertussen: ‘Oh my god, volgens mij hebben ze de dader jongens. Er werd daar net iemand op de grond vet hard getackeld. Door de politie.’.

13:11 – Thomas zegt: ‘Had iedereen deze al? Spaar ze allemaal’

13:14 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Bingo!’

13:14 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Nos zegt net dat de geruchten van andere schietpartijen niet kloppen’

13:15 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Volgens mij schrijft NOS dat’

13:15 – Thomas zegt: ‘Ik ruik hier een valse bingo’

13:15 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Nee ik kijk de uitzending man’

13:15 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Oh oke sorryyyy!!!!’

13:15 – Clubgenoot 6 zegt als reactie op het zojuist doorgestuurde filmpje van Thomas: ‘Daar werd iemand echt vet hard getackeld, en volgens mij was het de dader’

13:16 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Grappenmaker van de bingo club’

13:16 – Clubgenoot 5 stuurt een video van elf seconden door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Op de video is te zien hoe twee zwaar bewapende agenten in zwarte pakken achter een auto verscholen staan die op straat geparkeerd is. De precieze locatie van het schouwspel is onduidelijk. De twee agenten dragen wapens van een zwaar kaliber in hun handen. De persoon die de video maakt zoomt in op de twee agenten terwijl hij zegt: ‘Holy fuck, er wordt echt een granaatwerper of zo bij gepakt. Wat is dat?’.

13:17 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Hahaha dikke granaatwerper, lijkt me echt verstandig die te gebruiken!’

13:17 – Thomas zegt: ‘Zometeen persconferentie’

13:18 – Clubgenoot 2 zegt als reactie op het bericht van Clubgenoot 1: ‘‘Hahaha dikke granaatwerper, lijkt me echt verstandig die te gebruiken!’’: ‘Hahahaha’.

13:19 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Weet iemand of ut cs open is?’

13:20 – Clubgenoot 8 zegt: ‘Nee is afgesloten’

13:20 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Ja die is dicht, rijden in ieder geval geen treinen’

13:20 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Lachen’

13:28 – Clubgenoot 3 stuurt twee audiobestanden van respectievelijk vijftien en vier seconden door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

De volgende berichten worden ingesproken door een onbekende persoon:

‘Ik weet niet man, zo’n fietser, hij fietst gewoon heel normaal. Er komt een auto, hij schiet hem dood, hij rijdt weg. Maar binnen twee minuten arrestatieteams, traumahelikopter, gewoon echt alles kwam in één keer.’

‘Ey, er is net een man doodgeschoten voor mijn neus in Kanaleneiland, hele chaos hier.’

13:31 – Thomas zegt: ‘Zo als dit echt waar is’

13:36 – Clubgenoot 6 stuurt een screenshot van een ander groepsgeprek door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

13:22 – Persoon 8 zegt: ‘Scholen blijven dicht tot 18’

13:40 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Wordt het 24 Oktoberplein nu het 18 maart plein?’

13:45 – Clubgenoot 6 stuurt video van zeven seconden door in de groep:

Op de video wordt een televisie gefilmd met het live-verslag van het NOS-journaal. In beeld is te zien hoe verslaggever Theo Verbruggen het laatste nieuws over de schietpartij deelt terwijl een rode Renault Clio achter hem langs rijdt. Degene die de video maakt schreeuwt: ‘Ja daar gaat ie, daar gaat ie!’, als de auto in beeld komt.

13:46 – Clubgenoot 6 stuurt een foto door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Op de foto van *Almere nieuws* is te zien dat er een vrouw onder een deken op straat ligt. Drie mensen zitten naast en op haar en houden haar vast. De foto is genomen op het plaats delict, het 24 Oktoberplein te Utrecht. Dat is te zien aan de tram die nog op dezelfde plek staat en het viaduct dat in de achtergrond zichtbaar is. Een politieauto staat schuin op de weg met zijn zwaailichten aan.

13:55 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Weet iemand tot wanneer cs dicht is of waar je dat kan zien?’

13:56 – Thomas zegt: ‘Neem aan tot 6u’

13:56 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Tot 18:00 is er dreigingsniveau’

13:56 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Tot die gasten gepakt zijn denk’

13:58 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Op journaal zeggen ze net wel dat ze rijden de treinen’

13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘Ik zit gwn in de trein hoor’

13:58 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Ah top’

13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘Kan gwn opstappen bij Vaartsche Rijn’

13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘Weet niet of dat ook kan bij cs, vast wel’

13:58 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Ja ik moet van brabant naar ut cs’

13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘T scheen wel heel rustig te zijn’

(...)

14:24 – Clubgenoot 8 stuurt een screenshot van een ander privégesprek door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Op de foto is te zien dat er bij een draaideur op de Uithof een afzetlint is gebruikt om de weg te versperren. Persoon 9 zegt: ‘Veiligheidsmaatregel van de UU. Hier komen ze nooit doorheen’.

14:26 – Clubgenoot 6 stuurt een foto in de groep:

Het is een foto van de beveiligingscamera uit de tram waar het schietincident had plaatsgevonden. Het gezicht van de schutter is duidelijk in beeld.

14:26 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Mafkees’

14:27 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Wel goed politiewerk, dat ie nog steeds voortvluchtig is’

14:39 – Clubgenoot 1 stuurt een foto door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Op de foto is een schermopname te zien van het filmpje dat eerder werd gestuurd. Hierin zie je NOS-verslaggever Theo Verbruggen die voor een afgezette straat staat. Achter hem rijdt een rode Renault Clio voorbij. Bovenaan de foto staat de tekst: ‘De politie zoekt een rode Renault Clio #utrecht’.

15:01 – Clubgenoot 3 zegt: ‘3 doden 9 gewonden’

15:13 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Hoe is het nu op straat in utje dan? Anders pak ik zo gwn de trein’

15:44 – Clubgenoot 1 stuurt een foto in de groep:

De afbeelding is een foto van een computerscherm. Op het computerscherm is een artikel van *Nos.nl* te lezen. Daarin staat: ‘Studente afgesloten school: we worden gek. Een 18-jarige studente van een school in Kanaleneiland die is afgesloten zegt dat de mensen binnen ‘gek worden’. ‘We zijn opgesloten in school. Er wordt met prullenbakken gegooid, mensen roken binnen en iemand met astma zit hier te huilen.’.

15:45 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Hhahahah wtf’

15:46 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Hahaha wat is dit joh’

15:46 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Maar er wordt nu al de hele tijd gesproken van een terroristische aanslag maar dat is niet eens zeker toch?’

15:48 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Ja wel meest logisch’

15:48 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Wat is schieten in een tram anders’

15:50 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Die gast komt dus uit Amersfoort en zat recent in een rechtszaak voor verkrachting. Misschien wraak, maar lijkt me raar om dat in een tram te doen’

15:51 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Hoor ook dat die gast zo’n dumpert internetgekkie was in 2011’

15:54 – Clubgenoot 1 stuurt een bericht door van *AD.nl*:

↪ *Doorgestuurd*

‘In december 2013 zou hij met een vuurwapen hebben geschoten in de richting van een flatgebouw in Kanaleneiland. Justitie verdacht hem daarom van poging tot doodslag en/of zware mishandeling. Dat incident is op steenworp afstand waar vanochtend drie mensen zijn doodgeschoten.

Ook zeer recent stond de man met Turkse roots nog voor de rechter omdat hij in 2017 een vrouw zou hebben verkracht. Dat was exact twee weken geleden.

Het lijkt erop dat Tanis, geboren op 2 juli 1986, een veelpleger is. Zo stond hij ook vaak terecht voor relatief kleine delicten, zoals belediging van een vrouw, belediging en bedreiging van een agent, rijden onder invloed, fietsen, inbraak en plassen in een politiecel.

Of hij ook aan al die delicten schuldig is bevonden, is vooralsnog onduidelijk.’

15:55 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Leuke kerel zeg!’

15:55 – Clubgenoot 9 stuurt een foto in de groep:

Op de foto is een schermafbeelding te zien van een video van GeenStijl uit 2011, genaamd ZomerReport. Daarin is te zien hoe een verslaggeefster van GeenStijl wordt uitgescholden door twee mannen op de Oudegracht in Utrecht. Boven de afbeelding wordt de vergelijking gemaakt met de schutter van het schietincident op het 24 Oktoberplein.

15:56 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Wattt is hij dat’

15:57 – Clubgenoot 2 zegt: ‘”Je hele kont staat open”’

15:57 – Clubgenoot 7 zegt: ‘Halve’

15:58 – Clubgenoot 1 stuurt een link naar de website van GeenStijl in de groep naar het artikel *030-verdachte Gokmen Tanis is haatdemocraat*:

In het artikel staat het volgende:

‘Gökmen Tanis, de verdachte schutter uit Utrecht, is dezelfde die in augustus 2011 in een GSTV-video onze toenmalige verslaggeefster Chantal Hanse lastig viel op de Oudegracht in Utrecht. "Je hele kont staat open" en "en je bent een democraat" zei hij destijds tegen de Playmate van het Jaar 2009 - toen konden we er nog om lachen (video na de breek, haatdemocraat vanaf minuut 3). Vandaag is hij de hoofdverdachte van de schietpartij in een tram in Kanaleneiland. In 2017 was hij ook al verdacht van een verkrachting, waar begin deze maand een regiezitting over was. Zijn naam en

adres (in Kanaleneiland) dook in 2011 al op in de comments op Dumpert. GeenStijl sprak vandaag met iemand die hem goed kent, en zegt dat hij uit een streng gelovige familie komt. En nu is hij dus verdachte van wat door Rutte als een "aanslag" wordt bestempeld, en zojuist door BM Van Zanen als een daad met "terroristisch motief" wordt benoemd.’.

15:58 – **Clubgenoot 1** zegt: Ons bekende bron in Utrecht zegt tegen GS (en inmiddels ook op twitter) dat het verhaal gaat dat hij zijn schoonzus wilde vermoorden, waarmee het motief in de familiesfeer zou komen te liggen.

16:21 – **Clubgenoot 1** zegt: ‘De politie heeft het advies om binnen te blijven opgeheven’

16:53 – **Clubgenoot 5** stuurt een screenshot van een ander groepsgesprek door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

14:52 – Persoon 10 zegt: ‘oke, collega van mijn vriend kent de verdachten, en heeft bekenden bij de politie. Gaat waarschijnlijk om familie drama. Hij heeft de vrouw van zijn broer doodgeschoten. In de tram, geen terroristische aanslag dus waarschijnlijk.’.

16:53 – **Clubgenoot 5** stuurt een screenshot door van een Facebook-bericht uit de Facebook-pagina Fadim’s Beautyspace:

↪ *Doorgestuurd*

16:53 – Persoon 11 schrijft: ‘Meiden ik ga het jullie vertellen... Gokman schiet zn vriendin neer omdat ze vreemd is gegaan of omdat ze niet met hem wil zijn... de andere mannen helpen haar en daarna schiet hij op hun...’.

Einde verhaal

Dit is echt geen aanslag! Kennn niet....’.

16:54 – **Clubgenoot 2** zegt: ‘Fadim’s beautyspace, ook leuke facebookpagina’

16:56 – **Clubgenoot 5** zegt: ‘Hahaha echt he’

17:11 – **Clubgenoot 1** stuurt een foto van een meme door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

De foto is een schermopname uit het campagnespotje van het CDA uit 2019. Daarin spreekt partijleider Sybrand Buma de volgende zin uit: ‘Kijken hoever we komen?’. De schermopname is exact op dit moment gemaakt, de zin staat in de ondertiteling van het filmpje. Boven de afbeelding is de tekst ‘Wanneer je de tram pakt in Utrecht’, bijgevoegd.

17:14 – **Clubgenoot 2** zegt: ‘Hahahaha’

17:34 – **Clubgenoot 9** zegt: ‘Hahahah’

Bijlage 1.2 Transcript Groepsgesprek 2

Naam groepsgesprek	HDRH
Aantal deelnemers	9
Deelnemers dit transcript	8
Type groep	Huisgenoten
Aangemaakt op	13-08-2014

Transcript van WhatsApp-groepsgesprek 18 maart 2019 van 11:27 tot 18:52

11:27 – **Huisgenoot 1** stuurt een screenshot van een artikel van *DUIC*:

↪ *Doorgestuurd*

11:11 - ‘Meerdere gewonden door schoten op plein Utrecht. Op het 24 Oktoberplein in Utrecht zijn meerdere gewonden gevallen door schoten. Het is nog niet bekend wat er precies is gebeurd, hulpdiensten zijn onderweg. Een ooggetuige meldt bij RTV Utrecht dat er meerdere keren is geschoten. De omgeving rond het plein, in het Westen van Utrecht, is afgezet. De politie roept mensen via Twitter op om hulpverleners hun werk te laten doen. “Houd de wegen voor hen vrij.”’

11:27 – **Huisgenoot 1** zegt: ‘Eng’

11:31 – Thomas zegt: ‘De dader is ontkomen staat hier, fucking eng’

12:25 – **Huisgenoot 1** stuurt een bericht door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

‘Aanslag Utrecht, 7ZJN97, Rode Renault Clio, Vlucht auto, Bel 112 als je de auto ziet.’

12:54 – **Huisgenoot 1** zegt: ‘Waar is iedereen?’

12:57 – **Huisgenoot 2** zegt: ‘Uithof’

12:57 – Thomas zegt: ‘Zit je vast?’

12:57 – **Huisgenoot 2** zegt: ‘Mag het gebouw niet uit’

12:57 – **Huisgenoot 3** zegt: ‘Hele uithof op lockdown’

12:57 – **Huisgenoot 2** zegt: ‘Zijn jullie thuis?’

12:57 – **Huisgenoot 3** zegt: ‘Ik ben op Veritas’

12:58 – **Huisgenoot 1** zegt: ‘**Huisgenoot 4**, **Huisgenoot 5** en ik wel’

12:58 – **Huisgenoot 1** zegt: ‘**Huisgenoot 6** nu ook’

12:58 – Thomas zegt: ‘ik in zeist’

12:58 – **Huisgenoot 1** zegt als reactie op het bericht van **Huisgenoot 2** ‘Mag het gebouw niet uit’: ‘Wat kut’

12:58 – Huisgenoot 3 zegt: ‘Ze zijn nu blijkbaar rond aant rijden en random mensen aant neerknallen’

12:58 – Huisgenoot 1 zegt: ‘Blijf inderdaad maar veilig binnen’

12:59 – Huisgenoot 5 zegt als reactie op het bericht van Huisgenoot 3 ‘Ze zijn nu blijkbaar rond aant rijden en random mensen aant neerknallen’: ‘Waar komt deze info vandaan?’

12:59 – Thomas zegt: ‘Fake news Huisgenoot 3’

12:59 – Huisgenoot 7 zegt als reactie op het bericht van Huisgenoot 3 ‘Ze zijn nu blijkbaar rond aant rijden en random mensen aant neerknallen’: ‘Real life GTA’

12:59 – Huisgenoot 2 zegt: ‘Ja beter fake news’

12:59 – Thomas zegt: ‘Die guy heeft wel een auto gejackt. Dus beetje gta hahah’

13:00 – Huisgenoot 7 zegt: ‘Doodzieke situatie wel’

13:05 – Huisgenoot 1 stuurt een foto door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Op de foto is een schermopname te zien van een filmpje. Hierin zie je NOS verslaggever Theo Verbruggen die voor een afgezette straat staat. Achter hem rijdt een rode Renault Clio voorbij. Bovenaan de foto staat de tekst: ‘De politie zoekt een rode Renault Clio #utrecht’.

13:05 – Thomas zegt: ‘Hahahah’

13:07 – Huisgenoot 3 stuurt een foto in de groep:

Op de foto is te zien hoe zo’n twintig politiewagens en -busjes opgesteld staan op een parkeerplaats vlakbij de Heidelberglaan.

13:10 – Huisgenoot 8 zegt: ‘Heel ziek’

13:10 – Huisgenoot 6 stuurt een video van elf seconden in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Op de video is vanuit een raam op een onherkenbare locatie te zien hoe twee agenten bovenop een andere persoon liggen en diegene onder dwang op de grond houden. De persoon die de video maakt zegt ondertussen: ‘Oh my god, volgens mij hebben ze de dader jongens. Er werd daar net iemand op de grond vet hard getackeld. Door de politie.’.

(...)

14:21 – Huisgenoot 7 stuurt een foto in de groep:

De foto is een afbeelding van de beveiligingscamera uit de tram waar het schietincident had plaatsgevonden. Het gezicht van de schutter is duidelijk in beeld. De volledige naam van de schutter staat onder de foto.

14:21 – Huisgenoot 7 zegt: ‘Met naam en al’

18:52 – Huisgenoot 7 stuurt een video van 46 seconden door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Op de video is te zien hoe een arrestatieteam met kogelvrije vesten een woning binnenvalt ter hoogte van Oudenoord te Utrecht. Er staan twee politiewagens voor het appartementencomplex en de agenten daaromheen. Er wordt een persoon op de achterbank van één van de auto's gezet en de portier wordt dichtgedaan. Vervolgens rijden de twee auto's met zwaailichten weg.

18:52 – Huisgenoot 7 zegt: ‘Inladen en wegwezen’

Bijlage 1.3 Transcript Groepsgesprek 3

Naam groepsgesprek	K.O.R.T. Mooi
Aantal deelnemers	56
Deelnemers dit transcript	13
Type groep	Commissie Studentenvereniging
Aangemaakt op	10-12-2011

Transcript van WhatsApp-groepsgesprek 18 maart 2019 van 11:51 tot 18:30

11:51 – Bestuurslid 1 zegt: ‘Vanavond eten en vergaderen’

11:51 – **Commissiegeenoot 1** zegt: ‘Jongens doe even voorzichtig he’

11:51 – **Commissiegeenoot 1** zegt: ‘Met die aanslag in Utrecht net’

12:07 – **Commissiegeenoot 2** stuurt een screenshot van een ander groepsgesprek in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

11:27 – Persoon 1 stuurt een screenshot van artikel op *AD.nl*: ‘Persoon opent vuur in tram bij 24 Oktoberplein in Utrecht’

11:28 - Persoon 2 zegt: ‘Jaa’

11:29 - Persoon 2 zegt: ‘Maar hij heeft een auto onder dwang gejat en is er van door gegaan. Nu loopt die in een wijk van utrecht rond te schieten.

11:29 – Persoon 2 zegt: ‘Politie en terreureenheid zitten achter hem aan.’

11:29 – Persoon 2 zegt: ‘Dus blijf toch maar binnen schatjes’

11:29 – Persoon 2 zegt: ‘Ik begreep dat die ongeveer 6 wapens om zn nek heeft hangen’

12:08 – **Commissiegeenoot 3** zegt: ‘Insane fearmongering’

12:08 – **Commissiegeenoot 1** zegt: ‘Omg’

12:08 – **Commissiegeenoot 4** stuurt een bericht door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

‘Aanslag Utrecht, 7ZJN97, Rode Renault Clio, Vlucht auto, Bel 112 als je de auto ziet.’

12:10 – **Commissiegeenoot 5** zegt als reactie op het bericht van **Commissiegeenoot 3** ‘Insane fearmongering’: ‘Echt dit ja’.

12:13 – **Commissiegeenoot 2** zegt: ‘Haha better safe then sorry’

12:14 – **Commissiegeenoot 6** zegt als reactie op het bericht van **Commissiegeenoot 3** ‘Insane fearmongering’: ‘Opzich terecht met een dooie op straat en daders op de vlucht lijkt me’

12:14 – Commissiegeenoot 7 zegt:

‘SCHIETPARTIJ UTRECHT

DEN HAAG (ANP) - Onder leiding van de Nationaal Coördinator
Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) komt het crisisoverleg bijeen in verband
met de schietpartij in Utrecht. Dat heeft NCTV-topman Pieter-Jaap Aalbersberg laten.

Volgens Aalbersberg wordt een terroristisch motief niet uitgesloten. De informatie is
nog niet volledig, twittert hij.’

12:15 – Commissiegeenoot 3 zegt als reactie op het bericht van Commissiegeenoot 6 ‘Opzich
terecht met een dooie op straat en daders op de vlucht lijkt me’: ‘Ja maar 6 guns om
z’n nek? Heeft ie ook een bazooka bij zich?’

12:15 – Commissiegeenoot 8 zegt: ‘Nee dan had hij 1 om zijn schouder’

12:16 – Commissiegeenoot 8 zegt: ‘Maar 6 guns geloof ik ook niet’

12:16 – Commissiegeenoot 8 zegt: ‘Maar met 1 gun kan hij ook genoeg doen’

13:43 – Commissiegeenoot 9 zegt als reactie op het bericht van Bestuurslid 1 ‘Vanavond eten
en vergaderen’: ‘Is dat wel veilig?’

13:43 – Commissiegeenoot 10 zegt: ‘Jaa joh’

13:43 – Bestuurslid 2 zegt: ‘We wachten het nieuws even af’

17:03 – Thomas zegt: ‘Wat is nu het plan?’

17:03 – Bestuurslid 1 zegt: ‘Alle activiteiten gaan op normale wijze door, daarom hebben we
besloten om wel te gaan eten met zijn allen en ook te vergaderen. Zie jullie om 7 uur!’

17:27 – Bestuurslid 2 zegt: ‘Het bowlen gaat vandaag niet door, die houden jullie nog van ons
tegoed’

18:30 – Commissiegeenoot 1 zegt: ‘Hoofdverdachte aangehouden!’

2. Open Coding

Bijlage 2.1 Open coding Groepsgesprek 1

Naam groepsgesprek	JC 'Volume
Aantal deelnemers	13
Deelnemers dit transcript	10
Type groep	Jaarclub
Aangemaakt op	12-10-2017

Transcript van WhatsApp-groepsgesprek 18 maart 2019 van 11:24 tot 17:34, met open coding-markeringen.

11:24 – Clubgenoot 1 stuurt een bericht van *AD.nl* in de groep: *Persoon opent vuur in tram bij 24 Oktoberplein in Utrecht, antiterreureenheid op de been*

11:24 - Clubgenoot 1 zegt: 'Holy fuck'

11:24 – Clubgenoot 2 zegt: 'Jo wtf'

11:25 – Clubgenoot 3 zegt: 'Lijp'

11:28 – Clubgenoot 1 zegt: "'Dader is ontkomen'"

11:30 – Thomas zegt: 'Wtf maat'

11:33 – Clubgenoot 2 zegt: 'Meerdere daders blijkbaar'

11:33 – Clubgenoot 3 zegt: 'Geeft je wel weer veilig gevoel'

11:34 – Clubgenoot 2 zegt: 'Erg veel zin om dajik op cs aan te komen'

11:49 – Clubgenoot 4 zegt: 'Anders ik wel'

(...)

11:59 – Clubgenoot 5 stuurt een screenshot van een ander groepsgesprek in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

11:27 – Persoon 1 stuurt een screenshot van artikel op *AD.nl*: 'Persoon opent vuur in tram bij 24 Oktoberplein in Utrecht'

11:28 - Persoon 2 zegt: 'Jaa'

11:29 - Persoon 2 zegt: 'Maar hij heeft een auto onder dwang gejat en is er van doorgegaan. Nu loopt die in een wijk van utrecht rond te schieten.'

11:29 – Persoon 2 zegt: 'Politie en terreureenheid zitten achter hem aan.'

11:29 – Persoon 2 zegt: 'Dus blijf toch maar binnen schatjes'

11:29 – Persoon 2 zegt: 'Ik begreep dat die ongeveer 6 wapens om zn nek heeft hangen'

12:00 – Clubgenoot 1 zegt: 'Ja hoor'

12:01 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Ik blijf even mijn roes uitslapen in Nijmegen dan’

12:01 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Weten jullie dat!!’

12:01 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Haha zelfde in Amersfoort’

12:01 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Die ‘Persoon 2’ kan me nog meer vertellen’

12:01 – Clubgenoot 5 zegt: ‘‘Persoon 2’ is het zelf gewoon’

12:02 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Mafkees is dat’

12:03 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Wel blij dat ik mijn tram gewoon in de garage heb laten staan vanochtend’

12:04 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Maakte me al zorgen om je’

12:06 – Clubgenoot 7 stuurt een screenshot van een ander groeps gesprek in de groep:

12:04 – Persoon 3 zegt: ‘Huisgenoot van me zegt dat er nu bij tivoli geschoten werd?’

12:06 – Persoon 4 zegt: ‘Serieus’

12:07 – Clubgenoot 7 zegt: ‘Blijf maar ff binnen mannen’

12:07 – Clubgenoot 8 zegt: ‘luister naar Clubgenoot 7!’

12:07 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Dankje Clubgenoot 7!’

12:07 – Clubgenoot 3 stuurt een screenshot van een Twitterbericht in de groep:

↪ Doorgestuurd

12:03 – Persoon 5 schrijft: ‘Ik hoop dat er enorm veel doden zijn gevallen. Het westen zal bloeden, inclusief mijzelf! Allahoe akbar!! #utrecht’

12:11 – Thomas zegt: ‘Ik denk dat ‘Persoon 5’ even geen raad weet met zichzelf’

12:30 – Clubgenoot 3 stuurt een screenshot van een ander privé gesprek in de groep:

↪ Doorgestuurd

11:59 – Persoon 6 zegt: ‘Ja mn collega heeft n neef die politie is, die belde ons net met allemaal info’

12:00 – Persoon 6 zegt: ‘Zijn 3 daders, gaan rixhting uithof’

12:00 – Persoon 7 zegt: ‘Wtf, Omg nee’

12:00 – Persoon 6 zegt: ‘Uithof wordt afgesloten’

12:30 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Weet niet of het klopt’

12:31 – Clubgenoot 7 zegt: ‘Niks van te merken’

12:35 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Fake news man’

12:35 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Iedereen is opeens expert’

12:35 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Al die roddels zou ik ff niet geloven’

12:35 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Ja ik zeg het ff voor de zekerheid’

12:36 – Clubgenoot 9 stuurt een foto in de groep:

↪ Doorgestuurd

Op de foto is vanuit een raam te zien dat er vijf gewapende mannen in zwarte pakken voor de portiek van een gebouw staan.

12:36 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Ja begrijp ik wel, mijn vriendin ook net gebeld’

12:36 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Die zit gezellig uithof’

12:36 – Clubgenoot 9 zegt als reactie op zijn foto: ‘Bij maatje voor zijn deur op Kanaleneiland’

12:36 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Gebeld door wie’

12:36 – Clubgenoot 1 zegt als reactie op de foto van Clubgenoot 9: ‘Jo wat ziek’

12:37 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Lijp’

12:37 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Zieke pakken man, lijkt wel modern warfare’

12:37 – Clubgenoot 1 zegt als reactie op de foto van Clubgenoot 9: ‘Dat wil ik ook worden als ik later groot ben’

12:37 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Hahahahahaha’

12:38 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Hahahaha helaas Clubgenoot 1, misschien hebben ze wel een lilly putter elite’

12:38 – Clubgenoot 1 stuurt een foto in de groep:

De foto is een screenshot van de vorige foto waarbij ingezoomd is op één van de mannen in politiepak die voor de portiek staat. Op de foto is goed te zien welke apparatuur en lichaamsbescherming de persoon op zich draagt.

12:38 – Clubgenoot 2 zegt: ‘All stars nog aan’

12:38 – Clubgenoot 9 zegt: ‘Wie heeft er zin om even Call of Duty Mw1 te spelen?’

12:38 – Clubgenoot 9 zegt: ‘Gratis downloaden op ps4!’

12:39 – Clubgenoot 1 zegt als reactie op het bericht van Clubgenoot 2: ‘All stars nog aan’, ‘had hij haast ofzo’

12:39 – Clubgenoot 2 stuurt een foto in de groep:

Op de foto is te zien hoe zo’n twintig politiewagens en -busjes opgesteld staan op een parkeerplaats vlakbij de Heidelberglaan.

12:39 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Koekoek’

12:39 – Thomas zegt: ‘Holy shit hahahah’

12:39 – Clubgenoot 9 zegt als reactie op de foto van Clubgenoot 2: 'Waar is dit dan'

12:39 – Clubgenoot 1 zegt: 'Hoooooly fuck'

12:39 – Thomas zegt: 'Das toch heidelberg?'

12:39 – Clubgenoot 1 zegt: 'Ja dat is de uithof'

12:39 – Clubgenoot 2 zegt: 'Ja'

12:40 – Thomas zegt: 'Sws 1 dode trouwens'

12:42 – Clubgenoot 2 zegt: 'Wat bad dit allemaal'

12:43 – Clubgenoot 2 zegt: 'Journaal kan je aanzetten'

12:43 – Clubgenoot 5 zegt: 'Staan wel heel netjes en niet op de weg. Vanochtend gingen er 70 politie wagens demonstreren voor hun pensioen vanuit Utrecht naar den haag. Het kan zijn dat zij hier vanochtend hun ontmoetingsplaats hadden om van daar uit te vertrekken'

12:44 – Clubgenoot 1 zegt: 'Zit wat in'

12:44 – Clubgenoot 5 zegt: 'Of maak jij net zelf die foto Clubgenoot 2'

12:44 – Clubgenoot 2 zegt: 'Nee kreeg hem'

12:44 – Thomas zegt: 'Was indd een staking ja, toeval dus'

12:44 – Clubgenoot 3 zegt: 'Aha'

12:44 – Clubgenoot 2 zegt: 'Lekkere timing'

12:44 – Clubgenoot 3 zegt: 'Echt he'

12:50 – Thomas zegt: 'Hahahaha die kuzu wat een malloot'

12:50 – Clubgenoot 2 zegt: 'Hahaha ja die mafkuzu'

12:50 – Clubgenoot 3 zegt: 'Wat zegt ie?'

12:50 – Thomas zegt: 'Ik was afgelopen week nog in Kanaleneiland, laten we de kalmte bewaren''

12:50 – Thomas zegt: 'Slijmbap'

12:50 – Clubgenoot 3 zegt: 'Naar ventje is dat'

12:50 – Clubgenoot 2 zegt: 'Engnek'

12:50 – Clubgenoot 5 zegt: 'Aantal Uithof gebouwen worden wel gesloten'

12:50 – Clubgenoot 7 zegt: 'Ja lol ik mag ook gebouw niet uit'

12:54 – Thomas zegt: 'Spanning en sensatie'

12:54 – Clubgenoot 1 zegt: 'Voel weer dat ik leef'

12:54 – Clubgenoot 7 stuurt een video van 1 minuut en 32 seconden door in de groep:

→ Doorgestuurd

In de video is vanuit een raam te zien hoe er een tiental gewapende agenten in zwarte pakken voor het gebouw van de Rabobank aan de Europalaan in Kanaleneiland staan. Ze hebben hun handwapens op het gebouw gericht en ogen klaar om het gebouw binnen te vallen. De agenten manoeuvreren om de voorkant van het gebouw heen met hun wapens in de aanslag. De persoon die de video maakt praat ondertussen met iemand op de achtergrond. Zij zeggen dat 'de dader gewoon bij de Rabobank werkt', dat hij 'een pak aan heeft' en dat 'het een heftige situatie is'.

12:55 – Clubgenoot 8 zegt als reactie op het bericht van Clubgenoot 7: 'Ja lol ik mag gebouw ook niet uit': 'Ja ik ook niet'

12:55 – Clubgenoot 7 stuurt een foto door in de groep:

→ Doorgestuurd

Op de foto is te zien hoe de zwaar bewapende agenten uit de vorige video vlak voor de ingang van het gebouw van de Rabobank knielen. Zij richten hun machinegeweren op het gebouw en houden een schild vast.

12:56 – Clubgenoot 8 zegt: 'Ik dacht dat ze hbo wel zouden overslaan maar mooi niet dus'

12:56 – Clubgenoot 1 zegt: 'Hoezo?'

12:59 – Clubgenoot 8 zegt: 'Ja laat mij lekker naar huis'

13:00 – Clubgenoot 1 zegt: 'Waar zit jij dan'

13:01 – Clubgenoot 9 stuurt een audiobestand van 39 seconden door in de groep:

→ Doorgestuurd

Het volgende bericht wordt omgeroepen op de Uithof:

'Dames en heren, op dit moment zijn de deuren van de bibliotheek op verzoek van de politie gesloten. Dit houdt verband met een incident elders in de stad. Er is op dit moment geen concrete dreiging, maar op last van de politie en in verband met onderzoek in de binnenstad, zijn wij gevraagd om in belang van ieders veiligheid, de deuren gesloten te houden. Op dit moment kunt u dus het pand niet verlaten. Zodra we meer weten, laten we dat zo spoedig mogelijk weten.'

13:06 – Thomas zegt: 'Zou kunnen dat die vent dacht ja als die vent in NZ het kan kan ik het ook.'

13:08 – Clubgenoot 1 stuurt een bericht door in de groep:

→ Doorgestuurd

'Nu massaal thuisbezorgd bestellen, sturen we alle bezorgers door oorlogsgebied'

13:09 – Thomas zegt: 'Hahaha biertaxi naar de uithof'

13:10 – Clubgenoot 1 zegt: 'Terrorborroll!!!'

13:11 – Thomas stuurt een video van elf seconden door in de groep

↪ Doorgestuurd

Op de video is vanuit een raam op een onherkenbare locatie te zien hoe twee agenten bovenop een andere persoon liggen en diegene onder dwang op de grond houden. De persoon die de video maakt zegt ondertussen: ‘Oh my god, volgens mij hebben ze de dader jongens. Er werd daar net iemand op de grond vet hard getackeld. Door de politie.’.

13:11 – Thomas zegt: ‘Had iedereen deze al? Spaar ze allemaal’

13:14 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Bingo!’

13:14 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Nos zegt net dat de geruchten van andere schietpartijen niet kloppen’

13:15 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Volgens mij schrijft NOS dat’

13:15 – Thomas zegt: ‘Ik ruik hier een valse bingo’

13:15 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Nee ik kijk de uitzending man’

13:15 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Oh oke sorryyyy!!!!’

13:15 – Clubgenoot 6 zegt als reactie op het zojuist doorgestuurde filmpje van Thomas: ‘Daar werd iemand echt vet hard getackeld, en volgens mij was het de dader’

13:16 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Grappenmaker van de bingo club’

13:16 – Clubgenoot 5 stuurt een video van elf seconden door in de groep:

↪ Doorgestuurd

Op de video is te zien hoe twee zwaar bewapende agenten in zwarte pakken achter een auto verscholen staan die op straat geparkeerd is. De precieze locatie van het schouwspel is onduidelijk. De twee agenten dragen wapens van een zwaar kaliber in hun handen. De persoon die de video maakt zoomt in op de twee agenten terwijl hij zegt: ‘Holy fuck, er wordt echt een granaatwerper of zo bij gepakt. Wat is dat?’.

13:17 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Hahaha dikke granaatwerper, lijkt me echt verstandig die te gebruiken!’

13:17 – Thomas zegt: ‘Zometeen persconferentie’

13:18 – Clubgenoot 2 zegt als reactie op het bericht van Clubgenoot 1: ‘Hahaha dikke granaatwerper, lijkt me echt verstandig die te gebruiken!’: ‘Hahahaha’.

13:19 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Weet iemand of ut cs open is?’

13:20 – Clubgenoot 8 zegt: ‘Nee is afgesloten’

13:20 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Ja die is dicht, rijden in ieder geval geen treinen’

13:20 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Lachen’

13:28 – Clubgenoot 3 stuurt twee audiobestanden van respectievelijk vijftien en vier seconden door in de groep:

↪ Doorgestuurd

De volgende berichten worden ingesproken door een onbekende persoon:

‘Ik weet niet man, zo’n fietser, hij fietst gewoon heel normaal. Er komt een auto, hij schiet hem dood, hij rijdt weg. Maar binnen twee minuten arrestatieteams, traumahelikopter, gewoon echt alles kwam in één keer.’

‘Ey, er is net een man doodgeschoten voor mijn neus in Kanaleneiland, hele chaos hier.’

13:31 – Thomas zegt: ‘Zo als dit echt waar is’

13:36 – Clubgenoot 6 stuurt een screenshot van een ander groepsgeprek door in de groep:

↪ Doorgestuurd

13:22 – Persoon 8 zegt: ‘Scholen blijven dicht tot 18’

13:40 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Wordt het 24 Oktoberplein nu het 18 maart plein?’

13:45 – Clubgenoot 6 stuurt video van zeven seconden door in de groep:

Op de video wordt een televisie gefilmd met het live-verslag van het NOS-journaal. In beeld is te zien hoe verslaggever Theo Verbruggen het laatste nieuws over de schietpartij deelt terwijl een rode Renault Clio achter hem langs rijdt. Degene die de video maakt schreeuwt: ‘Ja daar gaat ie, daar gaat ie!’, als de auto in beeld komt.

13:46 – Clubgenoot 6 stuurt een foto door in de groep:

↪ Doorgestuurd

Op de foto van *Almere nieuws* is te zien dat er een vrouw onder een deken op straat ligt. Drie mensen zitten naast en op haar en houden haar vast. De foto is genomen op het plaats delict, het 24 Oktoberplein te Utrecht. Dat is te zien aan de tram die nog op dezelfde plek staat en het viaduct dat in de achtergrond zichtbaar is. Een politieauto staat schuin op de weg met zijn zwaailichten aan.

13:55 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Weet iemand tot wanneer cs dicht is of waar je dat kan zien?’

13:56 – Thomas zegt: ‘Neem aan tot 6u’

13:56 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Tot 18:00 is er dreigingsniveau’

13:56 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Tot die gasten gepakt zijn denk’

13:58 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Op journaal zeggen ze net wel dat ze rijden de treinen’

13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘Ik zit gwn in de trein hoor’

13:58 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Ah top’

13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘Kan gwn opstappen bij Vaartsche Rijn’

13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘Weet niet of dat ook kan bij cs, vast wel’

13:58 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Ja ik moet van brabant naar ut cs’

13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘T scheen wel heel rustig te zijn’

(...)

14:24 – Clubgenoot 8 stuurt een screenshot van een ander privégesprek door in de groep:

↪ Doorgestuurd

Op de foto is te zien dat er bij een draaideur op de Uithof een afzetlint is gebruikt om de weg te versperren. Persoon 9 zegt: ‘Veiligheidsmaatregel van de UU. Hier komen ze nooit doorheen’.

14:26 – Clubgenoot 6 stuurt een foto in de groep:

Het is een foto van de beveiligingscamera uit de tram waar het schietincident had plaatsgevonden. Het gezicht van de schutter is duidelijk in beeld.

14:26 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Mafkees’

14:27 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Wel goed politiewerk, dat ie nog steeds voortvluchtig is’

14:39 – Clubgenoot 1 stuurt een foto door in de groep:

↪ Doorgestuurd

Op de foto is een schermopname te zien van het filmpje dat eerder werd gestuurd. Hierin zie je NOS-verslaggever Theo Verbruggen die voor een afgezette straat staat. Achter hem rijdt een rode Renault Clio voorbij. Bovenaan de foto staat de tekst: ‘De politie zoekt een rode Renault Clio #utrecht’.

15:01 – Clubgenoot 3 zegt: ‘3 doden 9 gewonden’

15:13 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Hoe is het nu op straat in utje dan? Anders pak ik zo gwn de trein’

15:44 – Clubgenoot 1 stuurt een foto in de groep:

De afbeelding is een foto van een computerscherm. Op het computerscherm is een artikel van *Nos.nl* te lezen. Daarin staat: ‘Studente afgesloten school: we worden gek. Een 18-jarige studente van een school in Kanaleneiland die is afgesloten zegt dat de mensen binnen ‘gek worden’. ‘We zijn opgesloten in school. Er wordt met prullenbakken gegooid, mensen roken binnen en iemand met astma zit hier te huilen.’.

15:45 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Hhahahah wtf’

15:46 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Hahaha wat is dit joh’

15:46 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Maar er wordt nu al de hele tijd gesproken van een terroristische aanslag maar dat is niet eens zeker toch?’

15:48 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Ja wel meest logisch’

15:48 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Wat is schieten in een tram anders’

15:50 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Die gast komt dus uit Amersfoort en zat recent in een rechtszaak voor verkrachting. Misschien wraak, maar lijkt me raar om dat in een tram te doen’

15:51 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Hoor ook dat die gast zo’n dumpert internetgekkie was in 2011’

15:54 – Clubgenoot 1 stuurt een bericht door van *AD.nl*:

↪ *Doorgestuurd*

‘In december 2013 zou hij met een vuurwapen hebben geschoten in de richting van een flatgebouw in Kanaleneiland. Justitie verdacht hem daarom van poging tot doodslag en/of zware mishandeling. Dat incident is op steenworp afstand waar vanochtend drie mensen zijn doodgeschoten.

Ook zeer recent stond de man met Turkse roots nog voor de rechter omdat hij in 2017 een vrouw zou hebben verkracht. Dat was exact twee weken geleden.

Het lijkt erop dat Tanis, geboren op 2 juli 1986, een veelpleger is. Zo stond hij ook vaak terecht voor relatief kleine delicten, zoals belediging van een vrouw, belediging en bedreiging van een agent, rijden onder invloed, fietsen, inbraak en plassen in een politiecel.

Of hij ook aan al die delicten schuldig is bevonden, is vooralsnog onduidelijk.’

15:55 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Leuke kerel zeg!’

15:55 – Clubgenoot 9 stuurt een foto in de groep:

Op de foto is een schermafbeelding te zien van een video van GeenStijl uit 2011, genaamd ZomerReport. Daarin is te zien hoe een verslaggeefster van GeenStijl wordt uitgescholden door twee mannen op de Oudegracht in Utrecht. Boven de afbeelding wordt de vergelijking gemaakt met de schutter van het schietincident op het 24 Oktoberplein.

15:56 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Wattt is hij dat’

15:57 – Clubgenoot 2 zegt: ‘”Je hele kont staat open”’

15:57 – Clubgenoot 7 zegt: ‘Halve’

15:58 – Clubgenoot 1 stuurt een link naar de website van GeenStijl in de groep naar het artikel *030-verdachte Gokmen Tanis is haatdemocraat*:

In het artikel staat het volgende:

‘Gökmen Tanis, de verdachte schutter uit Utrecht, is dezelfde die in augustus 2011 in een GSTV-video onze toenmalige verslaggeefster Chantal Hanse lastig viel op de Oudegracht in Utrecht. "Je hele kont staat open" en "en je bent een democraat" zei hij destijds tegen de Playmate van het Jaar 2009 - toen konden we er nog om lachen (video na de breek, haatdemocraat vanaf minuut 3). Vandaag is hij de hoofdverdachte van de schietpartij in een tram in Kanaleneiland. In 2017 was hij ook al verdacht van een verkrachting, waar begin deze maand een regiezitting over was. Zijn naam en adres (in Kanaleneiland) dook in 2011 al op in de comments op Dumpert. GeenStijl sprak vandaag met iemand die hem goed kent, en zegt dat hij uit een streng gelovige

familie komt. En nu is hij dus verdachte van wat door Rutte als een "aanslag" wordt bestempeld, en zojuist door BM Van Zanen als een daad met "terroristisch motief" wordt benoemd.'.

15:58 – Clubgenoot 1 zegt: Ons bekende bron in Utrecht zegt tegen GS (en inmiddels ook op twitter) dat het verhaal gaat dat hij zijn schoonzus wilde vermoorden, waarmee het motief in de familiesfeer zou komen te liggen.

16:21 – Clubgenoot 1 zegt: 'De politie heeft het advies om binnen te blijven opgeheven'

16:53 – Clubgenoot 5 stuurt een screenshot van een ander groepsgeprek door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

14:52 – Persoon 10 zegt: 'oke, collega van mijn vriend kent de verdachten, en heeft bekenden bij de politie. Gaat waarschijnlijk om familie drama. Hij heeft de vrouw van zijn broer doodgeschoten. In de tram, geen terroristische aanslag dus waarschijnlijk.'.

16:53 – Clubgenoot 5 stuurt een screenshot door van een Facebook-bericht uit de Facebook-pagina Fadim's Beautyspace:

↪ *Doorgestuurd*

16:53 – Persoon 11 schrijft: 'Meiden ik ga het jullie vertellen... Gokman schiet zn vriendin neer omdat ze vreemd is gegaan of omdat ze niet met hem wil zijn... de andere mannen helpen haar en daarna schiet hij op hun...'

Einde verhaal

Dit is echt geen aanslag! Kennn niet...'

16:54 – Clubgenoot 2 zegt: 'Fadim's beautyspace, ook leuke facebookpagina'

16:56 – Clubgenoot 5 zegt: 'Hahaha echt he'

17:11 – Clubgenoot 1 stuurt een foto van een meme door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

De foto is een schermopname uit het campagnespotje van het CDA uit 2019. Daarin spreekt partijleider Sybrand Buma de volgende zin uit: 'Kijken hoever we komen?'. De schermopname is exact op dit moment gemaakt, de zin staat in de ondertiteling van het filmpje. Boven de afbeelding is de tekst 'Wanneer je de tram pakt in Utrecht', bijgevoegd.

17:14 – Clubgenoot 2 zegt: 'Hahahaha'

17:34 – Clubgenoot 9 zegt: 'Hahahah'

Bijlage 2.2 Open coding Groepsgesprek 2

Naam groepsgesprek	HDRH
Aantal deelnemers	9
Deelnemers dit transcript	8
Type groep	Huisgenoten
Aangemaakt op	13-08-2014

Transcript van WhatsApp-groepsgesprek 18 maart 2019 van 11:27 tot 18:52, met open coding-markeringen.

11:27 – Huisgenoot 1 stuurt een screenshot van een artikel van *DUIC*:

Doorgestuurd

11:11 - 'Meerdere gewonden door schoten op plein Utrecht. Op het 24 Oktoberplein in Utrecht zijn meerdere gewonden gevallen door schoten. Het is nog niet bekend wat er precies is gebeurd, hulpdiensten zijn onderweg. Een ooggetuige meldt bij RTV Utrecht dat er meerdere keren is geschoten. De omgeving rond het plein, in het Westen van Utrecht, is afgezet. De politie roept mensen via Twitter op om hulpverleners hun werk te laten doen. "Houd de wegen voor hen vrij."

11:27 – Huisgenoot 1 zegt: 'Eng'

11:31 – Thomas zegt: 'De dader is ontkomen staat hier'

11:31 – Thomas zegt: 'Facking eng'

12:25 – Huisgenoot 1 stuurt een bericht door in de groep:

Doorgestuurd

'Aanslag Utrecht, 7ZJN97, Rode Renault Clio, Vlucht auto, Bel 112 als je de auto ziet.'

12:54 – Huisgenoot 1 zegt: 'Waar is iedereen?'

12:57 – Huisgenoot 2 zegt: 'Uithof'

12:57 – Thomas zegt: 'Zit je vast?'

12:57 – Huisgenoot 2 zegt: 'Mag het gebouw niet uit'

12:57 – Huisgenoot 3 zegt: 'Hele uithof op lockdown'

12:57 – Huisgenoot 2 zegt: 'Zijn jullie thuis?'

12:57 – Huisgenoot 3 zegt: 'Ik ben op Veritas'

12:58 – Huisgenoot 1 zegt: 'Huisgenoot 4, Huisgenoot 5 en ik wel'

12:58 – Huisgenoot 1 zegt: 'Huisgenoot 6 nu ook'

12:58 – Thomas zegt: 'ik in zeist'

12:58 – Huisgenoot 1 zegt als reactie op het bericht van Huisgenoot 2 ‘Mag het gebouw niet uit’: ‘Wat kut’

12:58 – Huisgenoot 3 zegt: ‘Ze zijn nu blijkbaar rond aant rijden en random mensen aant neerknallen’

12:58 – Huisgenoot 1 zegt: ‘Blijf inderdaad maar veilig binnen’

12:59 – Huisgenoot 5 zegt als reactie op het bericht van Huisgenoot 3 ‘Ze zijn nu blijkbaar rond aant rijden en random mensen aant neerknallen’: ‘Waar komt deze info vandaan?’

12:59 – Thomas zegt: ‘Fake news Huisgenoot 3’

12:59 – Huisgenoot 7 zegt als reactie op het bericht van Huisgenoot 3 ‘Ze zijn nu blijkbaar rond aant rijden en random mensen aant neerknallen’: ‘Real life GTA’

12:59 – Huisgenoot 2 zegt: ‘Ja fake news’

12:59 – Thomas zegt: ‘Die guy heeft wel een auto gejackt. Dus beetje gta hahah’

13:00 – Huisgenoot 7 zegt: ‘Doodzieke situatie wel’

13:05 – Huisgenoot 1 stuurt een foto door in de groep:

Doorgestuurd

Op de foto is een schermopname te zien van een filmpje. Hierin zie je NOS verslaggever Theo Verbruggen die voor een afgezette straat staat. Achter hem rijdt een rode Renault Clio voorbij. Bovenaan de foto staat de tekst: ‘De politie zoekt een rode Renault Clio #utrecht’

13:05 – Thomas zegt: ‘Hahahah’

13:07 – Huisgenoot 3 stuurt een foto in de groep:

Op de foto is te zien hoe zo’n twintig politiewagens en -busjes opgesteld staan op een parkeerplaats vlakbij de Heidelberglaan.

13:10 – Huisgenoot 8 zegt: ‘Heel ziek’

13:10 – Huisgenoot 6 stuurt een video van elf seconden in de groep:

Doorgestuurd

Op de video is vanuit een raam op een onherkenbare locatie te zien hoe twee agenten bovenop een andere persoon liggen en diegene onder dwang op de grond houden. De persoon die de video maakt zegt ondertussen: ‘Oh my god, volgens mij hebben ze de dader jongens. Er werd daar net iemand op de grond vet hard getackeld. Door de politie.’

(...)

14:21 – Huisgenoot 7 stuurt een foto in de groep:

De foto is een afbeelding van de beveiligingscamera uit de tram waar het schietincident had plaatsgevonden. Het gezicht van de schutter is duidelijk in beeld. De volledige naam van de schutter staat onder de foto.

14:21 – Huisgenoot 7 zegt: ‘Met naam en al’

18:52 – Huisgenoot 7 stuurt een video van 46 seconden door in de groep:

Doorgestuurd

Op de video is te zien hoe een arrestatieteam met kogelvrije vesten een woning binnenvalt ter hoogte van Oudenoord te Utrecht. Er staan twee politiewagens voor het appartementencomplex en de agenten daaromheen. Er wordt een persoon op de achterbank van één van de auto's gezet en de portier wordt dichtgedaan. Vervolgens rijden de twee auto's met zwaailichten weg.

18:52 – Huisgenoot 7 zegt: ‘Inladen en wegwezen’

Bijlage 2.3 Open coding Groepsgesprek 3

Naam groepsgesprek	K.O.R.T. Mooi
Aantal deelnemers	56
Deelnemers dit transcript	13
Type groep	Commissie Studentenvereniging
Aangemaakt op	10-12-2011

Transcript van WhatsApp-groepsgesprek 18 maart 2019 van 11:51 tot 18:30, met open coding-markeringen.

11:51 – Bestuurslid 1 zegt: 'Vanavond eten en vergaderen'

11:51 – Commissiegenoot 1 zegt: 'Jongens doe even voorzichtig he'

11:51 – Commissiegenoot 1 zegt: 'Met die aanslag in Utrecht net'

12:07 – Commissiegenoot 2 stuurt een screenshot van een ander groepsgesprek in de groep:

Doorgestuurd

11:27 – Persoon 1 stuurt een screenshot van artikel op *AD.nl*: 'Persoon opent vuur in tram bij 24 Oktoberplein in Utrecht'

11:28 - Persoon 2 zegt: 'Jaa'

11:29 - Persoon 2 zegt: 'Maar hij heeft een auto onder dwang gejat en is er van doorgegaan. Nu loopt die in een wijk van utrecht rond te schieten.'

11:29 – Persoon 2 zegt: 'Politie en terreureenheid zitten achter hem aan.'

11:29 – Persoon 2 zegt: 'Dus blijf toch maar binnen schatjes'

11:29 – Persoon 2 zegt: 'Ik begreep dat die ongeveer 6 wapens om zn nek heeft hangen'

12:08 – Commissiegenoot 3 zegt: 'Insane fearmongering'

12:08 – Commissiegenoot 1 zegt: 'Omg'

12:08 – Commissiegenoot 4 stuurt een bericht door in de groep:

Doorgestuurd

'Aanslag Utrecht, 7ZJN97, Rode Renault Clio, Vlucht auto, Bel 112 als je de auto ziet.'

12:10 – Commissiegenoot 5 zegt als reactie op het bericht van Commissiegenoot 3 'Insane fearmongering': 'Echt dit ja'.

12:13 – Commissiegenoot 2 zegt: 'Haha better safe then sorry'

12:14 – Commissiegenoot 6 zegt als reactie op het bericht van Commissiegenoot 3 ‘Insane fearmongering’: ‘Opzich terecht met een dooie op straat en daders op de vlucht lijkt me’

12:14 – Commissiegenoot 7 zegt:

SCHIETPARTIJ UTRECHT

**DEN HAAG (ANP) - Onder leiding van de Nationaal Coördinator
Terrorisbestrijding en Veiligheid (NCTV) komt het crisisoverleg bijeen in verband
met de schietpartij in Utrecht. Dat heeft NCTV-topman Pieter-Jaap Aalbersberg laten.**

**Volgens Aalbersberg wordt een terroristisch motief niet uitgesloten. De informatie is
nog niet volledig, twittert hij.’**

12:15 – Commissiegenoot 3 zegt als reactie op het bericht van Commissiegenoot 6 ‘Opzich terecht met een dooie op straat en daders op de vlucht lijkt me’: ‘Ja maar 6 guns om z’n nek? Heeft ie ook een bazooka bij zich?’

12:15 – Commissiegenoot 8 zegt: ‘Nee dan had hij 1 om zijn schouder’

12:16 – Commissiegenoot 8 zegt: ‘Maar 6 guns geloof ik ook niet’

12:16 – Commissiegenoot 8 zegt: ‘Maar met 1 gun kan hij ook genoeg doen’

13:43 – Commissiegenoot 9 zegt als reactie op het bericht van Bestuurslid 1 ‘Vanavond eten en vergaderen’: ‘Is dat wel veilig?’

13:43 – Commissiegenoot 10 zegt: ‘Jaa joh’

13:43 – Bestuurslid 2 zegt: ‘We wachten het nieuws even af’

17:03 – Thomas zegt ‘Wat is nu het plan?’

17:03 – Bestuurslid 1 zegt: ‘Alle activiteiten gaan op normale wijze door, daarom hebben we besloten om wel te gaan eten met zijn allen en ook te vergaderen. Zie jullie om 7 uur!’

17:27 – Bestuurslid 2 zegt: ‘Het bowlen gaat vandaag niet door, die houden jullie nog van ons tegoed’

18:30 – Commissiegenoot 1 zegt: ‘Hoofdverdachte aangehouden!’

Bijlage 2.4 Tabel open coding

Tabel 1. Schematisch overzicht categorisering na open coding

Type bericht	Categorie	Kleur
Nieuwsupdate	Informatie die te maken heeft met de nieuwsgebeurtenis	Groen
Metacommunicatie	Bevestiging informatie	Donkergroen
	Twijfel aan informatie kenbaar gemaakt	Rood
	Bevestiging twijfel aan informatie	Donkerrood
	Vraag om meer informatie	Zwart
	Reactie over de ernst van de situatie	Geel
	Mening over de gevolgen van de gebeurtenis	Lichtblauw
	Uiting met humor (bagatelliseren)	Roze
	Mening over een bericht	Donkergrijs
	Oproep tot actie	Paars
	Gedragsverandering kenbaar gemaakt	Grijs
	Drang naar zekerheid kenbaar gemaakt	Zeegroen
	Drang naar zekerheid erkend	Blauw
	Informatie over de veiligheid van groepsdeelnemers	Donkerblauw
	Uiting van bezorgdheid over anderen	Wit/rood
Speculatie	Bruin	

3. Definitieve categorisering

Bijlage 3.1 Definitieve categorisering Groepsgesprek 1

Naam groepsgesprek	JC 'Volume
Aantal deelnemers	13
Deelnemers dit transcript	10
Type groep	Jaarclub
Aangemaakt op	12-10-2017

Transcript van WhatsApp-groepsgesprek 18 maart 2019 van 11:24 tot 17:34, met markeringen.

1. 11:24 – Clubgenoot 1 stuurt een bericht van *AD.nl* in de groep: *Persoon opent vuur in tram bij 24 Oktoberplein in Utrecht, antiterreureenheid op de been*
2. 11:24 - Clubgenoot 1 zegt: 'Holy fuck'
3. 11:24 – Clubgenoot 2 zegt: 'Jo wtf'
4. 11:25 – Clubgenoot 3 zegt: 'Lijp'
5. 11:28 – Clubgenoot 1 zegt: "'Dader is ontkomen'"
6. 11:30 – Thomas zegt: 'Wtf maat'
7. 11:33 – Clubgenoot 2 zegt: 'Meerdere daders blijktbaar'
8. 11:33 – Clubgenoot 3 zegt: 'Geeft je wel weer veilig gevoel'
9. 11:34 – Clubgenoot 2 zegt: 'Erg veel zin om dalijk op cs aan te komen'
10. 11:49 – Clubgenoot 4 zegt: 'Anders ik wel'
- (...)
11. 11:59 – Clubgenoot 5 stuurt een screenshot van een ander groepsgesprek in de groep:
↪ *Doorgestuurd*
 11. 11:27 – Persoon 1 stuurt een screenshot van artikel op *AD.nl*: 'Persoon opent vuur in tram bij 24 Oktoberplein in Utrecht'
 12. 11:28 - Persoon 2 zegt: 'Jaa'
 13. 11:29 - Persoon 2 zegt: 'Maar hij heeft een auto onder dwang gejat en is er van door gegaan. Nu loopt die in een wijk van utrecht rond te schieten.'
 14. 11:29 – Persoon 2 zegt: 'Politie en terreureenheid zitten achter hem aan.'
 15. 11:29 – Persoon 2 zegt: 'Dus blijf toch maar binnen schatjes'
 16. 11:29 – Persoon 2 zegt: 'Ik begreep dat die ongeveer 6 wapens om zn nek heeft hangen'
17. 12:00 – Clubgenoot 1 zegt: 'Ja hoor'

18. 12:01 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Ik blijf even mijn roes uitslapen in Nijmegen dan’
19. 12:01 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Weten jullie dat!!’
20. 12:01 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Haha zelfde in Amersfoort’
21. 12:01 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Die ‘Persoon 2’ kan me nog meer vertellen’
22. 12:01 – Clubgenoot 5 zegt: ‘‘Persoon 2’ is het zelf gewoon’
23. 12:02 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Mafkees is dat’
24. 12:03 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Wel blij dat ik mijn tram gewoon in de garage heb laten staan vanochtend’
25. 12:04 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Maakte me al zorgen om je’
26. 12:06 – Clubgenoot 7 stuurt een screenshot van een ander groepsgeprek in de groep:
26. 12:04 – Persoon 3 zegt: ‘Huisgenoot van me zegt dat er nu bij tivoli geschoten werd?’
27. 12:06 – Persoon 4 zegt: ‘Serieus’
28. 12:07 – Clubgenoot 7 zegt: ‘Blijf maar ff binnen mannen’
29. 12:07 – Clubgenoot 8 zegt: ‘luister naar Clubgenoot 7!’
30. 12:07 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Dankje Clubgenoot 7!’
31. 12:07 – Clubgenoot 3 stuurt een screenshot van een Twitterbericht in de groep:
- ↪ Doorgestuurd
31. 12:03 – Persoon 5 schrijft: ‘Ik hoop dat er enorm veel doden zijn gevallen. Het westen zal bloeden, inclusief mijzelf! Allahoe akbar!! #utrecht’
32. 12:11 – Thomas zegt: ‘Ik denk dat ‘Persoon 5’ even geen raad weet met zichzelf’
33. 12:30 – Clubgenoot 3 stuurt een screenshot van een ander privégesprek in de groep:
- ↪ Doorgestuurd
33. 11:59 – Persoon 6 zegt: ‘Ja mn collega heeft n neef die politie is, die belde ons net met allemaal info’
34. 12:00 – Persoon 6 zegt: ‘Zijn 3 daders, gaan rixhting uithof’
35. 12:00 – Persoon 7 zegt: ‘Wtf, Omg nee’
36. 12:00 – Persoon 6 zegt: ‘Uithof wordt afgesloten’
37. 12:30 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Weet niet of het klopt’
38. 12:31 – Clubgenoot 7 zegt: ‘Niks van te merken’
39. 12:35 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Fake news man’
40. 12:35 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Iedereen is opeens expert’

41. 12:35 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Al die roddels zou ik ff niet geloven’
42. 12:35 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Ja ik zeg het ff voor de zekerheid’
43. 12:36 – Clubgenoot 9 stuurt een foto in de groep:
- ↪ *Doorgestuurd*
- Op de foto is vanuit een raam te zien dat er vijf gewapende mannen in zwarte pakken voor de portiek van een gebouw staan.
44. 12:36 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Ja begrijp ik wel, mijn vriendin ook net gebeld’
45. 12:36 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Die zit gezellig uithof’
46. 12:36 – Clubgenoot 9 zegt als reactie op zijn foto: ‘Bij maatje voor zijn deur op Kanaleneiland’
47. 12:36 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Gebeld door wie’
48. 12:36 – Clubgenoot 1 zegt als reactie op de foto van Clubgenoot 9: ‘Jo wat ziek’
49. 12:37 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Lijp’
50. 12:37 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Zieke pakken man, lijkt wel modern warfare’
51. 12:37 – Clubgenoot 1 zegt als reactie op de foto van Clubgenoot 9: ‘Dat wil ik ook worden als ik later groot ben’
52. 12:37 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Hahahahahaha’
53. 12:38 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Hahahaha helaas Clubgenoot 1, misschien hebben ze wel een lilly putter elite’
54. 12:38 – Clubgenoot 1 stuurt een foto in de groep:
- De foto is een screenshot van de vorige foto waarbij ingezoomd is op één van de mannen in politiepak die voor de portiek staat. Op de foto is goed te zien welke apparatuur en lichaamsbescherming de persoon op zich draagt.
55. 12:38 – Clubgenoot 2 zegt: ‘All stars nog aan’
56. 12:38 – Clubgenoot 9 zegt: ‘Wie heeft er zin om even Call of Duty Mw1 te spelen?’
57. 12:38 – Clubgenoot 9 zegt: ‘Gratis downloaden op ps4!’
58. 12:39 – Clubgenoot 1 zegt als reactie op het bericht van Clubgenoot 2: ‘All stars nog aan’, ‘had hij haast ofzo’
59. 12:39 – Clubgenoot 2 stuurt een foto in de groep:
- Op de foto is te zien hoe zo’n twintig politiewagens en -busjes opgesteld staan op een parkeerplaats vlakbij de Heidelberglaan.
60. 12:39 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Koekoek’
61. 12:39 – Thomas zegt: ‘Holy shit hahahah’

- 62.12:39 – Clubgenoot 9 zegt als reactie op de foto van Clubgenoot 2: ‘Waar is dit dan’
63. 12:39 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Hoooooly fuck’
64. 12:39 – Thomas zegt: ‘Das toch heidelberg?’
65. 12:39 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Ja dat is de uithof’
66. 12:39 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Ja’
67. 12:40 – Thomas zegt: ‘Sws 1 dode trouwens’
68. 12:42 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Wat bad dit allemaal’
69. 12:43 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Journaal kan je aanzetten’
70. 12:43 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Staan wel heel netjes en niet op de weg. Vanochtend gingen er 70 politie wagens demonstreren voor hun pensioen vanuit Utrecht naar den haag. Het kan zijn dat zij hier vanochtend hun ontmoetingsplaats hadden om van daar uit te vertrekken’
71. 12:44 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Zit wat in’
72. 12:44 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Of maak jij net zelf die foto Clubgenoot 2’
73. 12:44 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Nee kreeg hem’
74. 12:44 – Thomas zegt: ‘Was indd een staking ja, toeval dus’
75. 12:44 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Aha’
76. 12:44 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Lekkere timing’
77. 12:44 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Echt he’
78. 12:50 – Thomas zegt: ‘Hahahaha die kuzu wat een malloot’
79. 12:50 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Hahaha ja die mafkuzu’
80. 12:50 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Wat zegt ie?’
81. 12:50 – Thomas zegt: ‘”Ik was afgelopen week nog in Kanaleneiland, laten we de kalmte bewaren”’
82. 12:50 – Thomas zegt: ‘Slijmbap’
83. 12:50 – Clubgenoot 3 zegt: ‘Naar ventje is dat’
84. 12:50 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Engnek’
85. 12:50 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Aantal Uithof gebouwen worden wel gesloten’
86. 12:50 – Clubgenoot 7 zegt: ‘Ja lol ik mag ook gebouw niet uit’
87. 12:54 – Thomas zegt: ‘Spanning en sensatie’
88. 12:54 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Voel weer dat ik leef’
89. 12:54 – Clubgenoot 7 stuurt een video van 1 minuut en 32 seconden door in de groep:

→ Doorgestuurd

In de video is vanuit een raam te zien hoe er een tiental gewapende agenten in zwarte pakken voor het gebouw van de Rabobank aan de Europalaan in Kanaleneiland staan. Ze hebben hun handwapens op het gebouw gericht en ogen klaar om het gebouw binnen te vallen. De agenten manoeuvreren om de voorkant van het gebouw heen met hun wapens in de aanslag. De persoon die de video maakt praat ondertussen met iemand op de achtergrond. Zij zeggen dat 'de dader gewoon bij de Rabobank werkt', dat hij 'een pak aan heeft' en dat 'het een heftige situatie is'.

90. 12:55 – Clubgenoot 8 zegt als reactie op het bericht van Clubgenoot 7: 'Ja lol ik mag gebouw ook niet uit': 'Ja ik ook niet'

91. 12:55 – Clubgenoot 7 stuurt een foto door in de groep:

→ Doorgestuurd

Op de foto is te zien hoe de zwaar bewapende agenten uit de vorige video vlak voor de ingang van het gebouw van de Rabobank knielen. Zij richten hun machinegeweren op het gebouw en houden een schild vast.

92. 12:56 – Clubgenoot 8 zegt: 'Ik dacht dat ze hbo wel zouden overslaan maar mooi niet dus'

93. 12:56 – Clubgenoot 1 zegt: 'Hoezo?'

94. 12:59 – Clubgenoot 8 zegt: 'Ja laat mij lekker naar huis'

95. 13:00 – Clubgenoot 1 zegt: 'Waar zit jij dan'

96. 13:01 – Clubgenoot 9 stuurt een audiobestand van 39 seconden door in de groep:

→ Doorgestuurd

Het volgende bericht wordt omgeroepen op de Uithof:

'Dames en heren, op dit moment zijn de deuren van de bibliotheek op verzoek van de politie gesloten. Dit houdt verband met een incident elders in de stad. Er is op dit moment geen concrete dreiging, maar op last van de politie en in verband met onderzoek in de binnenstad, zijn wij gevraagd om in belang van ieders veiligheid, de deuren gesloten te houden. Op dit moment kunt u dus het pand niet verlaten. Zodra we meer weten, laten we dat zo spoedig mogelijk weten.'

97. 13:06 – Thomas zegt: 'Zou kunnen dat die vent dacht ja als die vent in NZ het kan kan ik het ook.'

98. 13:08 – Clubgenoot 1 stuurt een bericht door in de groep:

→ Doorgestuurd

'Nu massaal thuisbezorgd bestellen, sturen we alle bezorgers door oorlogsgebied'

99. 13:09 – Thomas zegt: 'Hahaha biertaxi naar de uithof'

100. 13:10 – Clubgenoot 1 zegt: 'Terrorborroll!!!'

101. 13:11 – Thomas stuurt een video van elf seconden door in de groep

↪ *Doorgestuurd*

Op de video is vanuit een raam op een onherkenbare locatie te zien hoe twee agenten bovenop een andere persoon liggen en diegene onder dwang op de grond houden. De persoon die de video maakt zegt ondertussen: ‘Oh my god, volgens mij hebben ze de dader jongens. Er werd daar net iemand op de grond vet hard getackeld. Door de politie.’

102. 13:11 – Thomas zegt: ‘Had iedereen deze al? Spaar ze allemaal’

103. 13:14 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Bingo!’

104. 13:14 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Nos zegt net dat de geruchten van andere schietpartijen niet kloppen’

105. 13:15 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Volgens mij schrijft NOS dat’

106. 13:15 – Thomas zegt: ‘Ik ruik hier een valse bingo’

107. 13:15 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Nee ik kijk de uitzending man’

108. 13:15 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Oh oke sorryyyy!!!!’

109. 13:15 – Clubgenoot 6 zegt als reactie op het zojuist doorgestuurde filmpje van Thomas: ‘Daar werd iemand echt vet hard getackeld, en volgens mij was het de dader’

110. 13:16 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Grappenmaker van de bingo club’

111. 13:16 – Clubgenoot 5 stuurt een video van elf seconden door in de groep:

↪ *Doorgestuurd*

Op de video is te zien hoe twee zwaar bewapende agenten in zwarte pakken achter een auto verscholen staan die op straat geparkeerd is. De precieze locatie van het schouwspel is onduidelijk. De twee agenten dragen wapens van een zwaar kaliber in hun handen. De persoon die de video maakt zoomt in op de twee agenten terwijl hij zegt: ‘Holy fuck, er wordt echt een granaatwerper of zo bij gepakt. Wat is dat?’

112. 13:17 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Hahaha dikke granaatwerper, lijkt me echt verstandig die te gebruiken!’

113. 13:17 – Thomas zegt: ‘Zometeen persconferentie’

114. 13:18 – Clubgenoot 2 zegt als reactie op het bericht van Clubgenoot 1: ‘Hahaha dikke granaatwerper, lijkt me echt verstandig die te gebruiken!’: ‘Hahahaha’.

115. 13:19 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Weet iemand of ut es open is?’

116. 13:20 – Clubgenoot 8 zegt: ‘Nee is afgesloten’

117. 13:20 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Ja die is dicht, rijden in ieder geval geen treinen’

118. 13:20 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Lachen’

119. 13:28 – Clubgenoot 3 stuurt twee audiobestanden van respectievelijk vijftien en vier seconden door in de groep:

↪ Doorgestuurd

De volgende berichten worden ingesproken door een onbekende persoon:

119. ‘Ik weet niet man, zo’n fietser, hij fietst gewoon heel normaal. Er komt een auto, hij schiet hem dood, hij rijdt weg. Maar binnen twee minuten arrestatieteams, traumahelikopter, gewoon echt alles kwam in één keer.’

120. ‘Ey, er is net een man doodgeschoten voor mijn neus in Kanaleneiland, hele chaos hier.’

121. 13:31 – Thomas zegt: ‘Zo als dit echt waar is’

122. 13:36 – Clubgenoot 6 stuurt een screenshot van een ander groepsgesprek door in de groep:

↪ Doorgestuurd

123. 13:22 – Persoon 8 zegt: ‘Scholen blijven dicht tot 18’

123. 13:40 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Wordt het 24 Oktoberplein nu het 18 maart plein?’

124. 13:45 – Clubgenoot 6 stuurt video van zeven seconden door in de groep:

Op de video wordt een televisie gefilmd met het live-verslag van het NOS-journaal. In beeld is te zien hoe verslaggever Theo Verbruggen het laatste nieuws over de schietpartij deelt terwijl een rode Renault Clio achter hem langs rijdt. Degene die de video maakt schreeuwt: ‘Ja daar gaat ie, daar gaat ie!’, als de auto in beeld komt.

125. 13:46 – Clubgenoot 6 stuurt een foto door in de groep:

↪ Doorgestuurd

Op de foto van *Almere nieuws* is te zien dat er een vrouw onder een deken op straat ligt. Drie mensen zitten naast en op haar en houden haar vast. De foto is genomen op het plaats delict, het 24 Oktoberplein te Utrecht. Dat is te zien aan de tram die nog op dezelfde plek staat en het viaduct dat in de achtergrond zichtbaar is. Een politieauto staat schuin op de weg met zijn zwaailichten aan.

126. 13:55 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Weet iemand tot wanneer cs dicht is of waar je dat kan zien?’

127. 13:56 – Thomas zegt: ‘Neem aan tot 6u’

128. 13:56 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Tot 18:00 is er dreigingsniveau’

129. 13:56 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Tot die gasten gepakt zijn denk’

130. 13:58 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Op journaal zeggen ze net wel dat ze rijden de treinen’

131. 13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘Ik zit gwn in de trein hoor’

132. 13:58 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Ah top’

133. 13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘Kan gwn opstappen bij Vaartsche Rijn
134. 13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘Weet niet of dat ook kan bij cs, vast wel’
135. 13:58 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Ja ik moet van brabant naar ut cs’
136. 13:58 – Clubgenoot 4 zegt: ‘T scheen wel heel rustig te zijn’
- (...)
137. 14:24 – Clubgenoot 8 stuurt een screenshot van een ander privégesprek door in de groep:
- ↪ *Doorgestuurd*
- Op de foto is te zien dat er bij een draaideur op de Uithof een afzetlint is gebruikt om de weg te versperren. Persoon 9 zegt: ‘Veiligheidsmaatregel van de UU. Hier komen ze nooit doorheen’.
138. 14:26 – Clubgenoot 6 stuurt een foto in de groep:
- Het is een foto van de beveiligingscamera uit de tram waar het schietincident had plaatsgevonden. Het gezicht van de schutter is duidelijk in beeld.**
139. 14:26 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Mafkees’
140. 14:27 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Wel goed politiewerk, dat ie nog steeds voortvluchtig is’
141. 14:39 – Clubgenoot 1 stuurt een foto door in de groep:
- ↪ *Doorgestuurd*
- Op de foto is een schermopname te zien van het filmpje dat eerder werd gestuurd. Hierin zie je NOS-verslaggever Theo Verbruggen die voor een afgezette straat staat. Achter hem rijdt een rode Renault Clio voorbij. Bovenaan de foto staat de tekst: ‘De politie zoekt een rode Renault Clio #utrecht’.
142. 15:01 – Clubgenoot 3 zegt: ‘3 doden 9 gewonden’
143. 15:13 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Hoe is het nu op straat in utje dan? Anders pak ik zo gwn de trein’
144. 15:44 – Clubgenoot 1 stuurt een foto in de groep:
- De afbeelding is een foto van een computerscherm. Op het computerscherm is een artikel van *Nos.nl* te lezen. Daarin staat: ‘Studente afgesloten school: we worden gek. Een 18-jarige studente van een school in Kanaleneiland die is afgesloten zegt dat de mensen binnen ‘gek worden’. ‘We zijn opgesloten in school. Er wordt met prullenbakken gegooid, mensen roken binnen en iemand met astma zit hier te huilen.’.
145. 15:45 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Hhahahah wtf’
146. 15:46 – Clubgenoot 6 zegt: ‘Hahaha wat is dit joh’
147. 15:46 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Maar er wordt nu al de hele tijd gesproken van een terroristische aanslag maar dat is niet eens zeker toch?’
148. 15:48 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Ja wel meest logisch’

149. 15:48 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Wat is schieten in een tram anders?’
150. 15:50 – Clubgenoot 5 zegt: ‘Die gast komt dus uit Amersfoort en zat recent in een rechtszaak voor verkrachting. Misschien wraak, maar lijkt me raar om dat in een tram te doen’
151. 15:51 – Clubgenoot 1 zegt: ‘Hoor ook dat die gast zo’n dumpert internetgekkie was in 2011’
152. 15:54 – Clubgenoot 1 stuurt een bericht door van *AD.nl*:

↪ *Doorgestuurd*

‘In december 2013 zou hij met een vuurwapen hebben geschoten in de richting van een flatgebouw in Kanaleneiland. Justitie verdacht hem daarom van poging tot doodslag en/of zware mishandeling. Dat incident is op steenworp afstand waar vanochtend drie mensen zijn doodgeschoten.

Ook zeer recent stond de man met Turkse roots nog voor de rechter omdat hij in 2017 een vrouw zou hebben verkracht. Dat was exact twee weken geleden.

Het lijkt erop dat Tanis, geboren op 2 juli 1986, een veelpleger is. Zo stond hij ook vaak terecht voor relatief kleine delicten, zoals belediging van een vrouw, belediging en bedreiging van een agent, rijden onder invloed, fietsen, inbraak en plassen in een politiecel.

Of hij ook aan al die delicten schuldig is bevonden, is vooralsnog onduidelijk.’

153. 15:55 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Leuke kerel zeg!’
154. 15:55 – Clubgenoot 9 stuurt een foto in de groep:

Op de foto is een schermafbeelding te zien van een video van GeenStijl uit 2011, genaamd ZomerReport. Daarin is te zien hoe een verslaggeefster van GeenStijl wordt uitgescholden door twee mannen op de Oudegracht in Utrecht. Boven de afbeelding wordt de vergelijking gemaakt met de schutter van het schietincident op het 24 Oktoberplein.

155. 15:56 – Clubgenoot 2 zegt: ‘Watt is hij dat’
156. 15:57 – Clubgenoot 2 zegt: ‘”Je hele kont staat open”’
157. 15:57 – Clubgenoot 7 zegt: ‘Halve’
158. 15:58 – Clubgenoot 1 stuurt een link naar de website van GeenStijl in de groep naar het artikel *030-verdachte Gokmen Tanis is haatdemocraat*:

In het artikel staat het volgende:

‘Gökmen Tanis, de verdachte schutter uit Utrecht, is dezelfde die in augustus 2011 in een GSTV-video onze toenmalige verslaggeefster Chantal Hanse lastig viel op de Oudegracht in Utrecht. "Je hele kont staat open" en "en je bent een democraat" zei hij destijds tegen de Playmate van het Jaar 2009 - toen konden we er nog om lachen (video na de breek, haatdemocraat vanaf minuut 3). Vandaag is

hij de hoofdverdachte van de schietpartij in een tram in Kanaleneiland. In 2017 was hij ook al verdacht van een verkrachting, waar begin deze maand een regiezitting over was. Zijn naam en adres (in Kanaleneiland) dook in 2011 al op in de comments op Dumpert. GeenStijl sprak vandaag met iemand die hem goed kent, en zegt dat hij uit een streng gelovige familie komt. En nu is hij dus verdachte van wat door Rutte als een "aanslag" wordt bestempeld, en zojuist door BM Van Zanen als een daad met "terroristisch motief" wordt benoemd.'.

159. 15:58 – Clubgenoot 1 zegt: **Ons bekende bron in Utrecht zegt tegen GS (en inmiddels ook op twitter) dat het verhaal gaat dat hij zijn schoonzus wilde vermoorden, waarmee het motief in de familiesfeer zou komen te liggen.**

160. 16:21 – Clubgenoot 1 zegt: **'De politie heeft het advies om binnen te blijven opgeheven'**

161. 16:53 – Clubgenoot 5 stuurt een screenshot van een ander groepsgesprek door in de groep:

↪ Doorgestuurd

161. 14:52 – Persoon 10 zegt: **'oke, collega van mijn vriend kent de verdachten, en heeft bekenden bij de politie. Gaat waarschijnlijk om familie drama. Hij heeft de vrouw van zijn broer doodgeschoten. In de tram, geen terroristische aanslag dus waarschijnlijk.'**

162. 16:53 – Clubgenoot 5 stuurt een screenshot door van een Facebook-bericht uit de Facebook-pagina Fadim's Beautyspace:

↪ Doorgestuurd

162. 16:53 – Persoon 11 schrijft: **'Meiden ik ga het jullie vertellen... Gokman schiet zn vriendin neer omdat ze vreemd is gegaan of omdat ze niet met hem wil zijn... de andere mannen helpen haar en daarna schiet hij op hun...'**

Einde verhaal

Dit is echt geen aanslag! Kennn niet...'

163. 16:54 – Clubgenoot 2 zegt: **'Fadim's beautyspace, ook leuke facebookpagina'**

164. 16:56 – Clubgenoot 5 zegt: **'Hahaha echt he'**

165. 17:11 – Clubgenoot 1 stuurt een foto van een meme door in de groep:

↪ Doorgestuurd

De foto is een schermopname uit het campagnespote van het CDA uit 2019. Daarin spreekt partijleider Sybrand Buma de volgende zin uit: 'Kijken hoever we komen?'. De schermopname is exact op dit moment gemaakt, de zin staat in de ondertiteling van het filmpje. Boven de afbeelding is de tekst 'Wanneer je de tram pakt in Utrecht', bijgevoegd.

166. 17:14 – Clubgenoot 2 zegt: **'Hahahaha'**

167. 17:34 – Clubgenoot 9 zegt: **'Hahahah'**

Bijlage 3.2 Definitieve categorisering Groepsgesprek 2

Naam groepsgesprek	HDRH
Aantal deelnemers	9
Deelnemers dit transcript	8
Type groep	Huisgenoten
Aangemaakt op	13-08-2014

Transcript van WhatsApp-groepsgesprek 18 maart 2019 van 11:27 tot 18:52, met markeringen

1. 11:27 – Huisgenoot 1 stuurt een screenshot van een artikel van *DUIC*:

Doorgestuurd

11:11 - 'Meerdere gewonden door schoten op plein Utrecht. Op het 24 Oktoberplein in Utrecht zijn meerdere gewonden gevallen door schoten. Het is nog niet bekend wat er precies is gebeurd, hulpdiensten zijn onderweg. Een ooggetuige meldt bij RTV Utrecht dat er meerdere keren is geschoten. De omgeving rond het plein, in het Westen van Utrecht, is afgezet. De politie roept mensen via Twitter op om hulpverleners hun werk te laten doen. "Houd de wegen voor hen vrij."

2. 11:27 – Huisgenoot 1 zegt: 'Eng'

3. 11:31 – Thomas zegt: 'De dader is ontkomen staat hier'

4. 11:31 – Thomas zegt: 'Facking eng'

5. 12:25 – Huisgenoot 1 stuurt een bericht door in de groep:

Doorgestuurd

'Aanslag Utrecht, 7ZJN97, Rode Renault Clio, Vlucht auto, Bel 112 als je de auto ziet.'

6. 12:54 – Huisgenoot 1 zegt: 'Waar is iedereen?'

7. 12:57 – Huisgenoot 2 zegt: 'Uithof'

8. 12:57 – Thomas zegt: 'Zit je vast?'

9. 12:57 – Huisgenoot 2 zegt: 'Mag het gebouw niet uit'

10. 12:57 – Huisgenoot 3 zegt: 'Hele uithof op lockdown'

11. 12:57 – Huisgenoot 2 zegt: 'Zijn jullie thuis?'

12. 12:57 – Huisgenoot 3 zegt: 'Ik ben op Veritas'

13. 12:58 – Huisgenoot 1 zegt: 'Huisgenoot 4, Huisgenoot 5 en ik wel'

14. 12:58 – Huisgenoot 1 zegt: 'Huisgenoot 6 nu ook'

15. 12:58 – Thomas zegt: 'ik in zeist'

16. 12:58 – Huisgenoot 1 zegt als reactie op het bericht van Huisgenoot 2 ‘Mag het gebouw niet uit’ ‘Wat kut’
17. 12:58 – Huisgenoot 3 zegt: ‘Ze zijn nu blijkbaar rond aant rijden en random mensen aant neerknallen’
18. 12:58 – Huisgenoot 1 zegt: ‘Blijf inderdaad maar veilig binnen’
19. 12:59 – Huisgenoot 5 zegt als reactie op het bericht van Huisgenoot 3 ‘Ze zijn nu blijkbaar rond aant rijden en random mensen aant neerknallen’: ‘Waar komt deze info vandaan?’
20. 12:59 – Thomas zegt: ‘Fake news Huisgenoot 3’
21. 12:59 – Huisgenoot 7 zegt als reactie op het bericht van Huisgenoot 3 ‘Ze zijn nu blijkbaar rond aant rijden en random mensen aant neerknallen’: ‘Real life GTA’
22. 12:59 – Huisgenoot 2 zegt: ‘Ja fake news’
23. 12:59 – Thomas zegt: ‘Die guy heeft wel een auto gejackt. Dus beetje gta hahah’
24. 13:00 – Huisgenoot 7 zegt: ‘Doodzieke situatie wel’
25. 13:05 – Huisgenoot 1 stuurt een foto door in de groep:
- Doorgestuurd*
- Op de foto is een schermopname te zien van een filmpje. Hierin zie je NOS verslaggever Theo Verbruggen die voor een afgezette straat staat. Achter hem rijdt een rode Renault Clio voorbij. Bovenaan de foto staat de tekst: ‘De politie zoekt een rode Renault Clio #utrecht’
26. 13:05 – Thomas zegt: ‘Hahahah’
27. 13:07 – Huisgenoot 3 stuurt een foto in de groep:
- Op de foto is te zien hoe zo’n twintig politiewagens en -busjes opgesteld staan op een parkeerplaats vlakbij de Heidelberglaan.
28. 13:10 – Huisgenoot 8 zegt: ‘Heel ziek’
29. 13:10 – Huisgenoot 6 stuurt een video van elf seconden in de groep:
- Doorgestuurd*
- Op de video is vanuit een raam op een onherkenbare locatie te zien hoe twee agenten bovenop een andere persoon liggen en diegene onder dwang op de grond houden. De persoon die de video maakt zegt ondertussen: ‘Oh my god, volgens mij hebben ze de dader jongens. Er werd daar net iemand op de grond vet hard getackeld. Door de politie.’
- (...)

30. 14:21 – Huisgenoot 7 stuurt een foto in de groep:

De foto is een afbeelding van de beveiligingscamera uit de tram waar het schietincident had plaatsgevonden. Het gezicht van de schutter is duidelijk in beeld. De volledige naam van de schutter staat onder de foto.

31. 14:21 – Huisgenoot 7 zegt: 'Met naam en al'

32. 18:52 – Huisgenoot 7 stuurt een video van 46 seconden door in de groep:

Doorgestuurd

Op de video is te zien hoe een arrestatieteam met kogelvrije vesten een woning binnenvalt ter hoogte van Oudenoord te Utrecht. Er staan twee politiewagens voor het appartementencomplex en de agenten daaromheen. Er wordt een persoon op de achterbank van één van de auto's gezet en de portier wordt dichtgedaan. Vervolgens rijden de twee auto's met zwaailichten weg.

33. 18:52 – Huisgenoot 7 zegt: 'Inladen en wegwezen'

Bijlage 3.3 Definitieve categorisering Groepsgesprek 3

Naam groepsgesprek	K.O.R.T. Mooi
Aantal deelnemers	56
Deelnemers dit transcript	13
Type groep	Commissie Studentenvereniging
Aangemaakt op	10-12-2011

Transcript van WhatsApp-groepsgesprek 18 maart 2019 van 11:51 tot 18:30, met markeringen

1. 11:51 – Bestuurslid 1 zegt: 'Vanavond eten en vergaderen'
2. 11:51 – Commissiegenoot 1 zegt: 'Jongens doe even voorzichtig he'
3. 11:51 – Commissiegenoot 1 zegt: 'Met die aanslag in Utrecht net'
4. 12:07 – Commissiegenoot 2 stuurt een screenshot van een ander groepsgesprek in de groep:
Doorgestuurd
 4. 11:27 – Persoon 1 stuurt een screenshot van artikel op *AD.nl*: 'Persoon opent vuur in tram bij 24 Oktoberplein in Utrecht'
 5. 11:28 - Persoon 2 zegt: 'Jaa'
 6. 11:29 - Persoon 2 zegt: 'Maar hij heeft een auto onder dwang gejat en is er van door gegaan. Nu loopt die in een wijk van utrecht rond te schieten.'
 7. 11:29 – Persoon 2 zegt: 'Politie en terreureenheid zitten achter hem aan.'
 8. 11:29 – Persoon 2 zegt: 'Dus blijf toch maar binnen schatjes'
 9. 11:29 – Persoon 2 zegt: 'Ik begreep dat die ongeveer 6 wapens om zn nek heeft hangen'
10. 12:08 – Commissiegenoot 3 zegt: 'Insane fearmongering'
11. 12:08 – Commissiegenoot 1 zegt: 'Omg'
12. 12:08 – Commissiegenoot 4 stuurt een bericht door in de groep:
Doorgestuurd
'Aanslag Utrecht, 7ZJN97, Rode Renault Clio, Vlucht auto, Bel 112 als je de auto ziet.'
13. 12:10 – Commissiegenoot 5 zegt als reactie op het bericht van Commissiegenoot 3 'Insane fearmongering': 'Echt dit ja'.
14. 12:13 – Commissiegenoot 2 zegt: 'Haha better safe then sorry'
15. 12:14 – Commissiegenoot 6 zegt als reactie op het bericht van Commissiegenoot 3 'Insane fearmongering': 'Opzich terecht met een dooie op straat en daders op de vlucht lijkt me'

16. 12:14 – Commissiegeenoot 7 zegt:

'SCHIETPARTIJ UTRECHT

DEN HAAG (ANP) - Onder leiding van de Nationaal Coördinator

Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) komt het crisoverleg bijeen in verband met de schietpartij in Utrecht. Dat heeft NCTV-topman Pieter-Jaap Aalbersberg laten.

Volgens Aalbersberg wordt een terroristisch motief niet uitgesloten. De informatie is nog niet volledig, twittert hij.'

17. 12:15 – Commissiegeenoot 3 zegt als reactie op het bericht van Commissiegeenoot 6 'Opzich terecht met een dooie op straat en daders op de vlucht lijkt me': 'Ja maar 6 guns om z'n nek? Heeft ie ook een bazooka bij zich?'

18. 12:15 – Commissiegeenoot 8 zegt: 'Nee dan had hij 1 om zijn schouder'

19. 12:16 – Commissiegeenoot 8 zegt: 'Maar 6 guns geloof ik ook niet'

20. 12:16 – Commissiegeenoot 8 zegt: 'Maar met 1 gun kan hij ook genoeg doen'

21. 13:43 – Commissiegeenoot 9 zegt als reactie op het bericht van Bestuurslid 1 'Vanavond eten en vergaderen': 'Is dat wel veilig?'

22. 13:43 – Commissiegeenoot 10 zegt: 'Jaa joh'

23. 13:43 – Bestuurslid 2 zegt: 'We wachten het nieuws even af'

24. 17:03 – Thomas zegt 'Wat is nu het plan?'

25. 17:03 – Bestuurslid 1 zegt: 'Alle activiteiten gaan op normale wijze door, daarom hebben we besloten om wel te gaan eten met zijn allen en ook te vergaderen. Zie jullie om 7 uur!'

26. 17:27 – Bestuurslid 2 zegt: 'Het bowlen gaat vandaag niet door, die houden jullie nog van ons tegoed'

27. 18:30 – Commissiegeenoot 1 zegt: 'Hoofdverdachte aangehouden!'

Bijlage 3.4 Tabel definitieve categorisering

Tabel 2. Schematisch overzicht definitieve categorisering na revisie

Type bericht	Cluster	Categorie	Markering
Nieuwsupdate	Nieuwsupdate	Informatie die te maken heeft met de nieuwsgebeurtenis	Groen
		Informatie over de schietpartij	Groen dikgedrukt
		Informatie over de klopjacht	Groen onderstreept
		Informatie over veiligheidsmaatregelen	Groen/wit
Metacommunicatie	Twijfel	Twijfel aan informatie kenbaar gemaakt	Rood
		Erkenning twijfel aan informatie	Donkerrood
	Mening	Reactie op de ernst van de situatie	Geel
		Mening over de gevolgen van de gebeurtenis	Lichtblauw
		Mening over een bericht	Donkergrijs
	Actie	Oproep tot actie aan anderen	Paars
		Gedragsverandering kenbaar gemaakt	Grijs
	Zekerheid	Drang naar zekerheid kenbaar gemaakt	Zeegroen
Drang naar zekerheid erkend		Blauw	
	Veiligheid	Uiting van bezorgdheid over anderen	Wit/rood
		Informatie over de veiligheid van groepsdeelnemers	Donkerblauw
	Overig	Erkenning informatie	Donkergroen
		Vraag om meer informatie	Zwart
		Humor (bagatelliseren)	Roze
		Speculatie	Bruin

4. Frequentietabellen

Bijlage 4.1 Frequentietabel contentanalyse

Tabel 3. Frequentietabel met het totale aantal berichten per categorie en per cluster

Categorie	Aantal	Cluster	Aantal
Informatie die te maken heeft met de nieuwsgebeurtenis	4	Nieuwsupdate	69
Informatie over de schietpartij	30		
Informatie over de klopjacht	20		
Informatie over veiligheidsmaatregelen	15		
Twijfel aan informatie kenbaar gemaakt	14	Twijfel	20
Erkenning twijfel aan informatie	6		
Reactie op de ernst van de situatie	19	Mening	42
Mening over de gevolgen van de gebeurtenis	16		
Mening over een bericht	7		
Oproep tot actie	9	Actie	15
Gedragsverandering kenbaar gemaakt	6		
Drang naar zekerheid kenbaar gemaakt	6	Zekerheid	7
Drang naar zekerheid erkend	1		
Uiting van bezorgdheid over anderen	4	Veiligheid	9
Informatie over de veiligheid van groepsdeelnemers	5		
Erkenning informatie	11	Overig	65
Vraag om meer informatie	12		
Humor (bagatelliseren)	33		
Speculatie	9		
	+		+
Totaal	227		227

Bijlage 4.2 Tabel misinformatie

Tabel 4. Schematisch overzicht van alle nieuwsupdates met misinformatie, uitgesplitst per groepsgesprek

Groepsgesprek	Bericht	Tijdstip	Type	Ontkracht
1	7. 'Meerdere daders blijktbaar'	11:33	Chatbericht	Dezelfde dag
1	<p>13. <i>Doorgestuurd</i> 'Maar hij heeft een auto onder dwang gejat en is er van door gegaan. Nu loopt die in een wijk van utrecht rond te schieten.'</p> <p>16. 'Ik begreep dat die ongeveer 6 wapens om zn nek heeft hangen'</p>	11:59	Chatbericht uit screenshot	Dezelfde dag
1	26. 'Huisgenoot van me zegt dat er nu bij tivoli geschoten werd?'	12:04	Chatbericht uit screenshot	Dezelfde dag
1	<p>33. <i>Doorgestuurd</i> 'Ja mn collega heeft n neef die politie is, die belde ons net met allemaal info'</p> <p>34. 'Zijn 3 daders, gaan rixhting uithof'</p>	12:30	Chatbericht uit screenshot	Dezelfde dag
1	<p>89. <i>Doorgestuurd</i> In de video is vanuit een raam te zien hoe er een tiental gewapende agenten in zwarte pakken voor het gebouw van de Rabobank aan de Europalaan in Kanaleneiland staan. Ze hebben hun handwapens op het gebouw gericht en ogen klaar om het gebouw binnen te vallen. De agenten manoeuvreren om de voorkant van het gebouw heen met hun wapens in de aanslag. De persoon die de video maakt praat ondertussen met iemand op de achtergrond. Zij zeggen dat 'de dader gewoon bij de Rabobank werkt', dat hij 'een pak aan heeft' en dat 'het een heftige situatie is'.</p>	12:54	Video	Dezelfde dag

1	<p>119. <i>Doorgestuurd</i> 'Ik weet niet man, zo'n fietser, hij fietst gewoon heel normaal. Er komt een auto, hij schiet hem dood, hij rijdt weg. Maar binnen twee minuten arrestatieteams, traumahelikopter, gewoon echt alles kwam in één keer.'</p> <p>120. 'Ey, er is net een man doodgeschoten voor mijn neus in Kanaleneiland, hele chaos hier.'</p>	13:28	Audiobestand	Dezelfde dag
1	<p>124. Op de video wordt een televisie gefilmd met het live-verslag van het NOS-journaal. In beeld is te zien hoe verslaggever Theo Verbruggen het laatste nieuws over de schietpartij deelt terwijl een rode Renault Clio achter hem langs rijdt. Degene die de video maakt schreeuwt: 'Ja daar gaat ie, daar gaat ie!', als de auto in beeld komt.</p>	13:45	Video	Dezelfde dag
1	<p>159. Ons bekende bron in Utrecht zegt tegen GS (en inmiddels ook op twitter) dat het verhaal gaat dat hij zijn schoonzus wilde vermoorden, waarmee het motief in de familiesfeer zou komen te liggen.</p>	15:58	Chatbericht	Achteraf
1	<p>161. <i>Doorgestuurd</i> 'oke, collega van mijn vriend kent de verdachten, en heeft bekenden bij de politie. Gaat waarschijnlijk om familie drama. Hij heeft de vrouw van zijn broer doodgeschoten. In de tram, geen terroristische aanslag dus waarschijnlijk.'</p>	16:53	Chatbericht uit screenshot	Achteraf
1	<p>162. <i>Doorgestuurd</i> 'Meiden ik ga het jullie vertellen... Gokman schiet zn vriendin neer omdat ze vreemd is gegaan of omdat ze niet met hem wil zijn... de andere mannen helpen haar en daarna schiet hij op hun... Einde verhaal Dit is echt geen aanslag! Kennn niet....'</p>	16:53	Facebook-bericht uit screenshot	Achteraf

2	17. ‘Ze zijn nu blijkbaar rond aant rijden en random mensen aant neerknallen’	12:58	Chatbericht	Diezelfde dag
2	29. <i>Doorgestuurd</i> Op de video is vanuit een raam op een onherkenbare locatie te zien hoe twee agenten bovenop een andere persoon liggen en diegene onder dwang op de grond houden. De persoon die de video maakt zegt ondertussen: ‘Oh my god, volgens mij hebben ze de dader jongens. Er werd daar net iemand op de grond vet hard getackeld. Door de politie.’.	13:10	Video	Dezelfde dag
3	6. <i>Doorgestuurd</i> Maar hij heeft een auto onder dwang gejat en is er van door gegaan. Nu loopt die in een wijk van utrecht rond te schieten. 9. ‘Ik begreep dat die ongeveer 6 wapens om zn nek heeft hangen’	12:07	Chatbericht uit screenshot	Dezelfde dag
				+
Totaal		17		

Bijlage 4.3 Frequentietabel Groepsgesprek 1

Tabel 5. Frequentietabel met het aantal berichten per categorie en per cluster in Groepsgesprek 1

Categorie	Aantal	Cluster	Aantal
Informatie die te maken heeft met de nieuwsgebeurtenis	4	Nieuwsupdate	52
Informatie over de schietpartij	23		
Informatie over de klopjacht	12		
Informatie over veiligheidsmaatregelen	13		
Twijfel aan informatie kenbaar gemaakt	10	Twijfel	12
Erkenning twijfel aan informatie	2		
Reactie op de ernst van de situatie	13	Mening	34
Mening over de gevolgen van de gebeurtenis	14		
Mening over een bericht	7		
Oproep tot actie	5	Actie	9
Gedragsverandering kenbaar gemaakt	4		
Drang naar zekerheid kenbaar gemaakt	5	Zekerheid	6
Drang naar zekerheid erkend	1		
Uiting van bezorgdheid over anderen	0	Veiligheid	0
Informatie over de veiligheid van groepsdeelnemers	0		
Erkenning informatie	8	Overig	54
Vraag om meer informatie	10		
Humor (bagatelliseren)	28		
Speculatie	8		
	+		+
Totaal	167		167

Bijlage 4.4 Frequentietabel Groepsgesprek 2

Tabel 6. Frequentietabel met het aantal berichten per categorie en per cluster in Groepsgesprek 2

Categorie	Aantal	Cluster	Aantal
Informatie die te maken heeft met de nieuwsgebeurtenis	0	Nieuwsupdate	10
Informatie over de schietpartij	3		
Informatie over de klopjacht	5		
Informatie over veiligheidsmaatregelen	2		
Twijfel aan informatie kenbaar gemaakt	1	Twijfel	3
Erkenning twijfel aan informatie	2		
Reactie op de ernst van de situatie	4	Mening	5
Mening over de gevolgen van de gebeurtenis	1		
Mening over een bericht	0		
Oproep tot actie	1	Actie	1
Gedragsverandering kenbaar gemaakt	0		
Drang naar zekerheid kenbaar gemaakt	0	Zekerheid	0
Drang naar zekerheid erkend	0		
Uiting van bezorgdheid over anderen	2	Veiligheid	7
Informatie over de veiligheid van groepsdeelnemers	5		
Erkenning informatie	1	Overig	7
Vraag om meer informatie	1		
Humor (bagatelliseren)	4		
Speculatie	1		
	+		+
Totaal	33		33

Bijlage 4.5 Frequentietabel Groepsgesprek 3

Tabel 7. Frequentietabel met het aantal berichten per categorie en per cluster in Groepsgesprek 3

Categorie	Aantal	Cluster	Aantal
Informatie die te maken heeft met de nieuwsgebeurtenis	0	Nieuwsupdate	8
Informatie over de schietpartij	5		
Informatie over de klopjacht	3		
Informatie over veiligheidsmaatregelen	0		
Twijfel aan informatie kenbaar gemaakt	3	Twijfel	5
Erkenning twijfel aan informatie	2		
Reactie op de ernst van de situatie	2	Mening	3
Mening over de gevolgen van de gebeurtenis	1		
Mening over een bericht	0		
Oproep tot actie	3	Actie	5
Gedragsverandering kenbaar gemaakt	2		
Drang naar zekerheid kenbaar gemaakt	1	Zekerheid	1
Drang naar zekerheid erkend	0		
Uiting van bezorgdheid over anderen	2	Veiligheid	2
Informatie over de veiligheid van groepsdeelnemers	0		
Erkenning informatie	1	Overig	3
Vraag om meer informatie	1		
Humor (bagatelliseren)	1		
Speculatie	0		
	+		+
Totaal	27		27

